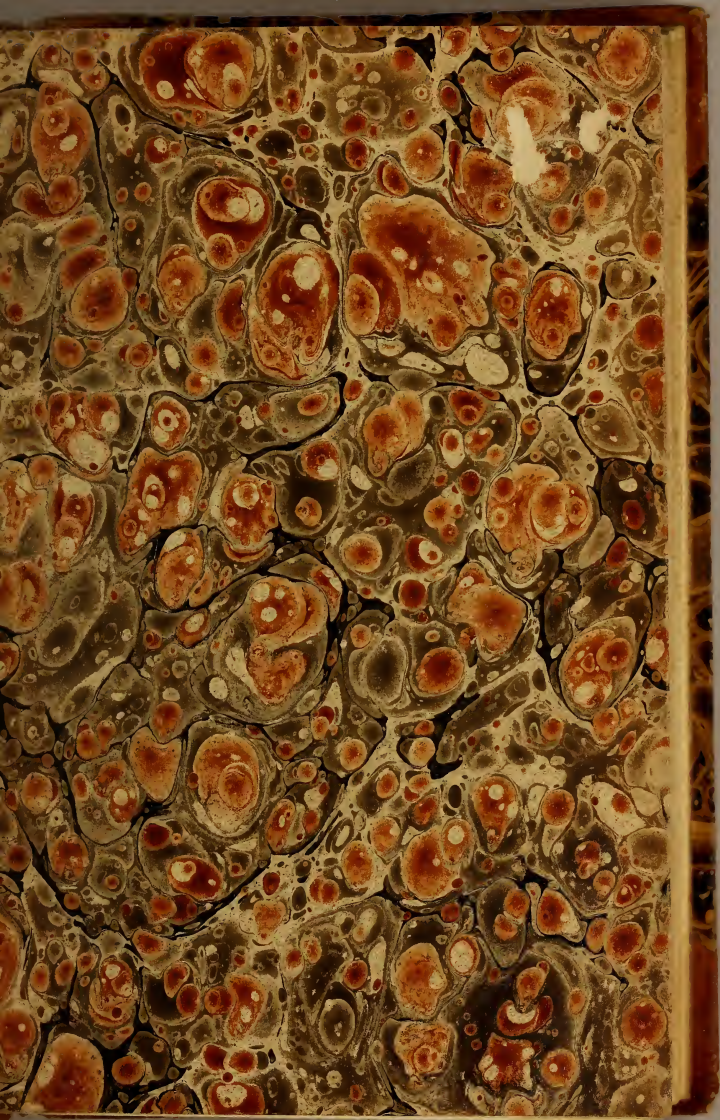
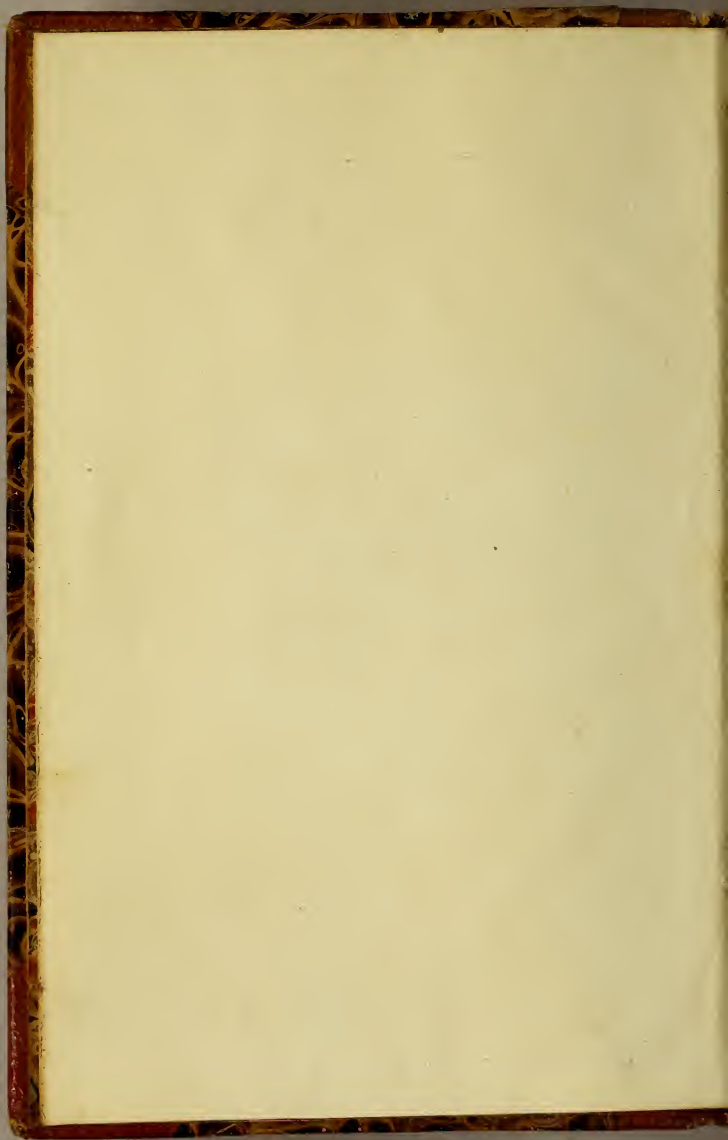

John Carter Brown.

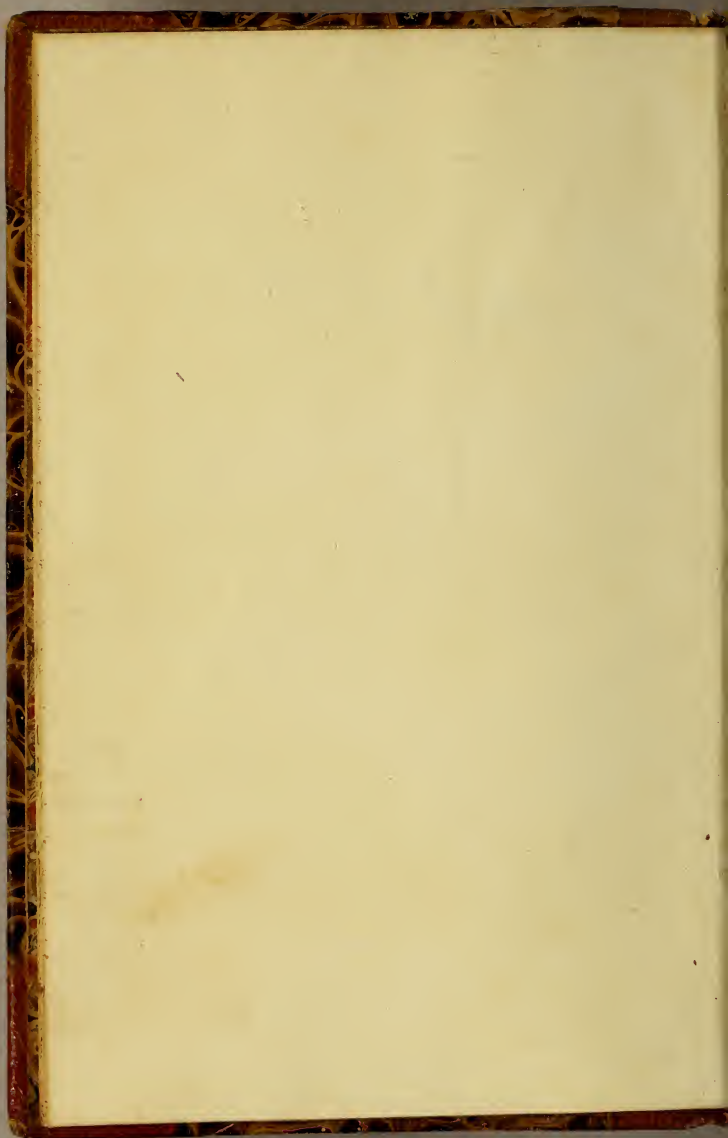

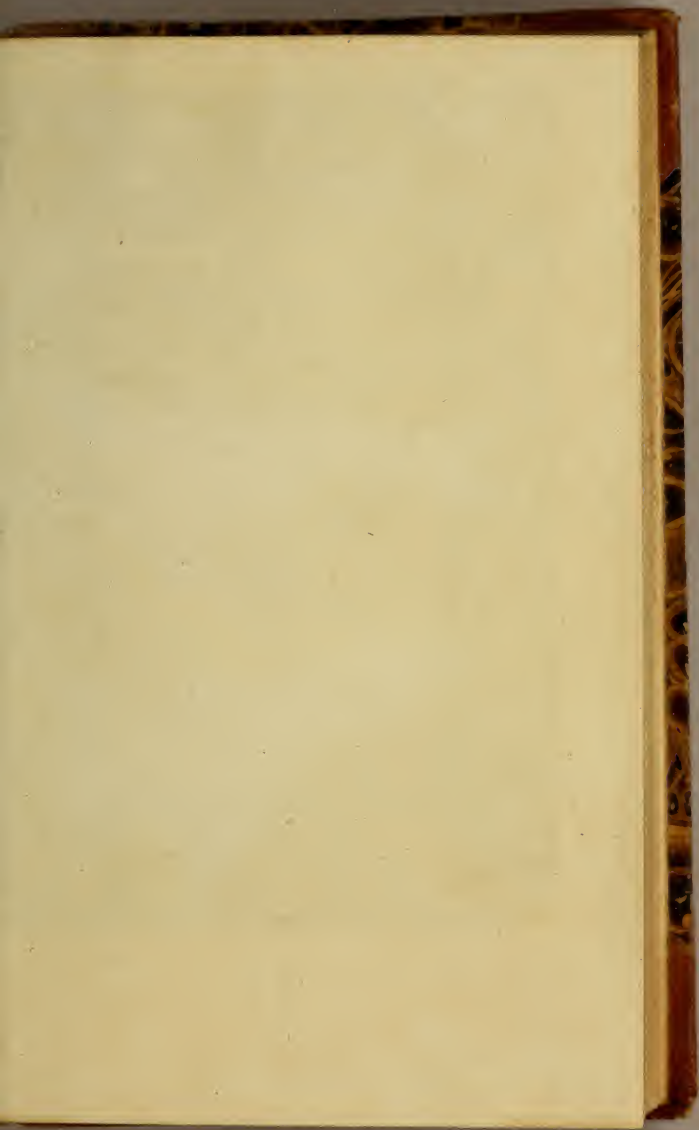

Mr J C Brown

214 years 18
Strasbourg Edition

Press of Lincolndock, April, 1923.

See at close the date of this
Edition & on the last Page
a Picture of Truth emerging
from her long & dark recess
to the Light, with Hebrew,
Greek & Latin Mottoes.

First published.

To this Edition is prefixed
a new & very useful Preface
taken from a letter, A. 1570

Emptus a Ma. c. d. Eras. 1528. f. 30.

ENCHIRI-

DION MILITIS CHRI-

STIANI, SALVBER-

rimis praeceptis refertum,

· auctore D. ERAS.

Roterodamo,

cui accessit

nota,

mi =

reque; utilis

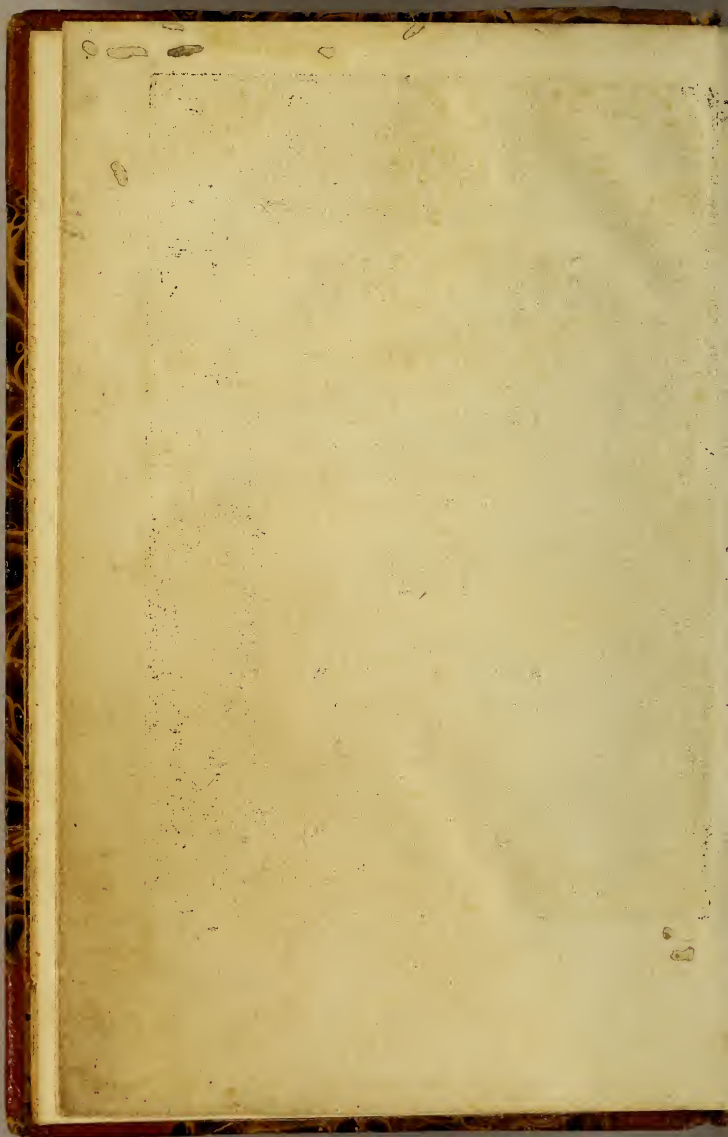
Præfatio.

M. R.

APVD FELICEM

ARGENTINAM.

1528.

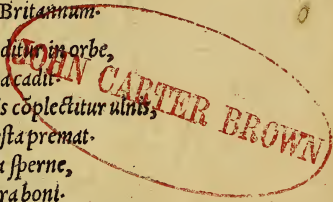

PARAENESIS AD VERAM VIRTU

tem per Thomam Morum Britannum.

Heu miseris quicquid misero blanditur in orbe,
Illico marcescens ut rosa uerna cadit.
Nec quenquam usq; adeo placidis cõplectitur ulnis,
Sors, ut non aliqua parte molesta premat.
Ambibe uirtutes, & inania gaudia sperne,
Sunt animi comites gaudia uera boni.

DE MEDIOCRITATE EX

græco per eundem Morũ tralatum.

Ingratũ est quicquid nimium est, sic semp amarũ est:
Ut uerbum uetus est, mel quoq; si nimium est.

DE EADEM RVRVS EX

Græco ab eodem uersum.

Agros ego haud porrectiores appeto,
Non auream aut Gygis beatitudinem.
Que sit satis sibi uita, sat eadem est mihi,
Illud nihil nimis, nimis mihi placet.

LIBELLVS LOQ VITVR.

Nil moror aut laudes, leuis aut conuitia uulgi,
Pulchrum est, uel doctis, uel placuisse pijs.
Spe quoq; maius erit, mihi si contingat utrunq;
Cui Christus sapit, huic si placeo bene habet.
Vnicus ille mihi, uenæ largitor Apollo,
Sunt Helicon, huius mystica uerba, meus.

REVEREN

DO IN CHRISTO PATRI AC

D. D. Paulo Volsio religiosiſſi. Abbati Monaeſterij, quod vulgo dicitur Curia Hugonis, D.

Erasmus Roterodamus. S.

Vanquã libellus ille, cui titulum fecimus, Enchiridion militis Christiani, quẽ olim uni mihi et Amiculo quidã prorsus $\delta\omega\alpha\lambda\phi\alpha\sigma\kappa\iota\tau\omega$ scripserã, minus displicere cœperit pater integer

rime, posteaquã tibi tuiq; similibus uideo probari, quibus ut estis ipsi pia doctrina, & docta pietate præditi, scio nihil pbari quod non iuxta piũ sit atq; eruditum, tamen propemodũ etiã placere cœpit, ubi uideo toties iã excusum formulis, semp uelut nouũ efflagitari, si mō mihi non blandiũtur typographi. Verũ illud rursus sæpenumero male habet anim meũ, quod olim

Salſe di-
ctum.

amicus quidã eruditus falsissime dixit, ludens quidem ille: sed utinã non perinde uere ac falsẽ, in libello plus conspici sanctimonie, quã in libelli autore. Idq; eo grauius etiã fero, quod idem usu uenit in eo, cui mutando

tādo potissimū hoc laboris suscipiebatur. Siquidē & is adeo se nō reuulsit ab aula, ut multo altius indies im-
 mergatur, qua pietate nescio, sed oīno, quod ipse fā-
 tetur, magna calamitate. Nec me tamē admodū mise-
 ret amici, quo uel fortuna magistra resipiscat aliquā
 do, qui nostris monitis parere noluerit. Me uero licet
 semper huc enitentem, tot casibus, tot tempestatibus
 meus exercuit Genius, ut Vlysses Homericus prae me
 Polycrates qui spīa uideri possit. Et tamē eius laboris
 me non oīno pœnitet, si tam multos extimulat ad ue-
 ra pietatis studiū. Nec ipse tamē modis omnibus inse-
 claudus: si monitis meis parū respondeo, Primū, est
 aliqua pietatis pars, ex anīo uelle piū fieri, neq; rei-
 ciendū opinor pectus, talibus intentū cogitationibus,
 etiā si conatū aliquando destituat successus. Semper
 hoc agendū in omni uita, & crebro retentatū, succe-
 det aliquando. Bonam autē itineris perplexi partem
 confecit, qui uia probe didicit. Nihil igitur me mouēt
 quorundā scommata, qui libellū hunc ceu parū erudi-
 tum aspernātur, & qui uel ab elemētario quouis scri-
 bi possit, quod nihil tractet Scoticarū quæstionū, qua
 si sine his nihil oīno sit eruditū. sit sanē parū acutus,
 modo sit pius. Non reddat instructos ad palæstrā Sor-
 bonicam, modo reddat instructos ad tranquillitatem
 Christianā. Non faciat ad disputationē theologicam,
 modo faciat ad uitā theologicā. Quorū sum aut attinet
 hoc tractare, quod nemo nō tractat? Quis hodie non

Aduersa
 fortuna
 quosdam
 corrigit.
 Polycra-
 tes Samio-
 rum tyrā-
 nus perpe-
 tua p̄speri-
 tate usus.
 γω̄μ. α. α.

Vita theo-
 logica.

uersatur in quaestionibus theologicis, aut quid aliud
 agunt gymnasiarum examina? Tot penè sunt in Sniarum
 libros commentarij, quot theologorum nomina. Quis
 Summularij Summulariorum modus aut numerus, aliud ex alio mi-
 pharma= scentium ac remiscentium, & pharmacopolarum ritu, ex
 copolarum nouis uetera, ex ueteribus noua, è pluribus unum, ex
 similes. uno plura subinde fingentium ac refingentium? Qui fiet
 ut homini uoluminum moles, nos ad recte uiuendum insti-
 tuant, quae ne per oem quidem uitam uacet euoluere?
 Veluti si medicus morbo praesentaneo laboranti praescribat, ut Iacobi à partibus libros, ac reliquos his ad-
 simile. similes omneis euoluat, illic reperturus, quo ualetudi-
 nem sarciat. At hunc interea mors occuparit, nec erit
 cui possit succurri. In tanta aetatis fugacitate, parato
 promptoque remedio est opus. Quot uoluminibus praeci-
 piunt de restitutione, de confessione, de scandalis: de quibus
 Temeritas singula definiendi. alijs innumeris? Cuique minutatim excutiant singula:
 singula sic definiat quasi caeterorum omnium ingenijs
 diffidant, immò quasi Christi diffidant bonitati, dum
 facti uis praescribunt, quid ille cuique facto uel praemij
 debeat uel supplicij, tamè nec inter se consentiunt, nec
 aliquotes remliquido explicant, si propius consulan-
 tur. Tanta est, uel ingeniorum uel circumstantiarum ua-
 rietas. Porrò ut oia uere, ut oia recte definerint, praeterquam
 quod ieiune frigideque tractantur ista, quoto cuique uacat tantum uoluminum euoluere? Aut quis possit
 Ingentia uolumina secum Aquinatis Secundae secundam circumferre? Et
 tamen

tamen nullius non refert bene uiuere, ad quod Christi Facilis ad
 stus oibus aditū facilem esse uoluit, non inexplicabili bonā uitā
 bus disputationū Labyrinthis, sed fide syncera, cha- aditus.
 ritate non ficta, quā comitatur spes quæ non pudefit.
 Postremo uersentur in magnis illis uoluminibus ma-
 gni Rabini, qui pauci sunt oportet. At nihilo secius in Theolo-
 terim iperite multitudini pro qua mortuus est Chri- gia paucō
 stus, consulendū est. Præcipuam aut Christianæ pie- rum Salus
 tatis portionem docuit, quisquis ad huius inflāmauit omnium.
 amorē. Sapiens ille rex filium instituens ad uerā sapi
 entiam, non paulo plus operæ sumit in adhortando
 quā in docendo, quasi sapientiā amasse, propemo-
 dum parasse sit. Quod turpe est iuris peritis ac medi
 cis, quorū utriq; de industria suā artem reddidere dif Notati q
 ficillimā, quo simul & quæstus sit uberior, & gloria artem quā
 maior apud imperitos, id longe turpius fuerit fecisse proficetur
 in philosophia Christi. Immo contra cōniti par est, studio red
 ut eam quā fieri potest, reddamus facillimā, & omni dunt diffi
 bus expositā. Neq; illud sit nobis studio, ut ipsi litera cilem-
 ti uideamur, sed ut quāplurimos ad Christianā ui-
 tam pelliciamus. Adornatur iam bellum in Turcas, Bellum in
 quod quocunq; consilio institutū, precandum est, nō Turcas.
 ut paucis quibusdam, sed ut in commune bene uertat
 omnibus. Sed quid futurum arbitramur, si uictis (ne
 que enim uniuersos opinor ferro trucidabimus) ut
 Christum amplectantur, Occamos, aut Durādos, aut
 Scotos, aut Gabrieles, aut Aluaros proposuerimus?

Quid cogitabunt, aut quid sentient (sunt enim & il-
 li, ut nihil aliud, certe homines) ubi audierint spino-
 sas illas, & inextricabileis argutias de instantibus,
 de formalitatibus, de quidditatibus, de relationibus?
 præsertim ubi uiderint de ijs adeo non conuenire in-
 ter magnos illos religionis professores, ut frequen-
 ter usq; ad pallorem, usq; ad conuicia, usq; ad spu-
 theologo- rum. ta, nonnunquam & usq; ad pugnos inuicem digla-
 dientur, ubi Prædicatores pro suo Thoma cominus
 atque eminus dimicantes. Minoritas contra subtilis-
 simos ac seraphicos doctores iunctis umbonibus tuen-
 tes; Alios ut nominales, alios ut reales loqui? Si uide-
 rint rem usq; adeo difficilem esse, ut nunquam satis
 discussum sit, quibus uerbis de Christo sit loquendus
 perinde quasi cum moroso quopiam agas demone,
 quem in tuam ipsius perniciem euocaris, si quid te
 Christus fefellerit in uerbis præscriptis, ac non potius cum cle-
 mentissimo seruatore, qui à nobis præter puram sim-
 git, nõ uer- plicemq; uitam nihil exigit; Obsecro te per Deum
 ba. immortalem, quid istis agetur rebus, maxime si su-
 Vita Chri perciliose doctrinæ mores & uita similis respõde-
 stiana. at? Si ex strepitu nostro plusquam tyrannico, per-
 Quibus spexerint ambitionem nostram, si ex rapacitate au-
 rebus po- ritiam, si ex stupris libidinem, si ex oppressionibus
 tissimum seuitiam, qua frõte ingeremus illis Christi doctrinã,
 expugnan ab hisce rebus longe lateq; discrepantem? Efficacis-
 di Turca. sima Turcas expugnandi ratio fuerit, si conspexerint in

rint in nobis elucere, quod docuit & expressit Christus. si senserint nos non ipsorum inhiare imperijs, non sitire aurum, non ambire possessiones, sed prae-ter eorum salutem & Christi gloriam nihil omnino querere. Haec est illa theologia uera, germana, effi-
cax, quae olim & philosophorum supercilia, & principum inuicta sceptra Christo subegit. Hoc hoc agentibus nobis, aderit ipse Christus. Neque uero conuenit, ut hoc argumento nos ualde Christianos
declaremus, si quamplurimos occiderimus, sed si *Christia-
nū est ser-
uare, non
perdere.* quamplurimos seruaerimus. non si multa impiorū uare, non
millia sacrificauerimus orco, sed si quamplurimos perdere.
ex impijs reddiderimus pios. non si illos dñs execra-
tionibus deuoueamus, sed si pijs uotis salutem illis ac
melio rem mentem à superis optemus. Quod si hic nō
ad sit animus, citius futurum est, ut non in Turcas
degeneremus, quam ut Turcas in nostras partes per
trahamus. Et ut feliciter cadat Martis semper inci-
pitis alea, fiet ut latius fortasse regnet Pontifex, aut
huius *Cardinales*, non ut latius regnet Christus, cu-
ius regnum ita demum floret, si uiueat pietas, si cha-
ritas, si pax, si castitas, id quod optimi Leonis decimi
ductu atq; auspicijs fore confidimus, ni quod opti-
mum est conantem aliorsum rapiat rerū humanarū
aestus. Ipse Christus sese regni caelorum uindicem ac
principē profitetur, quod non aliter splendidum est,
quā si triūphēt caelestia. Neq; enī ideo mortuus est

Christus, ut opes, ut copia, ut arma, reliquaque illa mundani regni tragœdia, quæ quondam penes Ethnicos aut certe prophanos principes fuit. Ethnias nõ ita multum absimiles, nunc sit penes sacerdotes ali-

Docendi quot. Ac mea sententia consultum fuerit, multo ante, & hortan- quam armis experiamur, illorum animos epistolis ac di prius libellis solliatate. Sed qualibus epistolis? Non mi- Turcæ, q̄ naabus, non tyranniis, sed quæ spirent uere pater- oppugnã- nam charitatem, quæ Petri Paulique pectus referât, di. quæ non titulum modo præferant Apostolicum, sed *ἐπίστολον* resipiant Apostolicam. Non quod nesci-

Difficul am fontem omnem ac uenam Christianæ Philoso- tas scriptu phi: reconditam esse in Euangeliis & Apostolicis re sacre. literis, sed sermo peregrinus, ac sæpenumero per- turbatus, tum figuræ tropiq; obliqui, tantum ha- bent difficultatis, ut nobis etiam non raro sudandum sit, priusquam intelligamus. Commodissimum itaque mea sententia fuerit, si muneris hoc uiris ali- quot iuxta pijs ac doctis delegetur, ut ex purissimis fontibus Euangelistarum & Apostolorum, ex pro- batissimis interpretibus uniuersam Christi philoso- phiam in compendium contrahant, ita simpliciter, Compen- diũ doctri ut tamen erudite, ita breuiter, ut tamen dilucide- ne Chri Quæ pertinent ad fidem, quam pauçissimis articu- stianæ. lis absoluantur. Quæ ad uitam, item pauçis tradan- tur, & sic tradantur, ut intelligant CHRISTI hu- gum blandum & commodum esse, non asperum, ut intelligant

intelligent sese patres esse nactos non tyrannos, pa-
 stores, non prædones, ad salutem uocari, non ad ser-
 uitudinem pertrahi. Homines sunt & illi, nec ferrum Homines
 aut Adamantem gestant in pectore, possunt mollesce sunt &
 re, possunt officijs adiungi, quibus mansuescunt et Turcæ.
 fere. Et efficax in primis res est Christiana ueritas.
 Sed quibus Romanus Pontifex hoc negocij uolet de-
 legare, eadem opera mandabit, ne quid deflectant
 ab archetypo Christo, nec usquam ad hominum affe-
 ctus aut cupiditates respiciant. Tale quiddam utcum-
 que mihi tum parturiebat animus, cum hoc Enchiri-
 dij cuderem. Videbam Christianorum uulgus non Corrupte
 affectibus modo, uerum etiam opinionibus esse corru la sæculi.
 ptum. Perpendebam eos qui Pastores ac Doctores se
 profitentur, plerosque ad suum compendium Chri-
 sti titulis abuti, ne quid interim commemorem de his,
 quorum nutu ac renutu res humanæ sursum deorsum
 ἐξουτῶν καὶ φέρονται, ad quorum uita quantum
 uis manifesta uix licet ingemiscere. Et in tanta rerū
 caligine, in tantis mundi tumultibus, in tanta huma-
 narum opinionum uarietate, quò potius confugien-
 dum, quam ad uere sacram ancoram Euangelicæ do- τὴν ἀγ
 ctrinæ? Quis uere pius non uidet ac suspirat hoc sæ- κρυα.
 culum longe corruptissimum? Quando unquam ty-
 rannis, quando auaricia regnauit, aut latius aut impu-
 nius? Quando unquam plus tributum ceremonijs?
 Quando licētius exundauit iniquitas? Quando sic refri-
 xit chari-

xit charitas? Quid affertur, quid legitur, quid au-
 ditur, quid decernitur, nisi quod ambitionem quæ-
 stumq; sapiat? O infelices nos, nisi Christus nobis ali-
 quot suæ doctrinæ scintillulas, suæq; mentis ceu uiuas
 & æternas uenulas reliquisset. In hoc igitur eniten-
 dum, ut omiſſis hominum prunis, has scintillas $\alpha\omega\alpha$ -
 fufis, ad ζωωυγῶμεν . Nam Paulino uerbo libenter utimur,
 Euāgelia has uenas scrutemur, donec reperiamus aquā uiuam
 recurrentem salientem in uitam æternam. Hanc nostram terram
 dum. altissime scrutamur, ut uitiorum eruamus alimenta,
 & Christi ditissimam terram nō rimamur, ut elicia-
 mus salutem animarum? Nunquā ulla uitiorū hys, sic
 extinguit charitatis ardorē, quin ex hoc silice pos-
 sit restitui. Petra Christus, sed hæc petra semiarium
 Gene. 16. habet ignis coelestis, uenas habet aquæ uiuæ. Fodit
 olim puteos Abraham in omni terra, ubique scrutās
 Item. 26. uenas aquæ uiuæ. Sed eosdē à Philistinis terra opple-
 tos refodit Isaac cum pueris suis, nec cōtentus instau-
 rasse pristinos, fodit & nouos. At rursus mouent
 Philistæi iurgium & rixas Philistæi, neq; tamen ille desinit fo-
 nostrorū dere. Nec his tēporibus omnino desunt Philistæi, qui
 temporū. bus terra grator est uitalibus fontiuū scatebris, quip-
 pe ij qui terrena sapiunt, & ad terrenos affectus de-
 torquent doctrinā Euangelicam, quā cogunt huma-
 næ seruire ambitioni, cogunt lucris turpibus, & ty-
 rannidi suæ obsecūdare. Quod si q̄s Isaac, aut si quis
 ex huius familia foderit, repereritq; uenam aliquam
 puram,

puram protinus obstrepunt ac reclamant, intelligen-
 tes eam uenam, offecturā lucris, offecturā ambitioni,
 etiam si pro Christi gloria faciat. Mox terrā iniiciūt,
 & corrupta interpretatione uenam obturant, fos-
 forem depellunt, aut ita certe luto sordibusq; cōspur-
 cant aquam, ut qui inde biberit, plus hauriat luti sor-
 diumq; quā liquoris. Nolūt sitientes iusticiā de pu-
 ro latice bibere, sed adducunt ad suas cisternas cōri-
 tas, quæ ruderā habent, aquam non habent, Sed tamē
 non oportet Germanos pueros Isaac: hoc est, ueros
 Christi cultores ab hoc labore defatigari. Nam inter
 hos quoq; uolunt haberi, qui terram ingerunt Euan-
 gelicis fontibus, adeo ut inter Christianos iam mini-
 me tutum sit, Christum pure docere. Tantum inualue-
 runt Philistæi, pro terra belligerātes, pro cœlestibus
 terrena, pro diuinis humana prædicantes: hoc est, nō
 ea quæ faciunt ad Christi gloriam, sed quæ ad illorū
 quæstum, qui condonationes, qui compositiones, simi-
 lesq; cautiones redimunt. Idque faciunt hoc pe-
 riculosius: quod suis cupiditatibus, magnorum prin-
 cipum, summi Pontificis, atque ipsius etiam Christi ti-
 tulos prætexunt. At qui nemo uerius summi Pontifi-
 cis agit negociū, quā qui cœlestē Christi philosophi-
 am pure tradit, cuius ille primus est doctor. Nemo de
 principibus melius meretur, quā qui dat operā, ut
 populi res quā maxime floreat, & quā minima
 tyrānide premātur. Sed reclamabit hic aliquis è scho-
 larum

Hier. c. 2.

Redēpto-
res uenia-
rum.

γδμωδ.

larum agminibus, Facile est cuius in genere præcipere, quid sequendum, quid fugiendum. At quid inter-
 in respondebitur ijs, qui de tot euentis, tot casibus
 Nō potest consulunt. Primum, plures sunt rerum humanarum
 certore species, quàm ut ad singulas possint haberi certa re-
 sponderi sponsa. Deinde tanta est circumstantiarum uarietas,
 ad singula ut nisi his cognitis ne possit quidem certum responde-
 ri. Postremo haud scio an isti certum habeant, quod
 respondeant, præsertim cum de plerisque inter se dis-
 sentiant. Et qui in hoc genere cordatores sunt, non
 ita respondere solent. Hoc facies, hoc fugies, sed, Hoc
 tutus est mea sententia. Hoc arbitror tolerabile.
 Lumen si= Quod si nobis adsit simplex ac lucidus ille oculus, ex
 dei. Euangelio, si domus animi puræ fidei lucernam ha-
 beat candelabro impositam, facile minuta ista ceu ne-
 Obiectio. bule disautentur. Si adsit Christianæ charitatis re-
 gula, ad hanc omnia facile exequabuntur. At quid
 Solutio. facias, cum hæc regula pugnabit cum his, quæ sunt
 Christus publico sæalorum usu recepta, quæque principum
 centrum. legibus sanata? Nam & hoc non raro usu uenit. Ne
 Circuli damnaris, quod pro suo officio gerunt principes. At
 tres. rursum. Noli contaminare coelestem illam philoso-
 Primus Ec phiam Christi humanis decretis. Maneat Christus
 cleiasti= id quod est, centrum, ambientibus arcaulis aliquot.
 sorum. Noli scopum suo mouere loco. Qui proximi Chri-
 sto sunt, Sacerdotes, Episcopi, Cardinales, Põtifices,
 & quorum est sequi agnum quocūque iterit, puris-
 simam

finam illam partem amplectantur, & quoad licet in
 proximos transfundant. Secundus circulus habeat
 principes prophanos, quorum arma leges que suo
 quodam modo Christo seruiunt, siue dum iustis bel- Secundus
 lis profligant hostem, publicamque tuentur tranquil- principū.
 litatē, siue dum legitimis supplicijs coercent faano
 rosos. Et tamē quoniā necessario uersantur in his re-
 bus, quæ cum infima fece terræ, quæq; cū mundi ne-
 gocijs coniuncta sunt, periculum est ne prolabantur
 longius. Ne bellum non pro republica, sed pro sua li-
 bidine gerant. Ne iusticia pretextu seuiant, & in
 eos quos clementia sanare poterat: Ne titulo donu-
 nij populum expilent, quorum res tueri debuerant.
 Porrò ut Christus uelut ignis æterni fons, Sacerdotū Sacerdotū
 ordinem proxime ad se trahit, ac uelut igneos red- officiū.
 dit, pueros ab omni terrene sæcis cōragio: ita sacerdo-
 tum est & præsertim summorum, principes quo ad
 licet ad sese uocare. Sicubi bellum ingruerit adnitantur
 Pontifices, ut aut cōponantur res atrā sanguinē,
 aut si id non potest, ut sunt rerum humanarum pro-
 cellæ, certe id agant, ut minus cruenta geratur bellū,
 nēue in longum propagetur. Olim & in iustis suppli-
 cijs intercedebat Episcoporū authoritas & subinde
 nocentem è iudicum manibus extorquebat, ut palām
 in epistolis suis testatur Augustinus. Sunt enī quædā Augusti-
 ita necessaria ad ordinem Reipu. ut ea tamen Chri- nus.
 stus partim dissimularit, partim à se reiecerit, partim
nec

Que & nec improbās, nec approbans uelut ad ea conuiueat.
quatenus Non agnoscit nummum Caesaris nec inscriptionem.
ad Eccle- Censum ita dari iubet, si debeatur, quasi ad se nō mul-
sia proce- tum pertineat, modo detur Deo quod illi debetur. Ad
res perti- ulteram nec damnat, nec palām absoluit, tantum iu-
nent. bet, ne repetat admissum. De damnatis à Pilato, quo-
rum sanguinē miscuerat cum illorum sacrificijs, non
pronunat rectē an secus hoc passi sunt, tātum simi-
le exitium comminatur omnibus, nisi respiscāt. Por-
rò uocatus arbiter diuidundæ hereditatis palām reij-
cit, uelut indignum se de rebus iam crassis pronuntia-
re, qui cœlestia doceret. Contrā sunt que palām dete-
Que chri- statur. In Phariseos auaros, in hypocritas, u. diuites
stus palā elatos, uæ intonat. Apostolos nunquā acrius redar-
damnarit. guit, quā ubi uindictæ cupiditate, aut ambitionis af-
fectu tanguntur. Rogātibus an iussuri essent ignem ē
cœlo descendere, qui exureret ciuitatem unde exclu-
debantur, Nescitis, inquit, cuius spiritus sitis. Petrū
à cruce ad mundum reuocare conantem, Satanam ap-
pellat, De primatu disputantes, quot modis, & quo-
Que palā ties reuocat ad diuersum affectum? Sunt item que pa-
doceat. lām docet, ac præcipit. Non resistere malo, bene me-
reri de inimicis, animi mansuetudinem, aliāque cōse-
milia. Distinguenda sunt hæc, & in suum quæque di-
Principū gerenda locum. Ne protinus igitur horum quæ ge-
leges me runtur à principibus, aut prophanis magistratibus:
diæ sunt, Christum faciamus authorem, aut ut nunc loquūtur,
iuri

turi diuino asseramus. Crassa quædam ab illis tractantur, nec omnino Christianæ puritatis, sed quæ tamen insectanda non sint, ut pote necessaria ad rerum ordinem tuendū. Nec enim horū ministerio fit, ut boni simus, sed ut minus mali, utq; qui mali sunt, minus noceant Reipubli. Debetur igitur & his suus honos, quod ut cunq; seruiāt iusticiæ diuinæ, publicæq; tranquillitati, sine qua turbātur aliquoties, & ea quæ sunt pietatis. Honorādi sunt ubi suo fungūtur officio, tolerandi fortassis ubi sibi gerunt potestātē, ne quid deterius exoriat. Sublucet enī in his quoq; imago uel umbra uerius diuinæ iusticiæ, quā tamen oportet longe expressius, euentius ac purius in Sacerdotū moribus ac legibus elucere. Aliter in ferro relucet imago, aliter in uitreo speculo. In tertio circulo promiscuū uulgus collochemus, ueluti crassissimā huius orbis partem, sed ita crassissimā, ut tamen ad Christi pertineat corpus. Neq; enim oculi tantū corporis mēbra sunt, uerumetiā suræ, pedes, ac pudenda. His sic est indulgendum, ut semp̄ quoad fieri poterit, uocentur ad ea quæ Christo sunt potiora. Nam in hoc corpore qui modo pes erat, oculus fieri potest. Et tamen ut Principes si sint impij, non sunt exacerbandi conuitijs, ne prouocati grauiores excitent Tragædias, iuxta sententiam Augustini, ita populus imbecillus exemplo Christi, qui tanta lenitate tulit ac fuit suos discipulos, ferendus erit, ac paterna fouendus indulgentia, donec pau-

Mali principes ali-
quādo tolerandi.

Circulus tertius.

Tolerandi infirmi donec proficiant.

latim grandescat in Christo Habet enim & pietas suam infantiam, habet etatis accessus, habet perfectum & uegetum robur. Omnibus tamen pro sua cuique portione ad Christum est enitendum. Elementorum suus cuique locus est. Sed ignis qui summam tenet sedem, omnia paulatim ad se rapit, & quoad licet in suam transformat naturam. Aquam eliquatam uertit in aërem, aërem extenuatum in se transformat. Multa Paulus indulget Corinthijs, distinguens interim, quæ domini nomine proponeret perfectis, & quæ suo nomine indulgeret infirmis, hac spe tamen ut proficerent. Galatas iterum parturit, donec in eis formetur Christus. Iam qui putabit hunc circulum principibus magis tribuendum, cum hoc non fuerit magna contentio. Quicquid autem extra tertium circulum erit, id semper & in omnibus detestandum, quod genus sunt ambitio, studiū pecuniæ, libido, ira, uindicta, inuidia, obtrectatio, reliquæq; pestes: sed quæ tum demum fiunt immedicabiles, cum pietatis & officij persona comendatæ, in superiores circulos irrepunt, hoc est, cum iusticiæ iurisq; prætextu, nostram exercemus tyrannidem, cum per religionis occasionem consulimus quæstui, cum Ecclesiæ defendendæ titulo, mundanum uenamur imperium. Cum præcipiuntur uelut ad Christi rem facientia, quæ longissime absunt à Christi doctrina. Proinde scopus oïbus est ingerendus, ad quem enitantur. Scopus autem unicus est, uidelicet Christus, &

Transfor-
matio ele-
mentorū.

Scopus nō
est mutan-
dus

stus, & huius doctrina purissima. Quod si pro coelesti scopo, terrenum proponas, non erit ad quod re-
 cle enitatur qui contendit proficere. Quod summum Omnibus
 est, id omnibus est destinandum, ut saltem assequa- ad perfe-
 mur mediocria. Nec est quod ullum uitæ genus ab hoc ctione est.
 scopo submoueamus. In affectibus est Christi perfe- enitendū.
 ctio, non in uitæ genere. In animis est, non in pallijs
 aut cibus. Sunt inter monachos, quos uix recipit ex-
xtremus circulus, & tamē nō de bonis loquor, sed in
firmis. Sunt inter digamos, quos Christus primo di-
gnatur circulo. Neq; uero fit interim ulli uitæ pro-
fessione iniuria, si quod est optimū ac perfectissimum
omnibus proponitur. Nisi forte Plato contumelio-
sus fuisse putatur in omnes ciuitates, quoniam in poli-
tia sua eiusmodi Reipublicæ proposuit exēplar, qua-
le hæctenus uidere non licuit. Aut Quintilianus uni-
uersum oratorum ordinem læsit, qui tale finxerit ora-
toris exemplar, qualis adhuc nullus extitit. Procul a-
bes ab Archetypo? non reijceris, sed extimularis, ut
proficias. Non multum abes? admoneris, ut acce-
das propius. Neq; enī quisquam usq; adeo processit,
ut non habeat quo proficiat. Habet autē unumquod-
q; uitæ genus, cognata quedam degenerandi peri-
cula. Ea qui commonstrat, non derogat ordini, sed
rem ordinis agit. Veluti principum felicitas obno-
xia est tyrannidi, obnoxia est stulticie, obnoxia adu-
lioni. Hæc qui cōmonstrat uitanda, bene meretur de-

Principū
 uitia com-
 munia.

D. ERASMVVS ROTERO.

principum ordine. Nec derogat illorū maiestati qua
 gloriantur, qui demonstrat quibus in rebus sita sit ue
 ra principum maiestas: Qui illos admonet, quid iura
 rint in suscipiendo principatu, quid debeant populo
 suo, quid magistratibus. Ecclesiastici proceres ferè
 affines sunt duabus potissimū pestibus, auariciæ, &
 ambitioni. Quod ceu presentiens primus ille secun
 dum Christum pastor, admonet episcopos ut pascant
 gregem suum, non autem expilent aut deglubant: nec
 pascant turpis lucri gratia, sed ex animi prompta uo
 luntate. Nec dominantur in suos, sed exemplo uite
 prouocent ad pietatem potius, quam minis aut impe
 rio. An igitur derogare uidebitur ordini sacerdot a
 li, qui cōmoneat, quibus rationibus Episcopi uere ma
 gni sint, uere potentes, uere diuites? Porrò monacho
 rum genus ferè comitatur præter alios morbos, su
 perstitio, supercilium, hypocrisis, obtrectatio. Non
 damnat igitur protinus horum institutū, qui monet
 quibus in rebus sita sit uera religio, & quantum ab
 sit à supercilio uere Christiana pietas, quantum ab
 sit à fūco germana charitas, quàm pugnet cum syn
 cera religione linguæ uirulentia, præsertim si tali mo
 deramine commonstret quid sit uitandum, ut nec ho
 minem ullum notet, nec ordinem attingat. Quid autē
 tem est in rebus humanis tam felix, cui non suæ pestes
 sint additæ? Sicut igitur adiuuat, non lēdit sanitatem
 corporis, quisquis indicat quæ res uitent aut tue
 antur

Episcopi
 &c.
 1. Petri. 5.

Monacho
 rum uul
 gus, qui
 bus obno
 xiiū uitij.

¶

antur ueram sanitatem: Ita non auocat à religione, sed adhortatur potius, qui demōstrat ueræ religionis corruptelas, ac remedia. Nam audio quosdam sic interpretari, quasi præceptiões huius libelli, quoniam minus tribuunt ceremonijs, quam uellent quidã, qui plus nimio tribuunt, nec ita multũ humanis constitutionibus, hominum animos alienent à uita monastica. Usq; adeo nihil tam circũspecte dici potest, quod non rapiatur ab improbis uel in aliquam calumniam, uel in ansam peccandi, ut iam uix tutum sit quicquã reſte monere. Si quis à bellis, quæ iã sæculis aliquot, ob res nihili, plusquã ethnice gerimus deterreat, notatur à sycophantis, quasi sentiat cum ijs qui negant uel lum bellum gerendum Christianis. Nam hæreticos fecimus auctores huius sententiæ, quod Pontifex nescio quis, bellũ approbare uideatur. Neq; tamẽ notatur, qui contra Christi & Apostolorum doctrinã, ad bellum quibuslibet de causis suscipiendũ, classicum canit. Si quis admoneat, uere Apostolicum esse, Turcas Christi præsidijs ad religionẽ pertrahere, potius quã armis, continuo uocatur in suspicionẽ, quasi doceat, Turcas si impetant Christianos, nullo modo coercendos. Si quis prædicet Apostolorum frugalitatem, & in horum temporum luxum dicat aliquid, non desunt à quibus notetur uelut Ebionitis fauẽs. Si quis impensius adhortetur, ut qui coniugio copulati sunt, magis pietate, & animorũ consensu, quam corporum com-

Querela
quorundã

Nihil non
obnoxium
calumnie
malorum.

Bellum.

Bellum in
Turcas.

Pauptas.

plexu cohereant, & ita pure colant matrimoniu, ut uirginitati quoad potest, simillimū sit, in suspicionem uocatur, quasi cum Marcionitis oēm coitum spurcum ducat. Si quis admoneat in diatribis, præcipue theologicis, absit ambitiosa uincendi suaq; tuendi pertinacia, absit theatra illa ostentandarū uirium ambitio, nō recte defertur, quasi scholas in totū damnet. Neq; enim diuus Augustinus, admonēs dialecticis cauendā esse rixandi libidinē, damnat dialecticam, sed pestem illius ostendit, ut uitetur. Item, si quis præposterū uulgi iudiciū taxet, inter uirtutes primas, tribuentis ijs, quæ sunt extremæ classis, & contrā. Item inter uitia uehementissime detestantis, quæ leuissima sunt mala, cum sint atroassima, ac retrorsum, protinus in ius uocatur, quasi uitijs faueat, quibus grauius uitū antepōnit, aut quasi damnet benefacta, quibus alia præfert, ut sanctiora. Velut si quis admoneat tutius esse benefactis fidere, quā Pontificijs condonatiōibus, non utiq; damnat illius condonatiōes, sed præfert id qd' ex Christi doctrina certius est. Itidē si quis admoneat, rectius facere eos, qui domi liberis & uxori moderādā dent operā, quā si uisendi gratia Romā, Hierosolymam, aut Compostellā adeant, eamq; pecuniā, quam insu- munt in longā ac periculosam profectiōē, sanctius in bonos ac ueros pauperes erogari, non damnat piū istorū affectum, sed antefert, id quod propius est ueræ pietati. Iam uero non nostrorū modo temporum est, quæ

Præposte-
rum iudi-
ciū de uir-
tutibus ac
uitijs.

Condonati-
ones.

Qui pe-
tunt Hiero-
solymā
nihil mā-
gnifacere.

est, quædam vitia sic detestari, quasi sola sint, cum cæteris ita blandiamur, quasi vitia non sint, cum sint illis, quæ sic execramur, atrociora. Quæritur in epistolis suis Augustinus unum libidinis crimen apud Afros imputari Sacerdotibus, cæterum auariciæ, temulenticiæq; vitium penè laudi uerti. Vnum illud Tragicis modis exaggeramus, terque quaterque horrendum facinus, iisdem manibus tractare corpus CHRISTI, quibus attrectaris corpus meretricis. Nec desunt qui nimium Tragicæ ausint publicitus asseuerare, leuiorem esse culpam, si mulier habeat rem cum bruta pecude, quam cum sacerdote. Horum impudentiam qui refellit, non continuo fauet impudicis sacerdotibus, sed admonet ea negligi quæ magis erant exaggeranda. Est sacerdos aleator, est bellator aut gladiator, est totus indoctus, totus prophanis rebus immersus, malorum principum malis obsequijs deditus, in hunc non itidem uociferantur, qui totus prophanus tractet sacrosancta mysteria. Est sacerdos sycophanta, qui lingua uirulenta, mendacisq; confectis, lacerat famam hominis nihil commeriti, immò bene meriti, cur hic non uociferamur? O scelus horrendum, Tun lingua Tartareo ueneno tincta, Tun ore quo iugulas innocentem, & conficis, & sumis corpus illius, qui pro impijs etiam mortuus Est? At hoc magis negligimus, ut hinc penè laudè ferant, qui religionem religiosissimam profitentur. Reprehendi merentur, qui

Solam libidinem execramur in sacerdotibus.

Sacerdos aleator aut percussor. Sacerdos sycophanta.

tur, qui pernicioso populi exemplo palàm concubinas domi alunt. Quis neget? Sed hic morbus non paulo est inuisior Christo. Nō damnat igitur butyrū, qui illi præfert mel, nec probat febrim, qui monet phre-
nesim esse magis uitandam. Neq; facile dictu sit, quanta morum lues ex huiusmodi præposteris iudicijs na-

Quædam scatur. Iam quædam ita recepta sunt in ordinem uir
speciē tan tutum, ut personam pietatis habeāt uerius quàm uim
tū habent pietatis, adco ut nisi circumspecte agas, pietatem ue-
pietatis. ram prorsus extinguant. Si mediocris religionis pe-

Ceremo omnibus suis epistolis in eas destomacharetur. Neq;
niæ in re tamen usquàm damnamus moderatas ceremonias, at
bus me- non ferimus in his puppim ac proram (quod dici so-
dij. let) sanctimonie constitui. Diuus Augustinus uetuit

Augusti- etiā ne clericis, quos domi alebat, notabili uestitu ute-
nus in re- rētur, sed si commendari uellent populo, moribus cō-
gula. mendarentur, nō uestibus. Nunc quam noui, quā pro-

digiosi cultus? neque tamen hoc insector. Illud demi-
ror, plus satis hic tribui, quæ fortassis iure reprehendi poterāt. Rursus tam parum tribui his, quæ sola cō-

Regulæ ueniebat spectari. Non insector conuitijs, quod Fran-
hominum. ciscani suam, Benedictini suam amplectātur regulā,
sed quod quidam illorum plus illis tribuūt, quā Euan-
gelio. Quod utinam non in plerosq; istorum compe-

Victus. tat. Nō insector quod alij piscibus uictitant, alij legu-
minibus aut herbis, alij ouis. Sed admoneo uehemen-
ter errare

ter errare eos, qui Iudaico animo ex his iusticie per=
 suasionem induunt, ex huiusmodi nugis ab hominibus repertis, se cæteris anteponunt, cum iisdem pro=
 nullo uitio habeatur famam alienam mendacijs inces=
 sere. De ciborum delectu nihil usquã præcipit Chri=
 stus, nihil Apostoli Paulus sepe dehortatur, uirulētã
 obtreccionem execratur Christus, detestatur Apo=
 stolicæ literæ, & tamē illic uolumus religiosuli uide=
 ri, hic fortes sumus & intrepidi. Hæc qui admonet,
 cū in genere, tū amanter, quæso num is religionē ui=
 detur ledere? Quis autem tam demens sit, ut proferē
 dis in lucem monachorum uitijs, uelit haberi diser=
 tus? At metuunt isti, ne suos habeant minus dicto au=
 dientes, tum ne pauiores ambient in illorum coopta
 ri gregem, Immo nemo magis obedit, atque ut uerbo
 utar Paulino $\omega\theta\alpha\chi\epsilon\iota$, quã qui hausto Christi spi=
 ritu liber esse cœperit. Vera charitas omnia boni con=
 sulit, omnia suffert, nihil detrectat, obedit præpositis, ^{γνώμη} Paulus
 non solum benignis, uerumetiam asperis ac difficili=
 bus. Sed tamen hoc interim cauendum præpositis, ne ^{Non abu-}
 alienam obedientiam in suam uertant tyrānidem, & ^{tendū ali-}
 ideo malint eos superstitiosos, quàm pios, quo magis ^{ena obedi-}
 ad omnem nutum obseruiant. Patres appellari gau=
 dent. Atqui quis est patrum carnalium, qui suos libe=
 ros optet semper infantes esse, quo magis regnum in
 illos exerceat pro sua libidine? Rursus qui proficiunt
 ad Christi libertatem, hos in primis cauere debent,

B 5 ne quod

ne quod admonet Paulus, libertatem faciāt prætentiū
 carni, aut ne iuxta Petri doctrinam, libertatē faciānt
 uelamē maliciæ. Quod si unus aut alter hac libertate
 sit abusus, non continuo par est ob id omneis in perpe-
 tuo Iudaismo continere, Comperiet quisquis obserua-
 rit, nullum inter istos arctius astringere laqueos cere-
 moniarum, quàm qui sub hoc prætentu regnant, &
 uentri suo uiuunt, nõ Christo. Iam uero non est quod
 metuant, ne non propagetur Essenorum genus, in tā
 ta ingeniorum & animorū uarietate: qua fit ut nihil
 etiam sit usquàm tam absurdum, quod non expetatur
 à multis. Quanquàm magis optandū istis, ut ingenu-
os ac ueros habeant religionis professores, quàm ut
multos. Atq; utinam id lege cautum esset, ne quis ante
 trigessimū annū, eiusmodi laqueis implicaretur, ante
 quā ipse sibi notus sit, aut cognita uere religiōis uis.

Matth. 23.

Cæterum ijs qui pharisæorū exemplo suum agūt ne-
 gocium, obeuntes terras ac maria, quo faciānt unum
 profelytum, nusquàm deerunt adulescētes rerum im-
 periti, quos in nasam illectent, & quos captēt. Ingēs
 ubiq; stultorum ac simplicium est numerus. Ego cer-
 te sic optarim, nec dubito quin idem optent oēs uere
 pij, Euangelicā religionem sic oībus esse penitus cor-
di, ut hac cōtenti, Benedictinā aut Franāsanā nullus
ambiat, nec dubito quin idē optet ipse Benedictus ac
Franāsaus. Applaudit Moses Christi gloria obscura
 tus: Applauderēt & ij, si nobis amore legis Euangeli-
 cæ, for

Omnia ce-
 dunt Chri-
 sti gloriæ.

ce, sorderent humanae constitutiones. Vellem uniuersos Christianos ita uiuere, ut qui nunc soli religiosi uocantur, parum religiosi uiderentur. Quod & hodie in non paucis uerum est, cur enim manifesta dissimulemus? Et tamen olim prima monasticae uitae origo, secessus erat ab idolatrarum seuita. Mox hos sequentium monachorum instituta, nihil aliud erant, quam reuocamenta ad Christum. Principum aule titulo magis quam uita quondam erant Christianae. Episcopus mox ambitionis & auaridae morbus corripuit. Vulgus ite ad primitiua illa charitate refrixit. Hinc secessum cepit Benedictus, & post hunc Bernardus, de inde alij atque alij. Conspiratum est a paucis non in aliud, quam in purum ac simplicem Christianismum. Deinde de temporis progressu paulatim cum opibus accreuerunt ceremoniae, refrixit Germana pietas ac simplicitas. Et cum uideamus passim, monasteria ad mores plus quam prophanos degenerasse, tamen nouis institutionibus oneratur mundus, quasi non & ij paulo post eodem sint prolapsuri. Olim, ut dixi, secessus erat monachorum uita. Nunc ij uocantur monachi, qui toti in meditullio negotiorum mundanorum uersantur, plane tyrannidem quandam in rebus humanis exercentes. Et tamen ij ob altum, ob titulum, nescio quem, tantum arrogat sibi sanctimoniam, ut caeteros praese non habeant pro Christianis. Cur sic arctamus Christi professionem, quam ille latissime uoluit. pate-
 re? Si

Veterum
 monacho-
 rum origo.
 Vnde cere-
 monia.

Monachi
 mundanis
 simi.

re? Si magnificis uocabulis commouemur, quæso te
 quid aliud est ciuitas, quàm magnum monasterium?
 Ciuitas Magnū est Monachi Abbati suo parēt, aut præpositis, ciues Epi
 scopo ac pastoribus suis obsequuntur, quos ipse Chri
 stus præfecit, non hominum authoritas. Illi uiuunt in
 Obediētia ocio, & aliena liberalitate saginantur, in commune
 Paupertas. possidentes, quod citrà sudorem illis obuenit (nihil
 enim interim dicam de uitiosis) isti, quod sua pepere
 runt industria, pro suis quisq; facultatibus impertiūt
 Castitas. agentibus. Iam uero quod ad castitatis uotum atti
 net, non ausim explicare, quantulū intersit inter coe
 libatū & castum matrimonium. Postremo non admo
 dum in eo desyderabimus tria illa uota ab homini
 bus reperta, qui primū illud & unicum uotum, quod
 in baptismo, non homini sed Christo nuncupauimus,
 synceriter purēque seruauerit. Iam si ex utroque ge
 nere malos cum malis conferas, extrā cōtrouersiam
 potiores sunt hi. Sin bonos cum bonis, minimum est
 Nullū ui discrimen, si tamen est ullum, nisi quod religiosiores
 ta genus uidentur, qui minus coacti præstant religionem. Su
 reprehendendum. perest igitur, ut nemo uel sibi stulte placeat, ob uitæ
 genus ab alijs diuersum, uel alienum institutum de
 spiciat, damnetūe. Verum in omni uitæ genere sit hoc
 omnium commune studium, ut pro sua quisque uirili
 ad Christi scopum omnibus præfixum, enitatur? &
 ad id inuicem nos cohortemur, atque etiam adiute
 mus, nec inuidentes ijs, qui nos in hoc stadio præcur
 runt,

runt, nec fastidientes imbecilles, qui nos asequi non
dum possunt. Deniq; cum quisq; quod potuit præsti- Pernicio
tit, ne fiat similis Euangelico illi pharisæo, qui sua be- sissima fe
nefacta iactat apud Deum. Ieiuno bis in sabbato & c. ducia sui.
sed iuxta Christi consilium dicat, & dicat ex animo,
dicat sibi non alijs modo. Seruus inutilis sum, quod de vã uer-
bui facere, feci. Nemo uerius fudit, quàm qui sic diffi- ex contrã
dit. Nemo longius abest à uera religione, quàm qui si
rijs.
bi ualde uidetur religiosus. Nec unquã peius agitur
cũ pietate Christiana, quàm cum quod est mundi, ad
Christum detorquetur, cumq; hominum autoritas di-
uine præfertur. In unũ illud caput cõspiremus oportet,
si uere Christiani esse uolumus. Porro q̄ ad Chri-
stum uocanti homini paret, Christo paret, non homi-
ni. Et qui fucatos homines, seuos & imperiosos, non
docentes ea quæ faciunt ad religionem, sed ad suam Quate
tyrannidem, tolerat, is Christianam præstat patien- nus paren
tiam, modo quæ præcipiunt, calamitosum faciunt tã dum malis
tum, non etiam impium. Alioqui conueniet Aposto- prelatis.
licum illud responsum habere in promptu: Deo obe-
dire oportet potius quàm hominibus. Sed iam dudum
epistolarem modum excessimus, adeo nos fallit tem-
pus cum amico suauissimo uicundissime confabulan-
teis. Liber Frobenianis formulis ueluti renatus, mul-
tòq; quàm antea nitidior & emendatior in tuum si-
num aduolat. Adiecta sunt fragmenta quedam uete-
rum studiorum nostrorum. Visum est autem tibi po-
tissimum

tissimum hoc quicquid est editionis adiungere, ut qui
 ex ERASMO recte uiuendi præceptiones sumpse
 rit, à Volsio protinus ad manum habeat exemplum.
 Bene uale pater optime, ac ueræ religionis eximium
 decus. Admone Sapidum meis uerbis, ut sibi uere sa
 piat, hoc est, sui similis esse pergat. Vvimpheelingum
 ut adornet τὴν πανοπλίαν mox cum Turcis con=
 flicturus, quandoquidem iam satis diu bellum gerit
 cum concubinarijs. Spes est fore, ut illum aliquã
 do uideamus Episcopum, mitra bicorni pe
 doq; conspicuum, sublimem mula uehi.

Sed extrà iocum, & hos, & Ru

ferum, cæterosq; amicos

meo nomine mul

tum saluere

iubebis.

Eras

mi tui salu

tem interdum pu

ris uotis, pijsq; precibus

Christo opt. max. commendato.

Basileæ, pridie uirginis matris assum

pta. ANNO. M. D. XVIII.

ENCHIRIDI

ON MILITIS CHRISTIANI.

ERASMVS ROTERODA-

MVS AMICO CVI

DAM AVLICO.

S. D. P.

Flagitasti non mediocri studio, frater in domino dilectissime, ut tibi ^{compendia} ^{ratione} ^{instru-} riam quãdã uiuẽdĩ rationẽ præscribere, qua instru- ctus, possis ad mentẽ Christi dignã peruenire. Ais eĩ

te iam pridẽ aulicã uitã pertesum, hoc tecũ agitare,

quo pacto queas Aegyptum unã cum suis & uitijs, & Aegyptus

delitijs effugere, ac Mose duce, ad uirtutum iter fel- uita uitio-

ciat accingi. Quo mihi charior es, hoc impẽsius gra- sa.

tulor tuo tam salutari proposito, quod spero, uel atrã Terra p =

nostram operam, fortunabit prouehetq; ipse, qui di- missiõis ui-

gnatus est exatire. Ego tamẽ nimis, qualibens par- ta pura.

ui, uel hominũ tã amico, uel tã pia postulanti. Tu mo- Fortinarel

do annitere, ne uel ipse nostrum officiũ sine causa ui Prouegeres

deare flagitasse, uel ego sine fructu tuẽ more gessis-

se uoluntati. Immo uotis comunibus benignum illum

IESV spiritum imploremus, ut & mibi scribẽti sug-

gerat salubria, & tibi eã reddat efficacia.

uirtutem est precibus geminis amice et pia postulantis ^{Vigilandũ}

D. ERASMVVS ROTERO.

VIGILANDVM ESSE
IN VITA.

De vita hominis
90

Job. 7.
Prestigia mundi.
Pax pax, et non est
Hostes uarij est sublimi.
De Iaritis Herul.
De la...
Descriptio man.
Vicini
Varia op
pugnandi
uia.

Pincipio etiam atque etiam memineris oportet, nil aliud esse uitam, nisi perpetuam quandam militiam, teste Iob, milite longe tum exercitatus, tum inuictissimo, nimisque falli uulgius hominum, quorum animos mundus hic prestigiator blandisimis ludibrijs tenet occupatos, qui perinde ac si iam de bellatum sit, in tempestiuas agunt ferias, neque prorsus aliter, quam incertissima pace, mirum quantauuant securitate, quamque otiosi in utraque dormiat autem rem, cum sine fine tot ferratis uitiorum copijs oppugnemur, tot captemur artibus, tot appetamur isidijs. Ecce tibi superne in tuum exitium peruigiles excubant nequissimi demones, mille dolis, mille nocendi artibus in nos armati, qui mentes nostras telis igniferis, letalique tinctis ueneno, moliuntur esse sublimi consistere, quibus quidem neque Herculi, neque Cephalo fuit ulla iaculum certius, nisi impenetrabili fidei scuto excipiantur. Tum rursus a dextra leuaque, a fronte pariter atque a tergo, mundus hic nos oppugnat, qui iuxta Ioannis uocem, totus est in uitijs constitutus, eoque Christo tum infestus, tum etiam iniustus. Neque uero simplex oppugnandi ratio. Interim enim rebus aduersis uelut aperto Marte scuiens, animi incenia graui qua tit ariete, interim ingentibus quidem, sed uanisimis promissis, ad proditionem sollicitat, interim actis obli-

que

Nil nocentisq; le gasta familiaris aut derisiva que
itaq; non sicut naturam occidit, habet.

ENCHIRIDION. 17

que cuniculis, inexpectatus adrepat, ut inter oscitan-
tes ac securos opprimat. Postremo inferne quoq; lu-
bricus ille anguis, primus pacis nostrae proditor, nunc
in uirenti gramine concolor abaitus, nunc in cauernis
illis suis delutescens, centenis contortis uoluminibus
non desinit mulieris nostrae semel corruptae, calca-
neis insidiari. Mulierem autem carnalem hominis
partem intellige. Haec est enim Eua nostra, per quam
uersutissimus serpens, ad mortiferas uoluptates men-
tem nostram illeceat. Porro autem quasi parum sit,
sic undiq; tantum hostium imminere, intus deniq; in
ipsis animi penetralibus, hostem serimus plusquam
familiarem, plusquam domesticum, quo ut nihil in-
terius, ita nihil potest esse periculosius. Hic hic est uc-
tus ille & terrenus Adam, Consuetudine plusquam
cuius, studio plusquam hostis, quem neq; arce re uallo
licet, neque castris exigere fas est. Hic nobis centenis
est obseruandus oculis, ne forte Dei praesidium aperi-
at demonibus. Ergo cum tam formidabili, tamq; diffi-
cili bello distringamur omnes, cumq; nobis res sit cu
hostibus tam multis, tam in nostram perniciem iura-
tis atq; deuotis, tam uigilantibus, tam armatis, tam per-
fidis, tam exercitatis. Nos male sani, contra non ar-
ma capimus? non excubias agimus? non omnia suspe-
cta habemus? Sed perinde, ut in rebus bene pacatis,
supini fertimus, cessamus, uoluptamur, atq; cuticu-
lam (ut aiunt) curamus otiosi. Neq; omnino secus,

Allegoria simplici
te a familia

Hostes inferi
DESCRIPCIO SERPENTIS

Mulier affectus.

Hostis domesticus.

Quis est...
ut meum...
mau, ad no...
dixit non...
cuius, de fac...
in uide Lau...
Nallenform...
Alphos ad fab...
lam Aeci, qu...
patet fabul...
me centij fa...
Omne oricos...
Dantio ori...
ut non co...
France, i di...
Cijon He

quam si
C
dimittit milites q ad turbandum
et cautioreq; spiritus

Apud quos potant uicini paeue, primo incipit
 simpit, a quibus ad Italos descendit, Postremo ad
 Germanos est conta.

MILITIS CHRISTIANI

gio prope pfit
 Poulo queram
 compotacionem
 pua uia biter
 dany uitam
 oriolem

Cōtraria
 et hōtēm
 Luxus prope fluitas
 om uauy Non est

Marcia pax ipsi
 tela
 Laiaf uero pax
 pua qumte
 vioniam signifi
 cam

Percute u fedy
 A on fed uay
 fedy Sūein
 om

Ad uel ia, ali
 quando pstat p
 A garioq mēo
 fias, i p mētas
 uel mētas fedy

In uerba
 Christi u
 ratur in
 baptismo
 aΠOCTYΦH S con
 uicio ad qe ptra
 mē mētem

Dux dū: mē
 imp rēio uō
 in mētas dō
 fōis, q
 qō ad mōy fūdit
 qō mōyō, iō mōyō in
 rō mōyō

quàm si ista uita nostra Græca sit cōpotatio, non bel-
 lum, ita pro castris & pellibus, in cubilibus uoluita-
 mur. Pro duris armis, Rosis & Adonidis delitijs re-
 dimimur, pro militaribus studijs, luxu & otio indul-
 gemus, pro Martijs telis, Cytharam imbellem tracta-
 mus. Quasi uero non ista pax, bellum sit omnium teter
 rimū. Etenim qui cum uitijs pacem solum Deo in bap-
 tismate percussum fœdus uiolauit. Et tu uasane cla-
 mas pax pax, cum deum habeas inimicū, qui solus &
 pax est, & pacis aūthor. Clara eq; re clamat ipse per
 os prophete, non est, inquit, pax impijs. Neq; enim
 prorsus alia est cū illo pacis conditio, nisi dum in hoc
 præsidio corporis militamus, odio capitali summaq;
 ui, cum uitijs belligeremur. Alioqui si eum ipsi nobis
 conueniet, eum, qui solus potest amicus beare, inimi-
 cus perdere, bis hostem sumus habituri, simul quod
 ab illis stamus, cum quibus solis nihil conuenit Deo
 (quid enim conueniat luci cum tenebris?) simul quod
 ingratisimi, pacta illi fidem non præstamus, & san-
 ctissimis ceremonijs ictum fœdus ne pharie solumus.

An nescis o Christiane miles, iam tum cum iunifici la-
 uacri mysterijs initiaberis, nome dedisse te duci Chri-
 sto, cui bis uitam debebas, pariter & donatam, & re-
 stituta, cui plusquam te ipsum debebas? Non succur-
 rit te uerbis conceptis, in tam benigni imperatoris
 iurasse sententiam, eius Sacramentis, ueluti donarijs
 aūthoratu, tuumq; ipsius diris deuouisse caput, si mi-
 nus paxio

Baptismo cum a fugiōm
 Donarium, q
 impatore sal
 micitj

Plamen corrimisq; officij sui admonere debet.

ENCHIRIDION. 18

nus pacto stares? Quorsum attinebat crucis chara=
 Aterem imprimi fronti tuae, nisi ut quo ad uiueres, sub
 illius signo militares? Quorsum pertinebat sacro il=
 lus perungi ceromate, nisi ut cum uiuis eternum lu=
 ciferum ingredereis? Quantus pudor, quanta penè
 publica humani generis execratio, cum à duce prin=
 cipe deficit homo? Tu cur ludibrio habes CHRI=
 STVM ducem tuum; neq; metu illius coercitus, cum
 sit Deus, neq; amore prohibitus, cum tua causa sit ho=
 mo? Cuius etiam uocabulum præ te ferens, admoneri
 debebas, quid illi promiseris. Cur ad hostem, unde te
 semel prætio sanguinis sui redemit, p̄fidus desciscis?
 cur bis transfuga in hostilibus castris meres? Qua
 fronte audes contra tuum regem signa infesta tolle=
 re, qui pro te uitam impendit? Nam qui pro illo non
 stat, ut dixit, ipse contra illum stat, et qui cum illo
 non colligit, dispergit. Meres autem non solum fœ=
 do titulo, sed etiam infelicissimo stipendio. Vis audi
 re stipendium tuum, tu quisquis mundo militas? En
 tibi Paulus Christianæ militiæ signifer respondet: Sti=
 pendium, inquam peccati, mors. Quis uel speciosam
 militiã suscipiat, si mors proposita sit corporis? Tu
 uero tam fœdam toleras animæ mortem, mercedis lo=
 co reportaturus? In bellis istis insanis, quæ cum homi=
 nibus homines, uel ferina rabie, uel certe misera ne=
 cessitate gerunt. Nonne uides si quando militum ani=
 mos, uel præde promissæ magnitudo, uel formidata

Symbola
 baptisimi.
 Exempla.
 Christiani
 titulus.
 Luce. ii.

C 2 uictoris
 Mors corporis
 Mors ani
 ma / que appellatur, secunda mors / per quam anima
 propter peccata redigitur in mancipium perpetuum

MILITIS CHRISTIANI

obitu

uictoris crudelitas, uel opprobriate pudor ignauis
uel laudum deniq; cupido stimulauit, quam atacribus
studijs quicquid est laboris exhauriant, quam uilem
habeant uitam, quanto ardore certatim in hostem ad
uersum rapiantur? Et quantula, que so te, merces, mi
seris tanto discrimie, tantoq; studio petitur? Nempe
ut ab homunculo Imperatore collaudati militari fre
mitu, castrensiq; atq; incondita cantu uincula celebren
tur, ut corolla graminea, aut quernis frondibus cin
gantur, ut pectus phylaculum domū referant. Nos con
tra, neq; pudore, neq; premio accendimur, cum eun
dem habeamus nostri certaminis spectatorem, quem
habitura sumus & remuneratorem. Que uero uicto
ri premia proposuit noster Agonothetes? Profecto
non tripodas, aut mulos, qualia apud Homeru Achil
les, apud Maronem Aeneas, sed que neq; oculus uidi
dit, neq; auris audiuit, neq; in cor hominis ascende
runt: & hec quidem interim ueluti laborum solati
tia impertit adhuc dimicantibus. Quid deinde? felici
cem immortalitatem. Sed in ludicris illis certamini
bus, in quibus potissima premij pars gloria est, &
uicti sua munera sortuntur. Nobis summo atq; anci
piti periculo res geritur, neq; de laude, sed de capite
certatur. Et ut summa merces proposita grauius
operam nauanti: Ita summa decreta poena de seruo
ri. Coelum promittitur strenue pugnanti, et non inca
lescit generose mentis uiuida uirtus, tam felices pre
mij spe?

Metaphora
impta a jon
trog a p. fau
Collatio
premio=
rum.

Corolla trimi
nitium a ro
una #
qua tendante
a p. fau

Premia
etiam hac
uita.
in bello
uicti
proposito
nitium uel per
taentorem

Collatio
conditiois
Tractat
oes partes
suasorias,
& exhor
tatorias.

Confidite antiqua uictoria
petimus, ex auro mox coronare triumphales
qui capiens raptua liberasti, oramus de obsequio
nis hoc decepto, qui tunc in collo phylacis
querna fronde impetatur, qui uicti uin
in pectus appendit coronam uictorum
in pectus pugnantis, qui uicti in
cubita pugnantis uicti, corona uallo
decorata in raptu, qui uicti in bello

Summa uita post oculos eius Ad Hebraeos

E N C H I R I D I O N . 19

mij spe? Presertim promissi authore illo, qui tam sal
 lere non potest, quam non esse nequit. Geruntur oia
 sub oculis cuncta contentus Dei, habemus uniuersum
 caeli caelum nostri conflictus spectatorem, et non uel
 pudore accendimur? Collaudabit ille uirtutem no-
 stram, à quo probari suprema felicitas est. Quin hac
 gloriam, uel uita dispendio petimus? Ignauū pectus
 est, quod nullis praeijs excitatur, at solent & igna-
 uissimi malorum metu experge fieri. At illic quidem
 hostis, ut sit uiolentissimus, in fortunas atque in cor-
 pus seuit. Quid autem amplius in Hectorem potuit,
 crudelissimus uictor Achilles? At hic seuitur in im-
 mortalem tui partem. Neq. cadauer tuū circum sepul-
 chrum trahitur, sed corpus pariter atq. anima ad in-
 feros demergitur. Illic extrema calamitas, ut animam
 à corpore uictor gladius auferat, hic ipsi ania sua ui-
 ta eripitur, Deus. Naturae est interire corpus, quod
 etiam si nullus occidat, tamen non emori non potest.
 At animā mori, infelicitatis extremae est. Corpusculi
 uulnera quanta cautela depellimus, quanta sollicitu-
 dine medemur, & ania uulnera negligimus? Cor-
 poris interitū immane, quantū horremus, propterea
 quod oculis uideatur corporeis? Animam uero mori-
 entem quoniam nemo uidet, pauci credunt, paucissi-
 mi formidant, cum sit haec mors, illa morte tanto atro-
 cior, quanto corpore praestat anima, quanto anima
 Deus. Vis tibi coniecturas quasdam comonstrem, qui

**A pro-
missore.**

**Exprobatio
Lenam petq**

**Tractum
Hectoris**

**cadauer. Itellus et
ad ytorisq. ge-
terio
in bello quon-
ij michte**

*que intelligim
tix 292 xel
cafa*

incertis ani

*naualij raptim festin C 3. bus anie
naualij corona rotis naualibz
achmata, uia pli: 6. 21. cap: 2. 3. 4.*

MILITIS CHRISTIANI

spiritus *intelligas* *mortem*

Respon
da per
finit
dinem

Nau
am
am
gen

Mors qd
agat.

Amma em
grace
mouj

epend
mitans
Jovus
Suber

Vita ani
me Deus

Sensus ui
te signum

bus animæ deprehendas uel morbum, uel interitum?
Male concoquit stomachus cibum non cōtinet: Cor=
poris morbum intelligis. Non tam panis cibus est cor=
poris quàm animæ cibus uerbū Dei. Id si tibi amarū
est, si nauseam sapit, quid adhuc dubitas, quin animæ
tuæ palatum, morbo sit infectum? si non continet, si
non concoctum in uiscera trāijcit, evidens habes ar=
gumentum uale tudinariam esse animam. Cum genua
labant, & membra uix agra trahuntur, corpus male
habere cognoscis, & non colligis animi morbu, cum
ad omnia pietatis officia languet, nauseatq; cum ne
leui quidem contumeliæ ferendæ robur suppetit, cum
paululo pecuniolæ dispendio frangitur? Posteaquàm
oculus destituit uisus, ubi desierunt audire aures, po=
steaquā constupuit omne corpus, nemo dubitat, quin
emigrarit anima. Tu cum habeas cordis oculos obse=
curatos, ut evidentissimū lumen, quod est ueritas, non ui=
deas, cum uoce diuinā internis auribus nō percipias,
cum omni prorsus sensu careas, uiuere credis animā?
Vides fratrem indigna patientem, nihil commouetur
animus, modo tua res sit incolumis. Cur nihil hic sen=
tit aniā? Nempe quia mortua. Quare mortua? Quia
non adest illius uita, Deus. Siquidem ubi deus, ibi cha=
ritas. Deus enim charitas est. Alioqui si uiuus es mem=
brum, cur ulla pars corporis dolet, te non modo non
dolente, uerum ne sentiente quidem. Accipe signum
non paulo etiam certius. De fraudasti amicum, com=
misti

^{mortificans}
 misisti adulterium, capitale vulnus accepit anima, et
 tamen adeo tibi non dolet, ut etiam quasi de lucro gau-
 deas, iactesq; quod turpiter admisisti. Certum habe
 mortuam iacere animam non uiuit corpus, si puncti-
 onem aciculae non sentiat, & uiuet anima, quae tanti
 vulneris sensu uacat? Audis quempiam sermones im-
 pios, tumidos, maledicos, impudicos, obscenos pro-
 ferentem, uerbis rabiosis in proximū debacchantem,
 caue putes isti homini uiuam esse animā. Iacet in se-
 pulchro pectoris putre cadauer, unde eiusmodi foet-
 ores exhalantur, & proximū quenq; inficiunt. Chri-
 stus phariseos sepulchra dealbata uocat. Quid itae
 Nempe quia mortuam animā secum circumferebant.
 Et regius ille propheta. Sepulchrum, inquit, patens
 guttur eorū, linguis suis dolose agebant. Piorum cor-
 pora templa sunt Spiritus sancti, Impiorū, sepulchra
 cadauerum, ut potissimū in eos quadret illa gramma-
 ticorū etymologia σῶμα quasi σήμα, Sepulchrum,
 pectus, guttur & os, hiatus sepulchri. Neque ullum
 corpus tam mortuū est destitutum anima, quam mor-
 tua est anima relicta à Deo. Neq; ulli corporeum ca-
 dauer sic obolet naribus hoim. ut foetor animae sepul-
 tae, iam quadriduū, offendit nares diuinas oimq; caeli-
 tum. Ergo cum uerba mortua proficiuntur è pecto-
 re, cadauer intus cubet necesse est. Nam cum iuxta uo-
 cē Euāgelicā, ex abūdiātia cordis os loquatur, nimirū
 uiua uerba Dei loqueretur, si illic adesset uita Deus.

Probat a simi
 li. H
 Et admirati
 ue est legem
 arm
 Lams uobis
 Inde Rauris
 Cadauer Rauris
 anima.

Destitū an-
 ima
 σῶμα
 corpus.
 Relin-
 quitur
 anima
 a dō quā
 do caret cog-
 nitate
 Foetor / stange

Mat: 12.

Mortua uerba C 4 Contra,
 nate dicit uerba
 Mentia aqua
 Amkand wa / se /

Oblecto
 Sincere

MILITIS CHRISTIANI

Iam: 6.

Verba ui-
tae.

Subiectio
cum respon-
deus motu
ut deus ad-

Remedia.

Resistit
At uictus
Resistat

Contrà, in Euangelicis literis Christo dicunt discipu-
li: Domine quo ibimus? Verba uitæ habes. Cur ita tã-
dem uerba uitæ? Nempe quod ab ea manarēt anima,
à qua nunquam uel momento disceserat diuinitas,
quæ & nos uitæ restituit immortalī. Sed ægotanti

corpori paulo succurrit medicus. Corpus exanime
non raro reuocari ad uitam & homines p̄. Anima
uero mortuam, non nisi singulari gratuitaq; uirtute
resuscitat Deus, ac ne resuscitat quidem, si mortua
corpus reliquerit. Tum corporeæ mortis aut nullus,
aut certe breuissimus est sensus, anime sempiternus.

Et cum aliqui plus quàm mortua sit, tamen ad mor-
tis sensum quodammodo est immortalis. Proinde cū
tam nouo periculo nobis sit dimicandum, quis ille stu-
por, quæ securitas, quæ supinitas animi nostri, quem

Fiducia à

spe uictio-
rie.

Spe
in p̄
cali unguis
mitui pro
riti

tanti mali metus nō acuit? At ediuerso, nihil est quod
te uel periculi magnitudo, uel hostium copie uires,
artes, consternent animo. Succurrit quam grauem
habeas aduersarium, succurrat e regione, quã præ-
sentem habeas opitulatorem. Innumerabiles aduer-

Opitulator
d'op. in
com. ad
opitulator

sum te, sed qui pro te stat, unus plus potest omnibus.
Si Deus pro nobis, quis contra nos? Si ille sustinet,
quis deiciet? Tu modo uictoria uotum toto pectore

Hostis o=
lim uictus.

Aludat
Historia

concipe. In mentem ueniat, non tibi cum integro ho-
ste rem esse, sed cum eo, qui iam olim fractus, fissus,
exutus, atque adeo triumphatus sit à nobis, sed in
Christo capite nostro, à quo proculdubio uicissim

uincetur

ENCHIRIDION. 21

vincetur & in nobis. Tu modo cura ut sis in corpo-
 re, & omnia poteris in capite. In te ipso quidem ni-
 mis es imbecillus, in illo nihil non uales. Proinde ne
 anceps quidē est nostri Martus exitus, propterea qd'
 neutiquā a fortuna pendeat uictoria, sed ea omnis in
 manu sita sit Dei, ac per eū nostris quoq; i manibus.
 Nemo hic non uicit, nisi qui uincere noluit. Auxilia-
 toris benignitas nulli defuit unquā, si caueris, ne be-
 nignitati illius desis ipse, uicisti. Pro te pugnabit, &
 liberalitatem suam tibi pro merito imputabit. Victo-
 riam omnem illi seras acceptam oportet, qui primus
 & solus a peccato immunis, peccati tyrannidem op-
 pressit, uerum ea tibi non sine tua continget indu-
 stria. Nam qui dixit, confidite, quia ego uici mundū,
 magno te uult animo esse, non securo. Ita demum per
 illum uincemus, si illius exemplo pugnabimus. Qua-
 re sic inter Scyllam Charybdimq; medius quidā cur-
 sus est obtinendus, ut neq; diuina gratia fretus, secu-
 rius agas, atq; solutius, neq; belli difficultatibus ex-
 animatus, animum simul cum armis abijcias.

DE ARMIS MILITIAE
 CHRISTIANAE.

Atque illud in primis arbitror ad huius militie
 disciplina pertinere, ut quam maxime cogni-
 tum, meditatūq; habeas, quo potissimum armorum

est genere

*Cyren caput e
 colle sig. equi
 tian. mer. dea
 sint. cupon
 spif. A*

*Mars de
 colle sig. n.
 ratur. p. re
 ipse colle su
 mitur*

*Acceptam fer
 re xre
 Ad sinore*

Ioan. 16.

*Serius, nat
 liffig. ans
 fozoz,
 Siglla &
 Charybdis p
 uinila p
 max. Sicut
 de iudg. vi
 Nathe. Rom.
 Porig. m. la
 G. 2. cap. 7.*

Latronem inuicem
Latronem cultum
Transuersum legitur

In expedito
In promptu
vix

MILITIS CHRISTIANI

generis, quibus cum hostibus oportet congregari. Tu ut ea semper in expedito habeas, ne quando possit insidiator ille uersusisti, inermem opprimere, atque inopinantem. In uestris bellis non raro licet interquiescere, uel cum hibernat hostis, uel cum intercedunt indutiae. Nobis donec in hoc corpore militamus ne digittum quidem, ut auunt, transuersum licet ab armis discedere. Nunquam non standum pro castris, nunquam non exaltandum, quia nunquam cessat hostis noster. Immo cum tranquillus est, cum fugam aut indutias simulat, tum uel maxime molitur insidias, neququam cautius exaltas oportet agere, quam cum pacis speciem exhibet, nunquam minus trepidandum, quam cum aperto Marte nos adoritur. Ergo prima cura sit, ne inermis sit animus. Armamus corpus solum hoc, ne timeamus sicut latronis, non armamus mentem, ut in tuto sit? Armati sunt hostes ut perdant, nos piget arma capere, ne pereamus? Vigilant illi ut periant, nos non uigilamus, quo simus incolumes? Sed de armatura Christiana speciatim suo loco dicetur. Interim, ut summatim dicam, duo praecipue paranda sunt arma ei, cui sit cum septem illis gentibus, Chananeo, Cetheo, Amorreo, Pherezeo, Gergezeo, Eueo, Iebuseo, hoc est, cum uniuersa uitorum cohorte pugnandum, quorum septem capitalia potissimum numerantur. Precatione, et scientia semper armatos esse uult Paulus, qui sine intermissione iubet orare.

quod opus
Reminisce
Fonitibus
Interquiescere
ocum agere

Nunquam
cesandum
Christiano.

pacem tempo
vaciam
Vigilare
Eximius age
ne

Speciatim
Summatim

Allegoria
septem uitorum
capitulum.

paranda sunt arma ei, cui sit cum septem illis gentibus, Chananeo, Cetheo, Amorreo, Pherezeo, Gergezeo, Eueo, Iebuseo, hoc est, cum uniuersa uitorum cohorte pugnandum, quorum septem capitalia potissimum numerantur. Precatione, et scientia semper armatos esse uult Paulus, qui sine intermissione iubet orare.

Precatio

Precatio pura in coelum subducit affectum, arcem ui
 delicet hostibus inaccessam. Scientia salutaribus op
 pinionibus communit intellectum, ita ut neutram al
 teri deesse oporteat. Alterius sic altera posat opem
 res, & coniurat amicae. Illa quidem exorat, sed hac
 suggerit quid sit orandum, ut ardentem orem, & iux
 ta Iacobum, nihil haesitans. fides, spesq; praestant, ut
 in nomine Iesu. i. salutaria petas. Scientia common
 strat. Audierunt & filij Zebedei a Christo, Nescitis
 quid petatis. Sed precatio quidem potior, ut quae cu
 Deo sermones misceat, at scientia non minus nece
 saria tamen. Aegypto profugus, nescio an satis tuto te
 ta longo, taq; difficili itineri comisurus sis, nisi duo
 bus his ducibus, Mose & Aaron, Aarō sacris praese
 ctus, precationis gerit typū. Moses legis cognitionem
 significat. Sed ut scientia oportet non esse mancam,
 ita precationem non conuenit esse ignauam. Precati
 onis armis pugnat cum hostibus Moses, sed mani
 bus in altum subleuatis. Quas simulatque demiserat,
 fit inferior Israel. Tu fortasse cum oras, hoc modo spe
 ctas quantum psalmorum permurmuraris? & multilo
 quium, orandi uirtutem arbitraris. Quod uita po
 tissimum est eorum, qui adhuc in litera sunt infantes,
 neque ad spiritus maturitatem adoleuerunt. Sed audi
 quid apud Mattheū nos doceat Christus. Orātes autē,
 inquiens, nolite multum loqui, sicut Ethnici faciunt,
 putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur.

Precatio.
Scientia.

Horatius.

Aaron

precatio.
Moses sci

entia.
A preci

bus absit
multilo

quium.
vrih
ocandj
pntent

βαηολο
γία.

Nolite

Non clamor sed amor sonat in aula dei

MILITIS CHRISTIANI

similes fieri

Nolite ergo assimilari eis. Scit enim pater uester, quid opus sit uobis, antequam petatis eum. Et Paulus decem milia uerborum in spiritu, hoc est, ore tenus pronuncianda, contemnit, prae quibus in sensu profertur.

I. Cor. 14.

Allegoria Mosi.

familiare
flore in
affluere
dian parare
non
+
quidam qui aut
ad eandem dei
aut ad
mum gme di
atmet

quid clamas ad me? Non strepitus ille labiorum, sed ardens animi uotum, tanquam intentissima quae per am uox ferit aures diuinas. Tum igitur hoc tibi familiare facias, simulatque ingruerit hostis, ubi te relictam uita sollicitant, ut statim mentem cum certa fiducia ad caelum erigas, unde ueniet auxilium tibi, sed eodem tollantur et manus. Tutissimum est pietatis officijs occupari, ut operata tua non ad terrena studia, sed ad Christum referantur. Sed ne scientiae subtilia contempnas, illud considera. Antea satis erat Israel hostem effugere, at non prius sibi fidit, ut Amalechitem prouocet, ut cominus experiatur, qua esset Ma-

Scientia.

Per manna
et aquam
de petra fra-
tentem mi-
hirs accipe
uerborum dei

na caelesti, et aqua de petra scatente refectus. His epulis confirmatus egregius ille bellator David, uniuersam hostium cohortem contemnit. Parasti, inquires, in conspectu meo mensam, aduersus omnes qui tribulant nos. Crede mihi frater animo meo charissime, nulla tam uehemens hostium impressio, id est nulla tam ualida tentatio, quam ardens sacrarum literarum studium non facile retundat, nulla tam tristis aduersitas, quam non reddat tolerabilem. Atque ne uidear audaculus interpres (quoniam possem me magnis

Sit igitur
nimis a ea,
toremone
tentauit
interpres
rio uehemens
ad aery

authoribus
ad nos terribis
ad catenas sacras

minutissima conspiciamus

Cœlitus
lium symel...

ENCHIRIDION 23

auctoribus tueri) quid aptius arcana legis scientiam
 adumbrare queat, quam Manna? principio enim Allegoria
 quod non è terra prouenit sed cœlitus depluit, discri-
 men uides inter humanas & diuinas literas, omnis
 enim scriptura sancta diuinitus est inspirata, atque à
 Deo authore profecta. Quod minutum sermonis est
 humilitas; sub uerbis pene sordidis, ingentia myste-
 ria claudentis. Quod candidum: Nulla mortaliu do-
 ctrina est, que non sit aliquo nigrore erroris intata.
 sola Christi doctrina tota niuea, tota candida, tota
 sincera est. Quod rigidulum est atque subasperum,
 mysterium litera obiectum exprimit. Superficiem et
 quasi siliquam siquis attrectet, quid durius atq; insua-
 uius? Non nisi tumidam Mannâ gustauerant, qui dice-
 bant. Durus est hic sermo, & quis potest eum audi-
 re? Erue sensum spiritalem, iam nihil suauius, nihil
 succulentius. Deniq; Manna Hebræis sonat, quid est
 hoc, quod & ipsum pulchre quadrat in diuinam scri-
 pturam, que nihil habet otiosum, immo ne apicem
 quidem, non dignu uestigatione, non dignum admi-
 ratione, non dignum hac uoce, quid est hoc. Aqua =
 rum uero nomine, scientiam diuine legis significa-
 re, familiare est spiritui sancto. Legis aquas reflectio-
 nis, super quas se gloriatur educatum Dauid, legis
 aquas, quas sapientia deriuat in capita uirarum omni-
 um legis flumen illud mysticum, in quod ingressus
 Ezechiel, uado transire non poterat, legis puteos
 quos

Ioan. 16.

Allusio est
 ad piteos
 tactio manna
 am Nilg...

Allegoria
de aquis.

Ezec. 47.

quos

MILITIS CHRISTIANI

Gene: 26. ^{quos} ^{repletos}

Sat sic amide
diff. p. 102

Gene: 27.

Exod: 15.

Ioan: 4.

Ioan: 9.

Ioan: 13.

quos foderat Abraham, quos terra oppletos a Philistaeis denuo restituit Isaac. Legis fontes duodecim, ad quos per agratis quadraginta mansionibus, tam facti scientes respirant Israelite. Legis & in Euangelio puteum, super quem iunere se Jesus asedit Iesus. Legis aquas Syloe, ad quas idem mittit cecum, ut uisum recipiat. Legis aqua in peluim missam, abluendis Apostolorum pedibus. Et ne singula recenseam, hoc significatu, frequens mentio est in arcanis literis, puteorum, fontium, fluminum, qua nobis nihil aliud quam mystice scripturae diligens uestigatio commendaatur. Quid enim aqua in terra uenis abdita, nisi mysterium obductum litera? Quid eade ad seabra elata, nisi mysterium erutum atq; explanatum? Quod ubi ad aurium rum edificacionem, longe lateque propagatur, quid iam prohibet flumen appellare? Ergo sit te totius studio scripturarum delectabis. Si in lege domini mediteris die ac nocte, non timebis a timore nocturno, siue diurno, sed ad omnem hostium insultum munus atq; exerata tus eris. Neq; equidem usq; quaq; improbauerim ad hanc militiam, uelut tyroanio quodam praeludere in literis poetarum & philosophorum gentiliu, modo modice ac per etatem quis eas attingat, & quasi in transitu su arripiat, non autem immoretur, & uelut ad scopulos Sireneos conuersat. Nam ad haec quoq; studia uocat diuus Basilius adolescentulos, quos ad Christianos mores instituit, & ad Musas reuocat

Scate Accomo
bra dat allego
ria riam.
quell

Psalmo .j.

Psalmo .18.

Studia

prima.

In *poetarum*
Basilius.
myo *no* *gt*
zur *totag* *statem*

Mag. aspenandim, quod et vsing aut for
bene moue

ENCHIRIDION. 24

renocat Licentium suum, noſter Auguſtinus. neque Libris de
pernit ad amata captiue Hieronymum. Laudatur ordine.
Cyprianus, quod Aegyptijs ſpolijs templum domini
locupletarit. Verum nolim tecum gentilium literis,
gentilium et mores haurire. Alioqui per multa repe
ries, et illic ad recte uiuendum conduabilia, neque rem ma
aſpernandum, quod etiam ethnicus, author bene mo
net, quandoquidem nec Moſes Iethro ſaceri conſili
um eſt aſpernatus. Fingunt ille litera, uegetantq;
puerile ingenium, atque ad diuinarum ſcripturarū
cognitionem mire præparant, ad quas ilico pedibus
manibusq; illotis irrumpere, penè ſacrilegij genus
eſt. Hieronymus eorum impudentiam taxat, qui mo
do à ſecularibus ſtudijs profecti, audent diuinas tra
ctare ſcripturas. At quanto faciunt impudentius, qui
ne guſtatis quidem illis, iſtuc ipſam audent. Sed uti di
uina ſcriptura non multum habet fructus, ſi in litera
perſiſtas, hæreasq;. Ita non parum utilis eſt Home
rica Vergilianaq; poëſis, ſi memineris eam, tota eſſe
allegoricam: id quod nemo negabit, qui modo uete
rum eruditione, uel ſummis labijs deguſtarit. Obſce
nos autem poetas, ſua ſerim omnino non attingere,
aut certe non introſpicere penitus, niſi forte noue
ris deſcripta magis horrere uitia, et contetione tur
pium, uehementius amare honeſta. E philoſophis au
tem Platonicos te ſequi malim, propterea, quod cum
plerisq; ſententijs, tū ipſo dicēdi caractere, q̄ proximi
me ad

Ad orato
rem ma
gnum.
Exo. 18.

Translatum a
ſarcocoy uiti
et recomenſis
in q̄ ſia pi
ra cotag
exhiberi in
Gantur
Poëta
quomodo
legendi. ſin eſt
totum allego
ria;
Penitus in
reſpiciue,
Philosof uell au
phia. ſerim it
nat ſente

MILITIS CHRISTIANI

ad regem dicitur propositum

*Summis labijs
Aegipti*

me ad prophetica[m] Euagelicamq[ue] figuram accedūt.
Breuiter omnem ethnicam literaturam delibare pro-
fuerit, siquidem id fiat, ut dixi, & annis idoneis, &
modice, tum cautim & cum delectu. Deinde cursim
& peregrinantis non habitantis more. Postremo
quod est præcipuum, si omnia ad Christum referan-
tur. Sic enim mundis omnia munda sunt, cum immū-
dis contrā nihil sit mundum. Neque uitio tibi uerte-
tur, si Solomonis exemplo, sexaginta reginas, octo
ginta concubinas, & inenumerabiles secularis sapi-
entiae puellas domi alas, modo diuina sapientia, præ-
ter cæteras sit unica tua, formosa tua, columba tua.
Deute. 21. Et Israëlites amat alienigenam barbaramq[ue], forma
captus, sed capillis derasis, unguibus præsectis, ex
Ozee. 1. Allophyla facit Israëlitidem. Et Ozee fornicariam
ducit, uerum ex ea liberos tollit, non sibi, sed domino
Sabaoth, sanctumq[ue] prophetæ stuprum, dominicam
auget familiam. Hebræi posteaquam Aegyptum re-
liquerant, aliquandiu consperso uiuebant, sed hic ci-
bus temporarius erat, neq[ue] ad tantam profectio[n]em
poterat suppetere. Ergo eo mox fastidito, ad Māna,
quantum potest properandum, cælestis sapientiae,
quæ te affatim alet animabit que, donec propofiti
uictor peruenias ad palmas illas præmij, nunquam
desituri. Sed interim etiam atq[ue] etiam meminere, nō
oportere nisi lotis manibus, hoc est summa animi pu-
ritate tractari diuinas literas, ne tibi antidotus, tuo
uitio

Catico. 6.

Deute. 21.

Ozee. 1.

Consper-
sum.

Manna.

*Medicina
reparatio data*

*Traitorum obum
in historia de
prie in mag
Buenen*

initio uertatur in uenenum, et Mannatibi putrescat,
nisi in uiscera affectus traieceris, eueniat autem quod
illi Oze, qui non ueritus est, arce nutanti prophanas
admoliri manus, et improbum officium, subita mor
te luit, Primum est, ut de eis literis digna sentias. Ora
cula mera (ut sunt) esse puta, de diuina mentis ady
to profecta. Afflari se numine, affici, rapi, transfigu
rari, ineffabili modo senties, si religiose, si cum uene
ratione, si humiliter, adieris. Videbis sponsi beati de
litias, uidebis opes diuissimi Solomonis, uidebis aban
tos thesauros eternae sapientiae. Sed caue improbe ir
rumpas in conclauē, humile est hostiū, uide ne capite
impingas ac resiliās. Sic porro existima, nihil tam
uerum esse eorum quae uides oculis, quae manibus con
trectas, quam quae ibi legis. Vt caelum, ut terra intere
ant, certe de uerbis diuinis ne unum quidem Iota aut
apiculus interiturus est, quin omnia fiant. Vt metian
tur, ut errent homines, ueritas Dei neque fallit, neque fal
litur. Ex interpretibus diuinae scripturae eos potissi
mum delige, qui a litera quam maxime recedunt. Cu
iusmodi sunt in primis post Paulum Origenes, Am
brosius, Hieronymus, Augustinus. Video enim neote
ricos theologos literae nimium libenter inherere, et
captiosus quibusdam argutijs, magis quam eruendis
mysterijs operā dare, quasi uero non uere dixerit Pau
lus, legē nostram spiritalem esse. Audiui ego nonnul
los, qui sibi usque adeo humanis illis comentatiunculis

1. Para. 13.

Fides scri

pturae di

uinae.

Theologi

interpre

tes.

*Sibi placere
re i super
Comenta
riis in mas
lino, et gmen
tariū in neu
qui dicit*

ommentaria diota sunt a con
mentando,

MILITIS CHRISTIANI

Pro somniis
temerel
acti
Scotista.
Doctus
nebrosus
iditias faor
ue uo & rauen
mar

Veosty ion
fou
Prudicia
Ind Prudicia
Speratus
puig mores
cesqnt

Preoccupatio
qu quis fidi
ne obedi
in occidit
Sermo
Scriptura
sacra.
Baltivica
Stammels
pue uoy
fete loce
im

Rempat
fomibos
ne intelle
Et
H
com
terny

placebant, ut ueterum interpretamenta, penè pro so
mnijs contemnerent, tantumq; illis fiducia Scotus sa
ciebat, ut ne lectus quidem unquam sacris literis, se ta
men absolutos Theologos putarent. Qui etiam si ar
gutissima dicant, an Spiritu sancto digna dixerint, a
liorū esto iudicium. Tu si maus spiritu esse uegenor,
quàm ad contentione instructor. Si saginam anime
queris, magis quàm ingenij prurium, ueteres potissi
mum euolue, quorum & pietas spectator, & erudi
tio uberior, antiquiorq; & oratio neq; ieiuna, neq;
sordida, & interpretatio sacris mysterijs accommo
dator, Neq; uero hoc dixerim, quod neotericos con
temnam, sed quod utiliora preferam, tuosq; propo
sito conducibiliora. Habet autem Spiritus ille diuinus
suam quandam linguam, suas que figuras, que tibi
sunt in primis diligenti obseruatione cognoscende.
Balbutit nobis diuina sapientia, & ueluti mater que
pam officiosa, ad nostram infantiam uoces accom
modat. Lac porrigit in fantulis in CHRISTO, ho
lus infirmis. Tu uero festina adulescere, & ad soli
dum propera cibum. Demittit illa sese ad tuam hu
militatem, at tu contra ad illius sublimitatem assurge.

Monstri simile est, semper infantem esse, nimis igna
uum nō desinere esse infirmum. Magis sapiet, magis
pascet unius uer siculi meditatio, si rupta filiqua me
dullam erueris, quàm uniuersum Psalterium ad lite
ram tantum decantatum. Quod quidem ego hoc dili
gentius

gentius admoneo, quod re ipsa cognitum habeam, errorem hunc nō vulgi modo animos passim occupasse. Sed & eorum qui ueritu & nomine perfectam religionem profitentur, ut putent summam pietatem hac una in resitam, si quā plurimū psalmodum uix etiam ad literam intellectorum, quotidie percenseant, neq; aliud in causa esse iudico, quod uideamus monasticam pietatem sic ubiq; frigere, languere, euanescere, quā quod in litera consenscunt, neq; ad spiritalem scripturarum cognitionem elaborant. Neq; audiunt CHRISTVM in Euangelio clamantem. Caro nō prodest quicquā. Spiritus est qui uiuificat. Non Paulum magistrū astruentem, Litera occidit, Spiritus est qui uiuificat. Et scimus quoniam lex spiritiualis est, non carnalis. Et spiritiualibus spiritiualia comparanda. Olim in monte, nunc in spiritu uult adorari pater spirituum. Quāquā haud aspernor eorum imbecillitatem, qui mentis inopia (quod unum possunt) faciunt, mysticos psalmos simplici puraq; fide pronunciantes. Immo quemadmodum in precantibus magicis, uoces quādam ne ab ijs quidem qui eas pronunciant intellectæ, efficaces tamen esse creduntur. Ita diuina uerba quāquā parum cognita, tamen prodesse credendum est, ijs, à quibus sincera fide, puroq; affectu uel dicuntur, uel audiuntur. Angelos que qui ad sunt, atque intelligunt, ad opem ferendam inuitari. Neq; uero Paulus contemnit eos,

Habeue

Monastica pietas

Ioan: 6.

Ioan: 4. #

Similitudo Origenis

Obeta

1-Cor-12.

D 2 qui spi=

MILITIS CHRISTIANI.

qui spiritu psallunt, uel qui linguis loquuntur, sed ad
 sectanda Charismata meliora hortatur. Ad quæ si cui
 non contigit eni uitio, non animi, sed nature, certe
 non obstrepat ijs, qui potiora conatur. Et iuxta Pauli
 uocem, qui manducat, non manducantem non sper-
 nat, & qui non manducat, manducantem nõ iudicet.

Roma: 14.

Te uero qui ingenio tam felici præditus es, omnino
 nolim in sterili litera lentum esse, sed ad reconditura
 mysteria festinare, & improbum conatu industria
 crebris precibus adiuuare, donec aperiat tibi librum
 septem signaculis ob signatū. Is qui habet clauem Da-
 uid, qui claudit, & nemo aperit arcana patris, quæ
 nemo nouit nisi filius, & cui uoluerit filius reuelare.

Vico: j. Grec:
 Labor improbus
 omnia uincit

In Apoca

lyp.

3. a. 5.

Correctio

ad 7. tui
 vendam
 forma Andij
 Officina horis
 30 ubi vendim
 hic & forte
 sunt arena
 Tabernaculi
 lotus (uob)
 venduntur

Simile.

Sed quo nam nostra delabitur oratio? Propositum
 erat, ut tibi uita, non studij rationem
 erant, ut tibi uita, non studij formam præscriberemus.
 Verum huc defleximus, dum tibi conamur officinam
 idoneam cõmonstrare, unde debeas noua militie tue
 noua arma petere. Ergo ut ad institutu reuertamur,
 si ex libris gentilium optima quæq; decerpseris, atq;
 apicule exemplo, per omnes ueterrum hortulos cir-
 cumuolutans, præteritis uenenis, succum modo sa-
 lutarem, ac generosum exuxeris, animum tuum ad
 communem quidem uitam, quam Ethicam uocant,
 reddideris non paulo armatiorem. Sunt enim profe-
 to & illorum Palladi sua quædam arma neuitquam
 contēnenda. CHRISTI autem esse puta quicquid
 usquam ueri offenderis. Verū diuina illa (ut poetæ
 loquuntur

Pallas inueni
 tua finit be
 naximæ ue
 finit

Homericus fuit Agully; Virginius fuit arena
a Vulcano inuolabilia esse facta

ENCHIRIDION. 27

loquuntur Vulcania panoptia, nullo telo uolabilis,
no nisi ex arcanaru literarum armamentario depro
mitur. In quo Dauid noster Imperator, uniuersum
belli apparatus, suis militibus reposuit, quibus co
minus, eminusq; pugnent, cum preputiatis Philista
is. His armis neq; Achilles Homericus tectus erat, &
si fingitur, neque Aeneas Vergilianus, quorum alter
ira, alter amore, tam turpiter uincebatur. Neq; ab
surde dictum, quod ea non in humanis officinis excu
duntur, sed in ea qua Vulcanus est cum Minerua com
munis. Nam Mineruam artibus atq; ingenijs, Vulca
num igni praeficiunt, deorum figuli Poetae. Id quod
ego tum de numere fieri existimo, cum uidelicet ho
nestis artibus excultum ingenium, sic diuini amoris
ignis communit, ut etiam si fractus illabatur orbis,
impavidum seriant ruinae. Sed ante superbi Saulis ar
ma reijcias oportet, que magis oneri sunt quam usui,
& cum Goliath congressurum Dauid grauant non
iuuant. Deinde de ripa torrentis mystice scripturae,
quinq; colligas lapidulos (que forte quinq; sunt uer
ba Pauli, que loquitur in sensu) Postremo fundibula
dextram armet. His de num armis prosternitur ini
cus ille noster hostis, superbia pater, satanas. Quem

& caput nostrum, CHRISTVS IESVS quomo
do tandem deuicit? Nonne cum tentati diuina scri
pturae uerbis respondet, quasi petitis de torrente la
pillis, frontem inimici percussit? Vis aut audire Chri

D 3 stians
Satanas pater sui
perbie

Arma uul
cania apd
Homeri.

Appara
tus bel
licus

Pec philisteos
accipit deabo
los

Vulcanus deus
a poete finit

Poeta figuli
Ph

guli deo
rum. inq; d
Allegoria

Dauid
X fide
X

Extolere in
Igerim fone
tio deproq

Lapillus

fundibula

Mat: 4.

*Relio nō e m d m j - De emig bang zely
i anox / Italo zely i emulatio*

MILITIS CHRISTIANI

*Proprie / quibus supra
et amore / des / an de / est /*
Sapient. 5. **Stians** Palladis arma? Et accipiet (inquit) armatu-
ram zelus illius. *des / an de / est /* Et armabit creaturam ad ultionē ini-
micorū. *an de / est /* Induet pro thorace iusticiam, Et accipiet

*Galea
Scutum m
ex pugnati
Esa. 59.
vultus*

pro galea iudicii certum. Sumet scutum in expugna-
bile equitatem, acuet autem diram iram in lanceam.

Legis Et apud Esaiam, Indutus est iusticia, ut lorica,
Et galea salutis in capite eius. Indutus est uestimētis
ultionis, Et opertus est quasi pallio zeli. *armamentis* Jam si libet

1. Cor. 10. Pauli non instrenui ductis adire promptuariū, nimi-
rum inuenies Et illic arma nostrae militiae non carna-
lia, sed potentia Deo, ad destructionem munitionū,
cogitationes destruentes, Et omne altitudinem extol-
lentem se aduersus scientiam Dei. *armamentis* Inuenies armatu-
ram Dei, qua possis resistere in die malo. *armamentis* Inuenies ar-
ma iusticiae a dextris Et a sinistris. *armamentis* Inuenies laterum
munimentū, ueritatem, Et lorica iusticiae, scutum
fidei, in quo possis uniuersa maligni tela ignea extin-
guere. *armamentis* Inuenies Et galeam salutis, Et gladium spiri-
tus, quod est uerbum dei. *armamentis* Quibus omnibus si quis erit
diligenter tectus, atq; munitus, is deniq; poterit anti-
mōsam illam Pauli uocem intrepidus emittere. *armamentis* Quis
ergo nos separabit a charitate Christi? *armamentis* tributatio, an
angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an per-
secutio, an gladius? *armamentis* Vide quātos hostes, quā omni-
bus formidatos, ipse pro mulo ducat. *armamentis* Sed audi quid-
dam etiam fortius, nam sequitur. *armamentis* Sed in his omnibus
superamus, propter eum qui dilexit nos. *armamentis* Certius sum
enim,

*qua euadit
nos iustifera,
regi iustitiae
regi iustitiae
regi iustitiae*

*Ad Ro. 8.
ergo nos separabit a charitate Christi? tributatio, an
angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an per-
secutio, an gladius? Vide quātos hostes, quā omni-
bus formidatos, ipse pro mulo ducat. Sed audi quid-
dam etiam fortius, nam sequitur. Sed in his omnibus
superamus, propter eum qui dilexit nos. Certius sum
enim,*

enim,

enim, quia neq; mors, neq; uita, neq; angeli, neq; prin-
 cipatus, neq; uirtutes, neq; instantia, neq; futura, ne-
 que sortitudo, neq; altitudo, neq; profundu, neq; crea-
 tura alia, poterit nos separare a charitate Dei, que
 est in CHRISTO IESU. ^{saustas} Felicem fiducia quam ^{Alusio ad}
 praestant Paulo, id est, pusillo homini, arma lucis, qui nomen. ^{fides pa}
 se etiam proictamentu huius mundi appellat. ^{Paulus eni} Fatis Paulus eni
 igitur armatur eum, sacrae litera tibi suppediabit, ^{Latine pu}
 si toto pectore in eis uersaberis, ita ut nostris moni-
 sis, nihil sit opus futurum. Sed quonia tu ita uis, ne tibi ^{1. Cor. 4.}
 non morigeri fuisse uideamur. Enchiridion, hoc est, Enchiri-
 pugnum modo quendam excudimus, quem nun ^{dion pugi}
 quam de manu deponas, ne in conuiuio quidem, aut unculus
 in cubiculo, ut etiam si quando cogere ut huius mun ^{militaris.}
 di negocijs peregrinari, iustamq; istam armaturam
 grauaberis circumferre, non comittas tamen, ut ullo
 momento insidiator ille opprimat te prorsus exarma-
 tum, saltemq; non pigeat hunc gladiolum tecum ha-
 bere, qui neq; onerosus erit gestatu, neque inutilis ad
 tutelam. Est enim perpusillus, quo tamen si adhibita
 fidei parumula, scite uteris, facile sustinebis in multua
 rium hostis assaultum, ne quod letale uulnus accipias.

+ uis/antia
 Exclam
 cio/qua
 fides pa
 q. di
 ratui

Parum la
 Simian ping.

Sed iam tempus est ut utendi ratione quandam expe-
 riamur tradere, quam si tu diligenter ad exercitatio-
 nem accomodabis, fore confido, ut te uictore, impera-
 tor noster Christus, ex hoc praesidio, in sua ciuitate m-
 tuati.

D 4 Hierusa

*Oratio In q. minoribus agunt beatitudines
& metaphysicae orationes dicitur q. dicitur*

MILITIS CHRISTIANI

Hierusalem transferat ouante, ubi nullus omnino belli
Transitio. tumultus, sed pax immortalis ac perfecta tranquillitas, cum interim omnis spes salutis in ferro sita sit.

CAPVT ESSE SAPIENTIAE

ut temetipsum noris, deque duplici sapientia, falsa & uera.

*Pax sco-
pus studij
Christiani
Ioan. 14.
Raris preciosa
Pax, no-
bis summū
bonum.
Stulticia
summum
malū phi-
losophis.
Sapientia
summum
bonum.
Stulti
a Sto
quo dicitur
Aserere / vox
fange cond
Hempe*

Pax igitur summum illud est bonum, ad quam omnia sua studia mundi quoque amatores referunt, sed falsam, ut dictum est. Eandem Philosophi suorum dogmatum sectatoribus falso pulicebatur, Christus enim unam eam donat, quam mundus non potest dare. Ad hanc perueniendi una ratio est, si cum nobis bellum geramus, si cum uitijs nostris acriter depugnemus. Cū his enim hostibus implacabili odio dissidet Deus, pax nostra, cum natura sit uirtus ipsa, uirtutumque omnium parens & author. Atque ex omnium uitiorum genere contracta colluuius, a Stoicis fortissimi assertoribus uirtutis, Stultitia uocatur, in nostris literis, malicia dicitur. Itide ut omnibus suis numeris absoluta probitas, utrisque sapientia nominatur. Malitiam autem, nonne (iuxta Sapientis oraculum) uincit sapientia? Malitia pater atque princeps est, rector ille tenebrarū Belial, cuius ductū, quisquis sequitur, in nocte ambulans, ad noctem properat aeterna. Contra Sapientia author, atque ipsa adeo sapientia Christus Iesus, qui uerum est lumen, stulticiae mūdāz non solum

*Collum.
es / coat
ocula
rio mū
uouū
soudij
Stulti
a Sto
quo dicitur
Aserere / vox
fange cond
Hempe*

*Item solus
dicitur q. pax
non parat*

^{illuminans}
 Hem solus discutiens, splendor paternæ gloriæ, qui nobis in serenatis, ^{et} factus est redemptio atq; iustificatio, teste Paulo, ita factus est et sapientia. Nos, inquit, prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stulticiam, ipsis aut uocatis Iudæis atq; Græcis, Christum Dei uirtutem, ac Dei sapientiam, per quam ipsius exemplo, nos quoq; de hoste malicia triumphum referre queamus, si modo in eo sapuerimus, in quo et uincemus. Hanc tu contempta sæculi sapientia amplectere, quæ mendacissimo titulo sese uenditat stultis, cum, iuxta Paulum, nulla uerior sit stulticia apud Deum, quàm terrena sapientia, dediscenda ei qui uere cupiat sapere. Si quis uidetur (inquiens) inter uos sapiens esse in hoc seculo, stultus fiat, ut sit sapiens. Sapientia enim huius mundi, stulticia est apud Deum. Et paulo superius, Scriptum est enim, Perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobabo. Vbi sapiens? ubi scriba? ubi inquisitor huius sæculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi? Nec dubito quin iam nunc odiose tibi obstrepant stulti isti sapientes, et cæci cæcorum duces, delirare te, desipere, insanire, clamitantes, quod ad Christum pares desciscere. Hi sunt nomine duntaxat Christiani, cæterum doctrinæ Christi, tum irrisores, tum oppugnatores. Vide ne quid istorum blateramenta te permoueant, quorum miseranda cæcitas, deploranda potius quàm imitanda.

*Referre Paulus
 triumphum in
 diuina,*

Terrena
 sapientia
 diabolica.

Nominem
 Christiani
 ni, reho
 stes.

D 5 Quod

MILITIS CHRISTIANI

Hesiodus.

Quod est enim istud præposterum sapientiæ genus, in rebus nugatorijs nihilq; immò ad turpitudinē tantum esse autum & callidum, in ijs uero, quæ sola ad salutem nostram pertinent, non ita multo plus peccate sapere? Paulus uult nos esse sapiētes, sed in bono, simplices autem in malo. Sapiunt isti ut inique agāt, bene autem facere nesciūt. Et cum faciendus ille poetæ Græcis, ad nihil utilem hominem censeat, qui neq; ipse per se sapiat, neq; bene monenti obtemperet, qua tandem in classe ponentur isti, qui cū turpissime desipiant, tamen non desinunt obturbare, ridere, de terrere eos, qui iam respuerunt? Verū irrisor nōne irridebitur? Qui habitat in cælis, uicissim irridebit eos, & dominus subsannabit eos. Legis in libro sapientiæ, Videbunt enim & contemnent eum, illos autē Deus irridebit. Ab improbis rideri, penè laudari est, certe gloriosum, capitis nostri & Apostolorū æmulos fieri. At horrendū profecto, à Deo irrideri. Ego quoque, inquit sapientia, in interitu uestro ridebo, & subsannabo, cum uobis id quod timebatis, aduenierit, uidelicet cum sero iam experrecti, dicent. Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati uitam illorū æstimabamus insaniam, & finem sine honore. Animalis ista, & ut Iacobus ait, diabolica est sapientia, ac Deo inimica, cuius finis interitus, quippe quā semper asseclatur pedisequa pestilens arrogantia, arrogantiam

gantia animi cecitas, cecitatem affectuum tyrannis, Pedise=
 affectuum tyrānidem uniuersa uitiorum seges, & li=
 centia quiduis peccandi. Licentiam istam sequitur qua mūda
 consuetudo, consuetudinem infelicissimus animi stu=
 tia, arro=
 por, quo fit, ut & mali sensu careant. Stupētes mors gantia.
 occupat corporis, quā mors excipit secunda. Vi=
 Gradatio.
 des ut summi mali mater est, mūdi sapientia. De Chri=
 sti uero sapientia, quam mundus stulticiam putat, ita
 Christia
 legis. Venerunt autem mihi pariter omnia bona cum na sapien=
 illa, & innumerabilis honestas per manus illius, & tia habet
 letatus sum in omnibus, quoniā antecedebat me ista
 alia pe=
 sapientia, & ignorabam, quoniam bonorum omniū dissequas,
 mater est. Hęc enim modestiam & mansuetudinem
 Esa. 11.
 comitem duat. Mansuetudo nos diuini spiritus reddit Dona spi=
 capaces. Super humilem enim & mansuetum gaudet ritus.
 requiescere, qui simulatq; septeno illo Chrismate mē
 tem nostram imbuerit, tum demum pullulascit felix
 illa seges uirtutum omniū, cum fructibus illis beatis,
 quorum præcipuus, gaudium internum, gaudium ar=
 canum, gaudium solis ijs cognitum, quibus contigit,
 quod denique cum mundi gaudijs nec euanescit, nec
 aufertur, sed cumulatur in gaudium æternum. Eam
 mi frater, & iuxta Iacobi monita, ardentissimis uo=
 tis oportet à Deo postulare, & iuxta Sapientē quen
 Prouer. 2.
 dam, è diuina scripturæ uenis, ueluti thesauros effo=
 dere. Caput autē huius sapientiæ esse puta, ut temet
 ipsum noris, quod uerbi è cœlo profectum credidit
 Nosce te=
 ipsum.
 antiquitas,

MILITIS CHRISTIANI

Antiquitas, & magnis authoribus usq; adeo placuit, ut in eo omnem sapientiæ uim, summatim contineri iudicauerint. Sed leue pondus huius dogmatis apud nos sit, nisi congruit cum literis nostris. Minatur sp̄o sę suæ mysticus ille amator in Canticis, ac foras abi-
 re iubet, nisi semet cognorit. Si ignoras te ò pulchra inter mulieres, egredere, & abi post uestigia gregū tuorū. Proinde, ne quiuis sibi temere rem tantam ar-
 roget, ut ipsi sibi satis sit cognitus. Corpus suū haud scio, an quisquā ad plenum norit, & mentis habi-
 tū cognosceat quilibet? Paulus cui contigerat, uel ter-
 tij cœli mysteria discere, semetipsum tamen non au-
 det iudicare, ausurus utiq; si sibi sat esset notus. Si ho-
 mo tam spiritalis, qui omnia dijudicat, iudicandus à nemine, sibi adhuc parum perspicuus erat, nos car-
 nales, quid confidimus? Porro miles nimis inutilis ui-
 deatur, cui neq; suæ copiæ, neque hostium cohortes satis habeantur cognitæ. At homini non cum homi-
 ne, uerum secum ipsi bellum est, atq; adeo ex ipsis ui-
 sceribus hostilis acies nobis ultro suppullulat, quem-
 admodum de terrigenis fratribus poëtæ fabulantur. Vsq; adeo autem tenui discrimine, ab hoste distat ami-
 cus, ut ingens periculum sit, ne parum cauti, uel ini-
 micum pro amico tueamur, uel amicum pro hoste læ-
 damus. Hæret etiam in angelo lucis, dux ille egregi-
 us. Noster es, inquiens, an aduersariorū? Ergo quo-
 niam tecum ipse bellum suscepisti, & in hoc prima
 uictoriæ

Sed neque
 meipsum
 iudico.

Gigātes è
 terra nati.

Iosue. 5.

uictoriae spes sita est, sit tute tibi sis quam maxime cognitus, simulachrum quoddam tui, tibi uelut in tabula proponam, ut quid intus, quid in cute sis, plane pernoscas.

DE HOMINE EXTERIORE
& interiore.

Est igitur homo prodigiosum quoddam animal, Homo ex
ex duabus tribusue partibus multo diuersis= diuersis=
mis compactum, ex anima ueluti numine quodam, et mis cōpa=
corpore tanquam muta pecude. Si quidem corpo= ctus.
re usq; adeo reliquo brutorum generi non praesta=
mus, ut omnibus eius dotibus inueniamur inferiores.
Secundum animam uero, adeo diuinitatis sumus ca=
paces, ut ipsa etiam angelicas mentes liceat praeter=
uolare, & unum cum Deo fieri. Si tibi corpus addi= Deus au=
tum non fuisset, numen eras, si mens ista non fuisset tor pacis=
indita, pecus eras. Has duas naturas tam inter se di= Serpens
uersas, summus ille opifex, felici concordia colliga= disidij.
rat. At Serpens pacis inimicus, infelici rursus discor=
dia dissecuit, ut iam neque dirimi queat sine maximo
cruciatu, neq; coniunctim uiuere sine assiduo bello.
Planeq; (quod dici solet) utrunq; in altero auribus
Lupum tenet, possetq; mutuo competere uersiculus
ille lepidissimus. Nec tecum possum uiuere, nec sine Catullus.
te. Adeo perplexa seditione inter sese tumultuantur,
ueluti

Simile si
mili dele
ctatur.

Animus in
corpus de
generans.

Vnde pro
pensio ad
uitia.

Monar=
chia in ho
mine.

Monar
chie ratio.

ueluti diuersa, quæ unum sunt. Corpus enim ut est ipsum uisibile, rebus uisibilibus delectatur. Ut est mortale, temporalia sequitur. Ut est graue deorsum sedit. Contra anima generis ætherei memor, summa ui sursum nititur, & cum terrestri mole luctatur, con temnit ea quæ uidentur, sãt enim esse cãduca, quærit quæ ueræ, quæ semper sunt. Immortalis amat immor talia, cœlestis cœlestia. Similis similibus capitur, nisi penitus fuerit corporis immersa sordibus, atque à na tiua generositate eius contagio degenerarit. Neque uero hanc discordiam, uel fabulosus ille Prometheus in seuit, admixta menti nostræ, de quoq; animãte par tiacula, neq; primitiua conditio indidit, sed peccatum, quod bene conditum erat, male deprauauit, in ter be ne concordēs disensionis uirus serens. Antea enim & mens corpori sine negocio imperabat, & corpus animo libens uolensq; parebat, nunc contra pertur bato rerum ordine, affectus corporis rationi præire certant, cogiturq; illa in corporis sententiam pedibus discedere. Quare non absurde pectus hominis, cum seditiosa quapiam Reip. componas licebit, quã, quo niam ex uarijs hominum generibus constat, propter disensionem studiorum, oportet crebris motibus & factiõibus collidi, ni penes unum sit imperij summa isq; sit eiusmodi, ut nihil imperet, nisi Reipu. saluta ria. quare necesse est, ut plus in ea ualeat, qui plus sa pit, pareat, qui minus. Nihil est autem infima plebe uecordius

uecordius, eoq; magistratibus obtēperare debet, nul-
lum ipsa gerere magistratum. Qui uero optimates
sunt, aut natu maiores, audiendi sunt illi quidem in
consultationibus, at ita si statuendi arbitrium penes
unum maneat regem, quem admoneri quidē oportet
nonnūquā, cogi uero aut præiri nō cōuenit. Porro
rex ipse nulli paret nisi legi. Lex respondet honesta-
tis Ideæ. Quod si præposteris uicibus uulgus indomi-
tum, & fœx illa ciuitatis tumultuosa, natu maioribus
præire contendit, aut si primates regis imperium ne-
gligunt, cooritur in Repu. nostra periculosa seditio,
& nisi diuina dictatura succurritur, ad extremam
perniciem res omnis spectat. In homine uero ratio re-
gis uice fungitur. Optimates accipias licet, affectus
quosdam, corporeos quidem illos, sed tamen nō per-
inde brutos. Quod genus sunt, genuina pietas erga
parentes, charitas in fratres, beneuolentia in ami-
cos, misericordia in afflictos, metus infamie, cupido
honestæ opinionis, & si qua sunt consimilia. Eos
porro motus animorum, qui à rationis decretis quam
maxime dissident, sunt q; infime ad pecorum humili-
tatem abiecti, plebis, quasi ultimam sœcem esse puta-
cuiusmodi sunt libido, luxus, inuidia, hisq; consi-
miles animi morbi, qui ad unum omnes, ueluti serui
sordidi & improbi, erga stulis sunt coercendi, ut si
queant, pensum operamq; domino præscriptā præ-
stent. Sin minus, nihil certi damni dent. Quæ omnia
Plato

Rex uni
legi paret.

Dictator.

Deus.

Optima =
tes qui.

Plebs que

Plato diuinitus intelligens, scripsit in *Timeo*, filios deorum, ad sui similitudinem fabricatos fuisse. duplex animæ genus in homine alterum diuinū & immortale, alterum quasi mortale, & uarijs perturbationibus obnoxium, quarum prima sit uoluptas, escamalorum (ut ait) proxima dolor, fuga, impedimentūq; bonorum. Deinde metus atq; audacia, consules amentes. Quibus accedit & implacabilis iracundia. Præterea, spes blanda, cum irrationabili sensu, amoreq; omnium inuasore, Hæc enim fermè uerba Platonis. Nec ignorauit in huiusmodi perturbationibus coerendis, uitæ beatitudinem consistere. Scribit enim eodem in opere, eos qui ista superassent, iuste uicturos, iniuste autem, qui ab his uicti fuissent. Et diuinæ quidem animæ, hoc est rationi, tanquam regi, in cerebro, uelut in arce ciuitatis nostræ sedem statuit, corporis uidelicet parte editissima, cæloq; proxima, tum minime bruta quippe quæ & osse sit pertenui, neque neruis, neq; carne onerata, sed sensibus intus forisq; longe munitissima, ut illis quasi renūantibus nihil tumultus in republica cooriretur, quod nō proptinus ille persentisceret. At mortalis animæ partes, hoc est affectus, ut quæq; rationi uel morigerata est, uel obstrepera, ita ab ea semouit. Nam inter ceruicē & diaphragma, partem animæ constituit, fortitudinis atq; iræ participem, affectum uidelicet, seditiosum quidem illum & cohibendum. At non perinde brutū,

eoq;

Plato diuidit hominē in tres partes, in rationem: in uim irascibilem: & concupiscibilem. Quatuor affectus animi: uoluptas: dolor, spes, & metus. Ratio in cerebro tanquam in arce.

Vis irascibilis ubi locatur.

eoq; mediocri interuallo à summis imisq; semouit, ne
 uel nimia uicinitate regis ocium perturbet, uel infi-
 ma plebis contagio corrupta, simul in eum coniuret.
 Vim porrò concupiscibilem, quæ esculenta & pocu-
 lenta appetit, quaq; in Venerem impellimur, porrò
 infra præcordia procul à regia, in iecur & aluum
 relegauit, ut quasi ferum quoddam & indomitū ani-
 mal, illic ad præsepe habitaret, propterea quod ea ui-
 olentissimos excitare motus consueuit, minimeq; præ-
 sidijs imperijs audiens esse. Huius infima pars, quam
 pecuina sit, quamq; rebellis, uel illa pudenda corpo-
 ris portio, in qua potissimum tyrannidem obtinet, do-
 cumento potest esse: quæ membris ex omnibus una,
 frustra reclamante rege, obscœnis motibus, subinde
 rebellionem parat. Vides nimirum ut hac, superne di-
 uinum animal homo, planè in pecudem desinat. At
 consultor ille diuinus. sublimi in arce præsidens, me-
 mor originis suæ, nihil sordidum, nihil humile cogi-
 tat. Sceptro autem insignis eburno propterea quod
 nihil non rectum imperet, in cuius fastigio aquilam
 insidere scripsit Homerus, quod ad cœlestia subuo-
 lans, quæ humi sunt aquilinis oculis despicit. Postre-
 mo aurea redimitus corona. Aurum enim in mysticis
 literis sapientiam ferè significat, circulus autem per-
 fectam, et omnibus numeris absolutam. Hæ sunt enim
 propriæ regum dotes. Primum ut quàm plurimum
 sapiant, ne quid peccent per errorem, tum uti quæ re-

Vis concu-
 piscibilis
 ubi.

Ratiotari-
 quàm rex
 Sceptro,
 cur aqui-
 la addita.

Regum
 dotes.

E Et sunt,

MILITIS CHRISTIANI

Et sunt, ea modo uelint, ne quid contra animi inditiū
perperā corrupteq; faciant: Quarū altera qui care
at, eum non regē, sed latronē existimato.

DE VARIETATE AFFECTVVM.

Noster autē rex propter eternā legem, sibi diuī
Ratio sem
per recla=
mans. **N**itus insculptā, opprimi quidē potest, corrum
pi non potest, quin reclamet, quin reuocet. Cui si reli
qua plebs parebit, nihil esse unquā neq; pœnitendū,
neq; perniciosum cōmittet, sed summa moderatione,
summaq; tranquillitate gerentur uniuersa. Ac de affe
ctibus quidem Stoici Peripateticiq; nonnihil diuersa
sentunt, quanquā illud conuenit inter omnes, rōne
Ratione ui
uendū, nō
affectu. **U**iuendū, non affectu. Sed illis placet, ubi affectibus,
qui à sensibus proxime excitantur, tanquā pædago
gis usus, ad iudiciū, uerumq; discrimen expetēdorum
& fugiendorum perueneris, tum eos prorsus esse re
linquendos: Iam enim non solū utiles non esse ad sa
pientiam, uerum etiā perniciosos. Atq; ob id perfectū
illum sapientem suū omnibus eiusmodi motibus, tan
quā morbis animi, uacare uolunt, uiuq; humanio
res quidam, primos illos impetus, rationē præuertentes,
Affectus
putantur
uirtutis in
citabula. **A**t peripatetici, non extirpandos affectus, sed coer
cendos docent: Esse enim nōnullum corū usum, pro
pterea quod à natura additos opinentur, uti quædam
ad uirtutem incitabula, atq; exhortamenta, sicuti for
titudinis

itudinis iram, industriæ inuidiã, & item de reliquis.
 Socrates autem in Phedone Platonis, cum nihil aliud
 putat esse philosophiam, quàm mortis meditatiõem,
 hoc est, ut animus quantũ potest, abducatur a rebus
 corporeis, & sensibilibus, transferatq; ad ea, quæ ra-
 tionem, non sensibus percipiuntur, cum Stoicis num-
 rum sentire uidetur. Oportet igitur primum omnes
 animi cognitos habere motus, Deinde scire nullos
 esse tam uiolentos, quin à ratione uel compesci, uel ad
 uirtutem desecti queant. Audio enim uulgo hanc pe-
 stiferam opinionẽ, ut se dicant ad uitia cogi. Alij con-
 trã imperiti sui, motus huiusmodi, pro rationis dicta-
 mine sequuntur, atq; adeo, quod suasit ira, aut inui-
 dia, id zelum Dei uocant. Atq; ut est alia Respublica
 alia factiosior, Ita alius alio ad uirtutem propensior.
 Quæ differentia, non ex animorũ discrimine, sed uel
 ex influxu coelestium corporum, uel progenitori-
 bus: uel ex educatione, uel ex ipso corporis habitu
 proficiscitur. Non anilis est illa Socratis fabula, de
 aurigis & equis, bonis ac malis. Videas enim nõnul-
 los ita moderato ingenio natos, ita tractabiles ac faci-
 les, ut sine ullo negotio ad uirtutem instituantur, ac
 sine calcaribus ultro præcurrant. Alijs contrã cor-
 pus rebelle, tanquàm equum indomitum, & calcitro-
 sum contigisse, ut multum sudans domitor ille, uix
 tamen asperrimo freno, uix fuste, calcaribusq; subi-
 gat ferocientem. qualis si tibi forte obtigit, ne proti-
 nus abij

Animus
 sic ducen-
 dus à sen-
 sibus ad
 rationem.

Alius alio
 ad uirtutẽ
 proprior.

Rebellio

MILITIS CHRISTIANI

naturæ ne
mini im=
putanda.
nus abijcias animū, Immo tanto acrius enitere, sic exi
stimans, non tibi interclusam ad uirtutē uiam, sed ube
riorem uirtutis materiā oblatam esse. Quod si bonam
mentē nactus es, non hoc protinus alio melior es, sed
felicior. At rursum ita felicior, ut obligatior. Quan
quàm quis est ingenio usq; adeo felici, ut non abunde
multa sint, in quibus luctari oporteat? Ergo qua ma
xime turbari sentiet, hac quàm maxime aduigilet rex

Quaedam
uita genti
lita, quæ=
dā natura
lia sunt.
oportet. Sunt uitia quaedam penè gentilia, quemadmo
dum gentibus nonnullis perfidiam aiunt esse familia
rem, alijs luxum, alijs libidinē. Quaedam corporis ha
bitum comitantur, sicut sanguineos mulieriositas, &
uoluptatū amor: Cholericum ira, ferocitas, maledi
centia: Phlegmaticum inertia, somnolentia: Melan
cholicum, inuidia, tristitia, amaritudo. Nonnulla cum
etate, aut remittuntur, aut inualescunt, quæ admodum

Vitia se=
xui & æta
ti propria
Morbus a
nimi dote
pensatur.
libido in iuuēta, itē profusio, temeritas: In senectate
nacitas, morositas, auaritia. Sunt & quæ sexui uide
antur adnata, ut in uiro ferocitas, in muliere uanitas,
& uindictæ cupido. Fit interim ut natura ueluti pa
ria faciens, morbū animi dote quapiam diuersa com
penset. Est hic quidem propēsior ad uoluptatem, sed
neutiquam iracundus, neutiquam inuidus. Est alius
incorrupta pudicitia, sed elatior, sed iracundior, sed
attentior ad rem. Neque desunt qui prodigiosis qui
busdam, ac fatalibus uitijs sollicitentur, furto, sacrile
gio, homicidio, quibus quidē omni conatu obuiam est
eundum,

eundem, contraq; eorum insultū, certi propofiti mu-
 rus quidam abeneus obijciendus. Ediuerso sunt non-
 nulli affectus, ita uicini uirtutibus ut periculū sit, ne
 ambiguo discrimine fallamur. Erunt hi corrigendi,
 & ad proximā uirtutem cōmode deflectendi. Est ex
 empli gratia quispiam excandescens, inijciat ani-
 mo frenum, & erit alacrior, erit erectus, minimeq;
 languidus, erit liber ac simplex. Est alius paulo tena-
 cior, adhibeat rationem, & fuerit frugalis. Qui blan-
 dior est, fiet comis & commodus. Qui præfractus,
 constans. Qui tristior, seuerus. Qui ineptior, mo-
 rigerus, atq; ad eundem modum de reliquis animi le-
 uioribus morbis. Hoc modo cauendum, ne naturæ ui-
 tium, uirtutis nomine palliemus, tristitiam, grauita-
 tem, asperitatem, seueritatem, inuidiam, zelum, sor-
 des, frugalitatem, assentationem, comitatem, scurrili-
 tatem, urbanitatem appellantes. Hæc igitur est unica
 ad beatitudinem uia. Primum, ut te noris. Deinde, ut
 ne quid pro affectibus, sed omnia pro iudicio rationis
 agas. Sana sit autem & sapiat ratio, hoc est, tantum
 honesta spectet. At difficile est (inquies) quod præ-
 cipis. Quis negat? Atqui uerum est illud apud Plato-
 nem adagium, quæ pulcra sunt, eadem esse difficilia.
 Nihil fortius, quàm ut quis seipsum uincat, sed nullū
 maius præmium, quàm beatitudo. Præclare illud Hie-
 ronimus, ut cætera omnia. Nihil Christiano felicius,
 cui promittitur regnū cælorū. Nihil laboriosius, qui

Vitia quæ
 uicina sūt
 uirtuti cor-
 rigan-
 tur.

Ne uitio
 uirtutis
 nomen
 ponas.

Pro iudi-
 ciorōnis
 agas.
 Pulchra
 sunt diffi-
 cilia.

MILITIS CHRISTIANI.

quotidie de uita periclitatur. Nihil fortius, qui uincit diabolum. Nihil imbecillius, qui à carne superatur. Si tuas perperderis uires, nihil difficilius quàm carnem subigere spiritui, si Deum auxiliatorem respexeris, nihil facilius. Tu modo ingenti animo, perfecta uite propositum concipe, conceptum urge. Nihil unquam uehementer imperauit sibi humanus animus, quod non effecerit. Magna pars Christianismi est, toto pectore uelle fieri Christianum. Quod aditu uidebitur inexpugnabile, id fiet successu mollius, usu facile, consuetudine demum etiam iucundum. Scutum est illud Christianismi. Hesiodium: Arduam initio esse uirtutis uiam, Verum ubi ad cacumen erepseris, tutissimum otium te manet. Nullum animal tam ferum, quod non mansuescat humana cura; & animi domitoris omnium nulla erit doctus. Vt corpore ualeas, potes in annos aliquot impare tibi, ut abstemius sis, ut à Venere temperes, que prescripsit homo medicus, & ut omnem uitam tranquille transigas, non potes nel menses pauculos imperare affectibus, quod conditor precipit Deus? Vt corpus morbo subducas: omnia facis. Vt corpus & animam ab æterna morte subtrahas, non illa facis, que fecerunt & Ethnici?

DE HOMINE INTERIORE

& exteriori, & de duabus partibus hominis ex literis sacris.

Pudet

Pudet me profecto Christianorū nomine: quorū
 maxima pars, uelut muta pecora, seruit affecti
 bus suis, adeoq; in hac dimicatione non sunt exercita
 ti, ut ne norint quidem rationis atq; perturbationum
 discrimen. Hoc tantū hominem esse putant, quod ui=
 dent, quod sentiunt, immō nihil esse putant, nisi quod De rebus
 sub sensum cadat, cum nihil sit minus. Quicquid im=
 pense capiunt, id rectū existimant. Pacem appellant, iudicatur.
 certā complorata mō; seruitutem, dum obruta ratio,
 quocunq; uocat affectus, nihil renitens: sequitur. Hęc
 pax est illa misera, quā Christus ueræ pacis author,
 qui fecit utraq; unum, uenit dirimere, bellum saluta=
 re excitaturus inter patrem & filiū, inter maritum
 & uxorem, inter ea quæ turpis concordia male con=
 ciliauit. Iam uero Philosophorū leuis sit authoritas,
 nisi eadem omnia, tametsi uerbis non iisdem sacris in
 literis præcipiuntur. Quod Philosophi rationem, id. Rationem
 Paulus modo spiritum, modo interiorem hominē, mo & affectū
 do legem mentis uocat. Quod illi affectum, hic inter=
 im carnem, inter im corpus, inter im exteriorem ho=
 minē, inter im legē membrorū appellat. Spiritu, in=
 quit, ambulate, & desyderia carnis non perficietis.
 Caro enī concupiscit aduersus spiritū, et spiritus ad=
 uersum carnē, ut non quecunq; uultis, illa faciatis. Et
 alibi. Quod si secundū carnem uixeritis, mortemini.
 Si spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis. Noua
 profecto rerū cōmutatio. ut in bello pax queratur, in

MILITIS CHRISTIANI

pace bellum, in morte uita, in uita mors, in seruitute libertas, in libertate seruitus. Scribit enim alibi Paulus: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Libertatem audi: Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege. Et, Non iterum concepimus spiritum seruitutis in timore, sed spiritum adoptiōis filiorum Dei. Idem alibi, Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae, & captiuantem me in lege peccati, quae est in membris meis. Legis apud eūdem de exteriori homine qui corrumpitur, & interiori, qui renouatur de die in diem. Plato duas uno in homine animas constituit. Paulus eodem in homine duos homines facit, adeo conglutinos, ut neuter sine altero, neque in gloria, neque in gehenna sit futurus, adeo rursus disiunctos, ut unius mors, uita sit alterius. Eodem, opinor, pertinent, quae scribit Corinthijs: Factus est primus homo in animā uiuentem, nouissimus Adam, in animā uiuificantem. Sed nō prius quod spiritale est, sed quod animale, deinde quod spiritale. Primus homo de terra terrenus. Secundus homo de caelo caelestis, Atque, ut euidentius esset, ista nō solum ad Christum & Adam, sed ad nos omnes pertinere subiecit. Qualis terrenus, tales & terreni, & qualis caelestis, tales & caelestes. Igitur si portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem caelestis. Hoc autem dico fratres, quia caro & sanguis regnum Dei non possidebūt, neque corruptio incorruptelam

Duplex
homo.

ruptelam possidebit. Vides liquere, quod alibi carnem, & exteriorem, qui corrumpitur, hominem dixit, hic terrenum Adam nominasse? Hoc ipsum nimirum est, & corpus illud mortis, quo grauatus exclamabat Paulus: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Porro fructum longe diuersissimum carnis, & spiritus aperiens, alibi scribit: Qui seminat (inquit) in carne sua, de carne & met corruptionem, qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet uitam eternam. Hoc igitur illud est uetus disidium geminorum Iacob & Esau, qui & antequam in lucem aderentur, iam intra materni uentris claustrum luctabantur. At Esau quidem preoccupauit exortum, sed Iacob precepit benedictionem. Prius enim carnale, sed quod spiritale, potius est. Alter erat rufus & pilis obsitus, alter leuis. Alter inquietus, & uenator, alter domestico gaudens otio. Et ille quidem famelicus, ius uendit primogenitorum, dum uili uoluptatis authoramento illectus, a natiua libertate excidit, seruitutem peccatorum, hic quod iure non debebatur, arte gratiae sibi uendicat. Inter hos fratres, quanquam uterinos, quanquam gemellos, nunquam perfecta concordia. Odit enim Esau Iacob, Iacob contra, etsi non respondet odio mutuo, fugit tamen, suspectumque semper habet Esau, neque sese illi credit. Tibi quoque quicquid suaserit affectus, suspectum sit propter dubiam authoris fidem. Iacob solus uidit dominum,

E 5 Esau

MILITIS CHRISTIANI

Esau ut sanguinarius, gladio uiuit. Postremo domi-
 nus à matre consultus respondit, Maior seruiet mino-
 ri, Pater uero adiecit, Fratri tuo seruiet. Tempusq̄
 ueniet, cū exautias & soluas iugum eius de arcu uicibus
 tuis. Dominus de pijs uatiāatur, pater de reprobis.
 Ille quid ab omnibus oporteat fieri commonstrat, hic
 quid pleriq̄ facturi sint, prædiat. Paulus uult mulie-
 rem subditam esse uiro suo. Melior est enim iniqui-
 tas uiri, quàm mulier benefaciens. Eua nostra carna-
 lis est affectus, cuius oculos callidus ille coluber quoti-
 die sollicitat, ea corrupta, pergit, & uirum ad com-
 munionem mali sollicitare. Sed quid legis de muliere
 noua, id est, ea quæ uiro suo morigera est? Inimicitias
 ponam inter te (nempe serpentem & mulierem)
 & semen tuum, & semen illius, ipsa conteret caput
 tuum, & tu insidiaberis calcaneo illius. Deiectus est
 coluber in pectus, impetum eius fregit mors Christi,
 Tantum calcaneo insidiatur clancularius. Caterum
 gratia fidei, tanquàm in uirginem uersa mulier, ue-
 nenatum caput animosa conterit. Aucta est gratia,
 imminuta carnis tyrannis. Sara imminuta, auctore
 Deo, creuit Abraham, iāq̄ illa non maritū, sed domu-
 num uocat. Neq̄ prius tamen illa partum meretur,
 quàm illi desisset muliebria. Quid uero tandem pe-
 perit domino suo Abraham, iam anus, iā effæta? Nem-
 pe Isaac, hoc est gaudiū. Simulatq̄ in homine conse-
 nuerūt affectus, tū demū exoritur felix illa tranquil-
 litas

Mulier af-
 fectus.

Premor-
 tus animi
 morbis,
 nascitur
 tranquillitas.

litas innocentis animi, & mentis securitas quasi iuge
 conuiuuiū. Et ut pater ipse nō indulsit uxori, ita in libe-
 ris suspectam habet collusionē, Isaac cum Ismaēle. In
 ea aetate non uult cōuenire filio ancillæ, cum filio libe-
 ræ. Dum adhuc feruet adolescentia, procul ab oculis
 ablegetur Hismael, ne sub blandimenti specie, puerū
 adhuc Isaac, ad suos mores pelliciat. Iam senuerat
 Abrahā, iam anus erat Sara, iam ediderat Isaac, ad
 hic diffidit, nisi uxoris consiliū diuinū oraculū com-
 probasset. Non est securus de muliere, donec audit à
 domino: Omnia quæ dixerit tibi Sara, audi uocē eius.
 O felicem senectū eorum, in quibus sic præmortuus
 est ille terrenus homo, ut nullum negotium exhibeat
 spiritui. Qui consensus, an per omnia perfectus ho-
 mini contingat in hac uita, haud equidem affirmare
 rim. Fortasse ne expediat quidē. Nam et Paulo datus
 est stimulus carnis, angelus Satanae, qui illū colaphi-
 zaret, ac iam tertium dominū rogans, ut à se tolleretur,
 hoc tantū audiuit, Paule sufficiat tibi gratia mea, nā uir-
 tus in infirmitate perficitur. Nouū profecto remedij ge-
 nus. Paulus ne supbiret, tentatur à supbia, ut solidus
 sit in Christo, in se cogitur esse infirmus. portabat enī
 thesaurū reuelationū cœlestiū in uase fictili, ut subli-
 mitas eſset uirtutis Dei, & nō ex ipso. Quod unū exē-
 plū Apostoli, multorū pariter nos admonet. Primū
 cū à uitijs sollicitamur, mox iteratis precibus implo-
 radū esse auxiliū diuinū. Deinde tētatiōes uiris per-
 fectis

Adolescē-
tia fugiat

occasiōē
mali.

Stimulus
carnis pro-
dest.

Tentatus
oret.

MILITIS CHRISTIANI

factis interdum nō solum periculosas non esse, uerum
 etiam ad custodiam uirtutis necessarias. Postremo re-
 liquis omnibus perdomitis, solum inanis gloriae ui-
 tium, in medijs etiam uirtutibus insidiari, & hāc esse
 uelut Hydram illam Herculanam, monstrum uiuax,
 & suis uulneribus foecundum, quod omnibus exan-
 tatis laboribus, supremo fine uix demū queat confi-
 ci. Verū, labor omnia uincit improbus. Interim dum
 uehementibus perturbacionibus aestuat animus, tu mo-
 dis omnibus preme, urge, immine, ac Proteum istum
 tuum uinclis stringe tenacibus, dum omnia transfor-
 mat sese in miracula rerum, ignemq; horribilemq;
 feram, fluuiumq; liquentem, donec in natiuam speci-
 em redeat. Quid autem tam Proteus, quam affectus
 & cupiditates stultorum, quæ cum eos nunc in be-
 luum libidinem, nunc in iram ferinam, nunc in ue-
 nenatam inuidiam, nunc in alia atque alia uitiorum
 portenta trahunt. Nonne pulchre quadrat, quod eru-
 ditiſſimus Poëta dixit? Tum uariæ illudent species,
 atq; ora ferarū. Fiet enim subito Sus horridus, atraq;
 Tigris, Squamosusq; Draco, & fulua ceruice Leæ-
 na. Aut acrem flammæ sonitum dabit. Hic uero me-
 mento quod sequitur. Sed quanto ille magis formas
 se uertit in omnes, Tanto nate magis contende tena-
 cia uinclis. Immò ne rursum ad fabulas reuoluamur
 Poëtarum, exemplo sancti patriarchæ Iacob lucta
 sicut la- men nocturnum constāter urge, donec illucescat au-
 rora

Inanis glo-
 ria subit
 in medijs
 uirtutibus

Proteus,
 hoc est,
 affectus
 stringen-
 dus.

In Geor-
 gicis.

Cōstanter
 sicut la-

rora opis diuinæ, dicitōq; non dimittam te, nisi bene cobrelu
 dixeris mihi. Quod autem uirtutis sue præmium tu cleris.
 lerit, fortissimus ille palestrites, operæpretium est au Præmium
 dire. Primum benedixit ei in eodem loco. Semper enī uictoriæ.
 post superatam tentationem, præcipuum quoddam
 auctarium diuinæ gratiæ adijcitur homini, qua sit ad
 futurum hostis asultum, multo quàm fuerat muniti
 or. Deinde tacto femore emarcuit neruus uictoris, et
 cœpit altero claudicare pede. Exccratur per os pro
 phetæ Deus, eos q utroq; claudicant pede. i. qui simul
 & in carne esse et Deo uolūt placare, & dum utrū=
 que male conantur, in utroq; claudicant. Felices autē
 illi, in quibus sic affectus carnis emortuus est, contin
 gente Deo, ut dextro pedi potissimum, hoc est spiri
 tui innitantur. Postremo nomen illi commutatū. Ex
 Iacob enim fit Israël, Ex luctatore quietus. Vbi casti
 garis carnem tuam, & eam crucifixeris cum uitijs
 & concupiscentijs, iam nullo obstrepente, contin
 get tibi tranquillitas & ocium, ut uaces & uideas do
 minū, ut gustes et uideas, quoniā suauis est dominus,
 hoc enim sonat Israël. Videtur aut non in igni, nō in Post turbi
 turbine, aut tumultu tentationum, uerum tempestatē nem uide
 diaboli, si modo perseueraris, consequitur sibilus au tur Deus.
 ræ tenuis, consolationis spiritualis. Ea simulatq; leni
 ter aspirauerit, tum intende acriter internos oculos,
 & eris Israël, dicesq; cum eodem. Vidi dominum, &
 salua facta est anima mea. Videbis eum qui dixit: Nō
 uidebit

MILITIS CHRISTIANI

uidebit me omnis caro. Excute te ipsum. Si caro es, non uidebis dominum, Si non uideris, non saluabitur anima tua. Cura igitur ut sis spiritus.

DE TRIBVS HOMINIS PARTIBUS, Spiritu, & Anima, & Carne.

ERant hæc uel nimio plus satis, uerum ut fias tibi paulo etiam perfectior, atq; exactior, libet & Origenicam hominis sectionem breuiter referre. Is enim Paulum secutus, tres partes facit, spiritum, animam, & carnem, quas omnes coniunxit Apostolus scribens Theſalonicenſibus, ut integer (inquit) corpus ueſtrum, & anima, & ſpiritus, in die domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur. Eſaias autem omiſſa parte infima, duarum meminit: Anima (inquit) mea deſyderabit te in nocte, ſed & ſpiritu meo, in præcordijs meis, de mane uigilabo ad te. Daniel item. Laudate, inquit, ſpiritus & anime iuſtorum dominum. Quibus ex locis, non abſurde colligit, triplicem hominis portionem. Corpus ſiue carnem, infimam noſtri partem cui per genitalem culpam, legē inſcripſit peccati ſerpens ille ueterator, quaq; ad turpia prouocamur, ac uicti diabolo cōnectimur. Spiritum uero qua diuinæ naturæ ſimilitudinē exprimimus, in qua cōditor optumus, de ſua mētis archetypo, æternam illam honeſti legem inſculpſit digito, hoc eſt ſpiritu ſuo. Hac Deo cōglutinamur, unumq; cum eo reddimur. Porrò tertiam, & inter iſta mediam, animam cōſtituit, que ſuum

Origenes
libro pri
mo super
epistolam
ad Roma.

Caro.

Spiritus.

Anima.

suum ac motuum naturalium sit capax. Ea uelut in fa-
 ctiosa Repub. non potest non alterutri partium acce-
 dere. Hinc atq; hinc sollicitatur, liberum, habet utro-
 uelut inclinare. Si carni renuncians ad spiritus partes
 sese traduxerit, fiet & ipsa spiritalis. Sin ad carnis cu-
 piditates semet abiecerit, degenerabit & ipsa in cor-
 pus. Hoc enim est quod sensit Paulus, scribens Corin-
 thijs: An nescitis, quoniam qui adheret meretrici, unum
 corpus efficitur? Qui autem adheret domino, unus
 spiritus est. Meretricem lubricam hominis partem ap- *Caro mea*
 pellat. Hæc est illa illex & blanda mulier, de qua le- *retrix est,*
 gis, Prouer. c. ij. Ut eruaris à muliere aliena, & ab *animam se*
 extranea, quæ mollit sermones suos, & relinquit du- *ducens.*
 cem pubertatis suæ, & pacta Dei sui oblita est, Incli-
 nata est enim ad mortem domus eius, & ad inferos semi-
 ta ipsius. Omnes qui ingredientur ad eam, non reuer-
 tentur, nec apprehendent semitas uitæ. Et capite sexto,
 Ut custodiant te à muliere mala, & à blanda lingua
 extraneæ. Non concupiscat pulchritudinem eius cor-
 tuum, ne captaris nutibus illius. Pretium enim scorti,
 uix unius est panis, mulier autem uiri preciosam animam
 rapit. Nonne cum de scorto, corde, & anima memi-
 nit, nominatim tres hominis partes expressit? Rursum
 capite nono: Mulier stulta & clamosa, plenaque illece-
 bris, & nihil omnino sciens, sedet in foribus domus suæ
 super sellam, in excelsis urbis loco, ut uocaret transeun-
 tes per uiam, & geres in itinere suo. Quis est paruulus
 declinet

MILITIS CHRISTIANI

declinet ad me. Et uecordi locuta est. Aquæ furtiue
 dulciores sunt, & panis absconditus suauior. Et igno-
 rauit quod ibi sint Gigantes, & in profundis inferni
 conuiuæ eius. Qui enim applicabitur illi, descendet
 ad inferos. Nã qui absceſerit ab ea, ſaluabitur. Quæ
 ſote, quibus coloribus magis graphice depingi, ſuca-
 riue poterant, uel uenenatæ carnis illecebræ, ad tur-
 pitudinem ſolicitantis animam, uel improbitas ſpiri-
 tui reclamantis, uel exitus infelix ſuperãtis? Ergo ſpi-
 ritus Deos nos reddit, Caro pecora. Anima cõſtituit
 homies, Spiritus pios, Caro impios, Anima neutros.
 Spiritus querit cœleſtia, Caro dulcia, Anima neceſſa-
 ria. Spiritus euehit in cœlum. Caro deprimit ad infe-
 ros, Animæ nihil imputatur. Quicquid carnale, tur-
 pe eſt. Quicquid ſpirituale, perfectũ. Quicquid ani-
 male, medium & indiſſerēs. Vis ne pinguiore, quod
 aiunt Minerua, tanquã digito tibi demonſtrari par-
 tium iſtarum diſcrimen? Equidem experiar, Vereris
 parentes, amas fratrem, amas liberos, diligis amicũ.
 Non tam uirtutis eſt iſta facere, quã ſcleratũ, non fa-
 cere. Cur enĩ non facias Chriſtianus, quod naturæ in-
 ſtinctu faciũt & gentes, immò quod faciunt & peco-
 ra? Quod naturæ eſt, nõ imputatur ad meritum. Sed
 incidifti in eum locum, ut aut patris contemnẽda pie-
 tas, uincenda charitas liberorum, beneuolentia negli-
 genda amici, aut offendendus Deus. Quid facis? In-
 biuio ſtat anima? Solicitat hinc caro, illinc ſpiritus.
 Dicit

Cuiusq;
 partis offi-
 cia.
 Amor pa-
 rentũ na-
 turalis.

Dicit spiritus: potior est parente Deus: illi corpus modo debes, huic omnia. Suggestio caro: Nisi pares, exhereditat te pater, vulgo diceris impius. Consule rei, consule famæ. Deus aut non uidet, aut conuiuet, aut certe facile placabitur. Iam hæret, iam nutat anima. Utrocuq; se flexerit, hoc erit, quod est id, cui accesserit. Si contempto spiritu, meretricem carnem audierit, unum corpus est. Sin sprete carne ad spiritum erigatur, transfiguratur in spiritum. Adhuc modum consuesce temetipsum solerter excutere. Ingens enim hominum error, qui non raro absolutam pietatem putant, quod est naturæ. Imponunt incautis affectus uirtutum. quidam, in speciem honestiores, & quasi uirtuularum laruis personati. Sæuit iudex in fontem, seuerus & insonati. corruptus sibi uidetur, Vis & hunc discuti? si animo Exemplum indulget suo, seruitq; rigori cuidam genuino: nullo uide in iudice incorpore. tamen à iudicis officio diuaricans, ne sibi protinus placeat. Mediū est quod facit. Quod si lege, uel ad odium priuatum, uel ad cupiditatem abutitur, iam carnale est quod gerit, & homicidium committit, sin ingentem animo percipit dolorem, quod eum cogitur perdere, quem mallet emendatum & incolumem, & poenam commeritam irrogat eo pectoris sensu, quo pater filium charissimū secari uriq; iubet, ita demum spiritale erit quod agit. Pleriq; propensione naturæ, atq; ingenij proprietate, rebus nonnullis uel gaudent,

MILITIS CHRISTIANI

Ingenij p uel abhorrent. Sunt quos nihil tutillet Venerea uolu=
 prietate ptas. Ne protinus sibi ad uirtutem arrogant, quod
 gaudet ali est indifferens. Non carere libidine, sed uincere libi=
 qui rebus dinem, uirtutis est. Alius gaudet ieiunare: gaudet ad=
 bonis. esse sacris, gaudet frequens esse in templis, gaudet
 Regula ue quàm plurimum Psalmodum dicere, sed in spiritu.
 ræ pietate Exige, ad hanc regulam quod facit. Si ad famam, si ad
 tis. emolumentum spectat, carnem sapit, non spiritum, Si
 tantum ingenio indulget suo, facit enim quod animo
 lubet, non habet: quod sibi magnopere placeat, imò
 quod timeat habet. En tibi periculum. Oras, & non
 Perpēdat quod timeat habet. En tibi periculum. Oras, & non
 hęc Chri= orantem iudicas. Ieiunas, & fratrem manducantem
 stianus. condemnas. Quisquis non facit, quod tu, eo te melio=
 rem iudicas? Vide ne ad carnem pertineat ieiunium
 tuum. Eget frater ope tua, tu interim preculis tuis Deo
 obmurmuras, fratris egestatem dissimulans, auersa
 bitur istas preces Deus. Quomodo enim te orantem
 audiet Deus, cum tu non audias homo hominem? Ac=
 amor uxore & illud, Amas uxorem, hoc tantum nomine quod
 ris castus. uxor est. Nihil magni facis. Nam istud quidem est tibi
 cum Ethnicis commune. At amas, non ob aliud, nisi
 quia tibi uoluptati est. Ad carnem tendit amor tuus.
 Sed amas ob hoc potissimum, quod in ea per spexeris
 imaginem CHRISTI, puta pietatem, modestiam,
 sobrietatem, pudicitiam, tamq̃ non illam in ipsa, sed
 in Christo, imò in ea Christum amas, ita deum spiri=
 taliter amas. Verum his de rebus plura, sed suo loco.

REGVLAE

REGVLAE QVAEDAM GEN-
nerales ueri Christianismi.

Nunc quoniam ad id quod propositum est, ut-
 cunq; uiam aperuisse, & quasi syluam quan-
 dam comparasse uidemur, ad reliqua properandum,
 ne non Enchiridion, sed ingens fiat uolumen. Conabi-
 mur aut breuiter regulas quasdam, quasi nexus quos-
 dam Palaestricos tradere, quarum ductu, tanquam filij
 Dædalei, facile queas è mundi huius erroribus, uelut
 è labyrintho quodam inextricabili emergere, atque
 ad puram lucem uitæ spiritualis pertingere. Nulli di-
 scipline sui Canones desunt, & sola beate uiuendi ra-
 tio, nullis præceptis adiuuabitur. Est autem omnino *Artem uir-*
 uirtutis ars quædam & disciplina, in qua qui se gna-
 uiter exercent, ijs deniq; aspirat ille sanctorum cona-
 tuum prouector spiritus. Qui uero dicunt, Recede à
 nobis, scientiã uitarum tuarum nolumus, hos reijciet mi-
 sericordia diuina, propterea quod ipsi reiecerunt sci-
 entiam. Sumentur autem hi Canones partim à perso-
 na Dei, diaboli, & nostra: Partim à rebus, id est, uir-
 tutibus ac uitijs, & quæ sunt his coniuncta: Partim à
 materia uirtutum & uitiorum. Conducent potissimum *Reliquiæ*
 aduersus tria mala, reliquias culpæ genitalis. Nam & *peccati ori-*
 si labem absterfit Baptismus, tamè heret adhuc quid *ginalis.*
 dam ueteris morbi, relictum in nobis, tum ad custodiam
 humilitatis, tum materiã segetemq; uirtutis. Ea sunt cæ-

MILITIS CHRISTIANI.

Cæcitas. cetas, caro, et infirmitas. Cæcitas ignorantia nebula, rationis obscurat iudicium. Lumen enim illud purissimum diuini uultus, quod conditor infuderat super nos: cum nonnihil obsufcauit culpa primorum parentum, tum corrupta educatio, improbus cõuictus, peruersi affectus, uitiorum tenebræ, consuetudo peccandi, tanta obduxit rubigine, ut diuinitus insculptæ legis uix uestigia quedam appareant. Ergo (ut cœperam) cæcitas facit, ut in delectu rerum serè cæciti= mus, pro optimis pessima sequentes, potiora minus utilibus posthabentes. Caro sollicitat affectum, ut eti= am si quid sit optimũ intelligamus, diuersa tamẽ ame= mus. Infirmitas facit, ut uirtutem semel arreptam, uel tædio, uel tentatione uicti deseramus: Cæcitas officit iudicio. Caro deprauat uoluntatẽ: Infirmitas frangit constantiam. Primũ igitur est, ut fugienda dignoscas ab expetendis, atq; ideo tollenda cæcitas, ne in rerũ delectu hallucinemur. Proximũ ut malum cognitum oderis, bonũ ames, & in hoc uincenda caro, ne contra mentis iudicium dulcia pro salutaribus amemus. Tertium ut in bene cœptis perseueres. atq; idcirco sul= cienda infirmitas, ne turpius uirtutis uia deseramus, quam fueramus non ingressuri. Ignorantiæ meden= dum, ut uideas qua sit eundum. Caro domanda, ne à cognita uia seducat in deuia. Infirmitas animanda, ne uiam artã ingressus, uel uacilles, uel resistas, uel defle= ctas, neue semel aratro manum admolitus, respicias, sed ex

sed exultes, ut gigas ad currendā uiam, semper in ea
 quæ sunt ante temet extendens, eorū quæ retro sunt
 oblitus, donec apprehendas brauiū, & coronam pro
 missam perseuerantibus. Ad hæc itaq; tria, Canones
 quosdam pro nostra uirili accōmodabimus.

CONTRA MALVM IGNO
 rantia, Canon primus.

QVonia uero fides unica est ad CHRI=STVM
 ianua, primam oportebit esse regu
 lam, ut de ipso atq; illius spiritu traditis
 scripturis, quā optime sentias. Credasq; non ore=
 tenus, non frigide, non oscitanter, non hæsitanter, Bene sen=
 quemadmodum uulgus facit Christianorum, sed toto tiendū de
 pectore, penitus infixum, imotumq; se deat, ne unum scriptura=
 quidem in eis Iota contineri, quod non magnopere
 ad tuam salutem pertineat. Nihil quicquā te moue=
 at, quod bonam hominum partem, sic uides uiuere, Malos ne
 quasi cælum & inferi, fabulæ quæpiam essent aniles, imiteris.
 terricula, aut ille tamenta puerorum. Tu uero cre=
 dens, ne festinaueris. Et si ad unum uniuersus insani=
 at mūdus, uertantur elementa, desciscant angeli, non
 potest mentiri ueritas, non potest non euenire, quod
 Deus euenturum esse prædixit. Si Deum esse credis, Probamē
 ueracem credas oportet. Sic prorsus habeto, nihil ta fidei
 tam uerum esse, nihil tam certum atque indubitatum Christiā=
 eorum, quæ auribus hauris, oculis corā intueris, ma
 ne.

MILITIS CHRISTIANI

nibus tenes, quàm quæ legis in his literis, quas coeleste numen, hoc est, Veritas inspirauit, sancti prophetae prodiderunt, tot martyrum sanguis comprobauit, quibus tot iam sæculis, piorum hominum consensus subscripsit, quas Christus ipse in carne & sermone tradidit, & moribus expressit, testantur miracula, confidentur & demones, adeoq; credunt, ut & contremiscant, Deniq; quæ sic consentaneæ sunt aequitati naturæ, quæ sic inter se constant, sic rapiunt attentos, sic mouent atq; transformant. Si hæc tanta argumenta in eas solas competunt, quæ: malū: uesania est in fide hesitare? Vel ex præteritis futurorum coniecturam facito: quanta, quàm incredibilia dictū de Christo prædixerant Prophetae. Quid horum nõ euenit? Qui in illis non sefellit, in alijs fallit? Postremo non mentiti sunt prophetae, & mentietur Christus prophetarum dominus? His atq; huiusmodi cogitationibus, si subinde flammã excitaris fidei, tum ardentè rogaueris Deum, ut adaugeat tibi fidem, mirabor, si diu malus esse poteris. Quis enim usq; adeo scelestus est, ut non resiliat à uitijs, si modo penitus credat momentaneis his uoluptatibus, præter infelicem illum conscientie cruciatum, æternos quoq; emi cruciatus? Pius contra, pro temporaria, ac leui uexatiuncula, centuplum gaudium puræ conscientie, ac uitam deniq; reddi immortalem?

CANON SECVNDVS.

Primum

Primum igitur esto, nihil hæsitare de promissis diuinis: Proximū autem, ut uiam salutis, nō contanter, non timide, sed certo proposito, toto pectore, animo fidenti, atq; (ut ita dixerim) gladiatorio caressas, paratus uel rei, uel uitæ dispendium pro Christo subire. Piger uult, & non uult. Non oscitantibus cōtingit regnū cœlorum, sed planè uim pati gaudet: & uiolenti rapiunt illud. Huc festinantē non, te charorum affectus retardet, nō reuocent illecebræ mundi, non remorētur curæ domesticæ. Incidenda est secularū negotiorum cathena, quando quidē explicari non potest. Sic deserenda est Aegyptus: ne quando redeas animo ad ollas carnū. Raptim ac semel tota deserenda Zodoma, non est fas respicere. Respexit mulier: & uersa est in simulachrū saxeum. Viro non uacat, ulla usquā in regiōe morari, sed iubetur properare in montē, nisi malit perire. Clamat Propheta, ut fugiamus de medio Babylonis. Exitus ab Aegypto fuga uocatur. E Babylone fugere iubemur, non sensim, atq; contanter emigrare. Videas plerosq; cōperendinantes, et consilijs nimīū lentis molientes fugam uitiorum. Vbi his me curis, inquit, extricauero: ubi illud, atq; illud negocij confecero. Stulte, qd si hodie à te reputant aīam tuam? An nescis negociū è negocio seriè. Vitū uitio inuitari? quin hodie potius fās, qd quo maturius feceris, hoc factu fuerit facilius? Alibi diligens esto, hic utilissima præcipitatio, ne reputa, ne pensa-

Alacriter
ineūda uia
salutis.

Non respi
ciendum.

Nihil com
pcrendi
nandū in
fuga uitio
rum.

MILITIS CHRISTIANI

lare, quantum relinquas, certus, Christum unum tibi
 satis futurū pro omnibus. Aude modo te illi toto pe-
 ctore credere. Aude tibi diffidere, aude omnē tui cu-
Fides Deo ram in illum transferre. Desine inniti tibi, & plena
 fiducia abijce te in eum, & excipiet te. Iacta cogita-
 tum tuum in dominum, & ipse te enutriet, ut canas il-
 lud eiusdem prophetæ. Dominus regit me, & nihil
 mihi deerit, in loco pascuæ, ibi me collocavit. Super
 aquā refectiois educavit me, animam meam conuer-
Totus uni tit. Ne uelis temetipsum partiri duobus, mundo, &
Christo Christo Non potes duobus dominis seruire. Nulla so-
seruias. cietas Deo cum Belial. Non fert eos, qui utroq; genu-
 claudicant? Euomit eos, qui neq; frigidi sunt, neq; ca-
 lidi, sed tepidi. Nimis quā zelotypus animarū ama-
 tor Deus est, solus ac totum possidere uult, quod san-
 guine suo redemit. Non patitur consortium diaboli,
 quem semel morte sua deuicit. Dæ tantum uie sunt.
Dæ uie Altera quæ per obsequium affectuum, ducit in exiti-
una salu- um. Altera quæ per mortificationem carnis ducit ad
tis, altera uitam. Quid tecum heres? Tertia nulla est, harum al-
exitij. teram uelis, nolis, adeas oportet: Quisquis es, hæc ar-
 ta tibi ineunda semita est, per quā pauci mortalium
 ambulant. Sed hanc ipse calcavit Christus, calcarunt
 ab orbe condito, quicumq; Deo placuerunt. Hæc est
 profecto Adrastæi numinis ineuitabilis necessitas;
 Cum Christo, mundo crucifigaris necesse est, si uoles
 cū Christo uiuere. Quid inepti nobis ipsi blādimur?

Quid

Quid tanta in re nobis ipsis imponimus? Hic dicit,
 non sum clericus, Mundanus sum. Non possum non **Alius in**
 uti mundo. Alius cogitat, et si sacerdos sum, Mona= **aliū reij**
 chus non sum, uiderit ille, Inuenit & monachus quo **cit dicta**
 sibi palpetur. Non tā (inquit) monachus sum, quā illi **Apostoli=**
 aut illi. Alius diāt: Adolefcens sum, generofus, diues, **ca-**
 aulicus, deniq; princeps, Ad me nihil attinent, quae di
 cta sunt Apostolis. Miser, ergo ad te nihil attinet ut
 uiuas in Christo? Si in mundo es, in Christo non es: Si
 mundum appellas coelum, terram, mare & hūc com
 munem aërem, nemo non est in mundo, sin ambitio=
 nem delicias, cupiditatem, libidinem, mundum dicis,
 profecto si mundanus es, Christianus non es. Omni=
 bus dixit Christus, Qui crucem suam non tolleret, ac
 sua uestigia sequeretur, non esse se dignum. Mori car
 nicū Christo, nihil ad te, si uiuere illius spiritu, nihil
 ad te pertinet. Crucifigi mundo, nihil ad te, si uiuere
 Deo, nihil ad te, Cōsepeliri cum Christo, nihil ad te,
 Si resurgere in gloriā, nihil ad te. Christi humilitas,
 paupertas, tribulatio, contemptus, labores, agones,
 dolores, nihil ad te: Si regnum illius, nihil ad te. **Quid Laboranti**
 autem improbius, quā premium tibi cum alijs cō= **premium**
 mune ducere, at labores quibus paratur premium, **datur.**
 in paucos quosdam reijcere? Quid autem delicatius,
 quā cum capite conregnare uelle, cum nolis compa
 ti? Noli igitur mi frater circumspicere quid alij faci=
 ant, & eorum collatione tibi blandiri. Ardua quaedā

MILITIS CHRISTIANI

Mori mū= & paucissimis, etiam monachis, cognita res est, mā-
do paucis ri peccato, mori desyderijs carnalibus, mori mundo.
cognitum Et hæc est cōmunis omniū Christianorum professio.
Hoc iam olim in baptismo deierasti. Quo uoto quod
possit accedere sanctius, aut religiosius? Aut pereun-
dum, aut sine exceptiōe, hac uia graßandum ad salu-
tem, siue reges, siue inopes erimus coloni. Quod si
non omnibus contingit, ad perfectam imitationē capi-
tis pertingere, omnibus tamē huc manibus, pedibusq;
est entendum. Bonam Christianisni partem habet,
qui certo animo decreuit fieri Christianus.

CANON TERTIVS.

Verum ne te illud à uirtutis uia deterreat, quod
aspera uideatur ac tristis, tum quod commodi-
tatis mundi sit renuntiandum, tum quod iugiter cō-
fligere oporteat cum tribus improbissimis hostibus,
Carne, Diabolo, & Mundo. Hæc tertiam regulam ti-
bi proponito. Vniuersa terriacula & phantasmata,
Phāstasma bi proponito. Vniuersa terriacula & phantasmata,
ta quæ oc quæ tibi statim uelut in ipsis Auerni faucibus occur-
currunt. runt, pro nihilo ducenda esse, exemplo Aeneæ Ver-
pro nihilo gilian. Quod si ludibrijs inanibus contemptis, rem
ducas. ipsam prestius fixiusq; inspexeris, profecto uidebis,
Christi uia, præterquam quod sola ducit ad felicitate-
tam, etiam omisso præmij respectu, nullam tamen a-
Mūdi uita liam esse commodiorem. Quod enim (quæso) uitæ
aspera. genus iuxta mundum tibi deliges, in quo non sint
abunde

abunde multa tristia, atq; aspera subeunda, toleran-
 daq;? Aulicam uitam quis nescit esse erumnarum ple- **Aulicorū**
 nam, nisi uel inexpertus, uel certe stultissimus? Deum **miseriæ.**
 immortalem, quæ illic, quàm diutina, quàm indigna
 seruitus perferenda, quanta solitudine ambienda
 principis gratia, Eblandiendus fauor eorum, qui uel
 nocere possunt, uel prodesse. Fingendi uultus subin-
 de noui. Musitanda iniuria potentiorum. Porro au-
 tem, quod tandem mali genus, quo non sit referta mi-
 litia? Vtriusque rei tu testis esse optimus potes, qui
 utrumq; tuo periculo didicisti. Iam uero quid uel non **Mercato-**
 facit uel patitur mercator, Per mare pauperiem fu- **rum mo-**
 giens, per saxa, per ignes? In coniugio quanta mo- **lestiæ.**
 les curarum familiarium, quàm non ibi miseriam ui- **Contigij**
 dent, qui experiuntur? In publicis obeundis muneri- **miseriæ.**
 bus, quantum solitudinis, quantum laboris, quan-
 tum periali? Quoquo uersum flexeris oculos, in- **Vita no-**
 gens turba incommodorum occurret. Ipsa per se ui- **stra erum-**
 ta mortaliū mille arumnis obnoxia est, quæ sunt im- **nosa.**
 probis cum probis communes. Eæ omnes tibi cese- **Christia-**
 rint in cumulum meritorum, si te deprehenderit in **nus in o-**
 uia Christi. Sin minus cum maiore molestia, tum nul- **mnibus**
 lo fructu ferendæ tamen. Qui mundo militant. Pri- **meretur.**
 mum quàm multos annos anhelant, sudant, tumultu-
 antur? Deinde pro quàm caducis, nihiliq; rebus? Po-
 stremo quàm ancipiti spe. Adde quod illic adeo nul-
 lus est miseriarū finis, ut quo laboratum est diutius,

hoc

MILITIS CHRISTIANI

Militiæ
mundanæ
à spiritali
discrimen

Pietatis
uia multo
leuior.

Improb-
rũ erum
nosa uita.

Christia
norũ sua
uis uita.

hoc laboretur molestius. Finis deniq; tam anxie, tâq; laboriose uitæ, qui tandem? Nempe cruciatus æternus. Inunc, & cum hac uita compone uiam uirtutis, quæ statim desinit esse aspera, fit progressu mollior, fit iucunda, per quã certissima spe itur ad summum bonum. Nonne extremæ dementiæ sit, malle pari labore parare mortem æternam, quàm uitam immortalem? At isti faciūt, uel hoc insanius, qui præeligunt summis laboribus ire ad labores perennes, quàm me diocribus, ad otium immortale. Ad hæc si maxime laboriosior esset pietatis uia quàm mundi, tamẽ hic laboris asperitas, præmij spe lenitur, nec deest unctio diuina, quæ facit, ut omne fel in mel uertatur. Illic cura curam trahit, dolor ex dolore nascitur, nec mora nec requies: Foris labor & afflictio, intus grauior ægritudo. Ipsa lenimẽta exasperat. Hæc ita habere, ne gẽtiles quidẽ poẽtas fugit, qui per Tytij, Ixionis, Tantali, Sisyphi, Pentheiq; supplicium, improborũ hominum, erumnosam uitam adumbrant. Quorum est & illa sera in libro Sapientiæ confessio, Lassati sumus in uia iniquitatis, & perditiois, ambulauimus uias difficiles, uiam autẽ domini ignorauimus. Quid Aegyptia seruitute uel foedijs uel laboriosius? Quid Babylonica captiuitate tristius? Quid iugo Pharaonis & Nabuchodonosor intolerabilius? Christus aut quid dicit? Tollite iugum meum super uos, & inuenietis requiem animabus uestris. Iugum enim meum suauẽ,

suaue est & onus meum leue. In summa, nulla deest
 uoluptas, ubi adest tranquilla conscientia. Nulla non
 adest miseria, ubi cruciat infelix conscientia. Hæc iã
 plus quàm certa esse oportet. Quod si etiam dubitas,
 consule eos, qui aliquando de medio Babylonis, con=
 uersi sunt ad dominũ, & uel illorum experimẽto cre=
 de, nihil esse utijs turbulentius tristiusq; nihil uirtu=
 te expeditius, atq; hilarius. Verum age, fingito pa=
 ria stipendia, pares labores, at quanto tamen optabi
 lius militare sub signis Christi, quàm sub uexillis dia
 boli? Immò quãto optabilius affligi cum Christo, quã
 delitijs affluere cum diabolo? Iam uero non erit ue=
 lis & equis fugiendus dominus, non tantum turpisi
 mus, uerum etiam durissimus & fallacissimus? qui tã
 iniquũ pensum exigit, qui tam futilia promittit, qui
 bus ipsis nõ raro frustratur miseros. Aut si præstat?
 rursus, ubi lubitũ est, tollit, ut maiore ægritudine a=
 mittant parta, quàm labore pepererint. Mercator
 postea quàm fasq; nefasq; cumulanã rei studio mi=
 scuit, famam, uitam, animam mille periculis obiecit,
 si quidem bene ceciderit fortunæ alea, quid tandem
 aliud sibi parauit, quàm miseræ sollicitudinis mate=
 riam, ut seruet cruciatum, si perdat. Si male, quid re
 liquum est, nisi ut bis fiat miser, & quod re sperata
 frustratus est, & quod tantum irriti laboris exhau=
 stum, non sine dolore meminit? Nemo ad bonã men=
 tem certo animo contendit, qui nõ peruenierit. Chri=
 stus

Cũ Chri
 sto affligi
 optabili
 us, q̃ deli
 tiari cum
 diabolo.
 Diaboli
 fallacia
 promissa.
 Tutum lu=
 crũ Chri=
 stiani.

MILITIS CHRISTIANI

Cōmutan-
tur cōmo-
da mundi
cū potiori
bus.

stus ut non irridetur, ita nec irridet. Cogita & illud cum à mundo fugis ad Christum, nō te relinquere, si qua commoda mundus habet, sed leuiora cū potioribus commutare. Quis non oppido lubens argentum auro, silicem gemma cōmutauerit? Offenduntur amiā, quid tum? Inuenies iucundiores. Carebis uoluptatibus; sed fruēris internis, quæ sunt, uel suauiores, uel synceriores, uel certiores. Minuenda res, At crescūt opes ille, quas neque tinea demoliuntur, neq; tollunt fures. Desinis esse in pretio apud mundum? At probaris auctore Christo. Places paucioribus, sed melioribus. Macrescit corpus, sed saginatur animus. Macrescit nitor cutis, sed enitescit deus animi. At si per cætera eodem modo acurreris, intelliges nihil, uel falsi boni relinqui mundo, quod non longe præstantiore compendio compensetur. Quod si qua sunt, quæ quanquā non possunt, non uitiose desyderari, sine uitio, tamen possideri possunt, quod genus opinio popularis, fauor uulgi, gratia, auctoritas, amiā, honos uirtuti habitus, ferè fit, ut primum querentibus re-gnū Dei, ultro hæc omnia adijciātur, id quod & promisit Christus, & Deus præstitit Solomon. Fortuna plerumq; sequitur fugientes, fugit sequentes. Certe quicquid acciderit diligentibus, nihil non esse prosperum potest, quibus dispendia in compendium, flagella in solatium, opprobria in gloriam, cruāatus in uoluptatem, tristitia in dulcā, mala uertuntur in bona.

Vitiose de-
syderata,
quæ nō ui-
tiose pos-
sidentur,
ut fauor
populi.
Omnia bo-
nis pro-
spera.

Hanc

Hanc igitur uiam dubitas capeſcere, & illam relin-
quere cum tam iniqua ſit collatio, immò tam nulla,
Dei ad diabolum, ſpei ad ſpem, præmij ad præmiũ,
laboris ad laborem, ſolatij ad ſolatium?

CANON QVARTVS.

SEd ut certiore curſu queas ad felicitatem conten-
dere, hæc tibi quarta ſit regula, ut totus uita
tue Chriſtum, uelut unicum ſcopũ præfigas, ad quẽ
unum omnia ſtudia, omnes conatus, omne otium, ac
negocium conferas. Chriſtum uero eſſe puta, non
uocem inanem, ſed nihil aliud, quam charitatem, ſim-
plicitatem, patientiam, puritatem, breuiter quicquid il-
le doauit, Diabolum nihil aliud intellige, quàm quic-
quid ab illis auocat. Ad Chriſtum tendit, qui ad ſolam
uirtutem fertur. Diabolo ſe mãapat, qui ſeruit niijſ.
Simplex ergo ſit oculus tuus, & totum corpus tuum.
luadum erit: Ad ſolum Chriſtum, tanquàm ad uni-
cum & ſummũ bonum ſpectet, ut nihil ames, nihil ni-
reris, nihil expetas, niſi aut Chriſtum, aut propter
Chriſtũ. Nihil oderis, nihil horreas, nihil fugias, præ-
ter unã turpitudinẽ, aut propter turpitudinẽ: Ita fiet,
ut quicquid egeris ſue dormias, ſue uigiles, ſue edas,
aut bibas, ipſi deniq; luſus tui & otia, dicã audacius,
immò & uita quædã leuiora, in quæ nõnũquã ad uir-
tutẽ properãtes inãdimus, omnia tibi cedant in cumu-
lum præmij. Quod ſi nequã erit oculus tuus, & aliò
quã

Chriſtus
ſit ſcopus
uite.
Chriſtus
quid.
Diabulus
quid.
Pijs omnia,
etiã uita
leuiora in
cumulum
præmij ce-
dunt.

MILITIS CHRISTIANI

quàm ad Christum spectaris, etiam si qua recta feceris, in frugifera fuerint, aut etiam perniciofa. Vitium enim est, rem bonam non bene agere. Tum ad summum boni metam recta festinanti, quæcûque obiter occurrunt, eatenus sunt, aut reijcienda, aut a sumenda, quatenus, cursum tuum aut adiuuant, aut impediunt. **Triplex ordo rerû.** Eorum rerum ferme triplex est ordo. Quædam enim ita sunt turpia, ut honesta esse non possint, uelut ulcisci inuiriam, male uelle homini. Hæc semper aspernanda quantôuis etiã emolumento proposito, aut cruciatu. Nihil enim est, quod bonum uirum queat ledere, præter unam turpitudinem. **Honestæ.** Quædam è regione ita sunt honesta, ut turpia esse non possint, Quod genus sunt bene uelle omnibus. Iuuare honestis rationibus amicos, odisse uitia, gaudere pijs sermonibus. **Mediæ.** Quædam uero mediæ, ueluti ualetudo, forma, uires, facundia, eruditio, & his similia. Ex hoc igitur postremo genere rerum, nihil propter se expetendum, neq; magis, minusue adhibende sunt, nisi quatenus cõducunt ad summam metam. Sunt enim & philosophis quidam fines imperfecti, ac mediij, in quibus non oporteat cõsistere, quibusq; conueniat uti, non frui. Verum quæ mediæ sunt, non eodem modo omnia, aut conferunt, aut officiunt ad Christum euntibus: Proinde pro momento quod habent, sunt a sumenda, aut repudianda. Scientia plus affert adiuuenti ad pietatem quam forma, aut uires corporis, aut opes. Et quanquàm omnis eruditio

eruditio potest ad Christum referri, alia tamen alia, propiore uia conducit. Ab hoc sine mediō omnium utilitatem, aut inutilitatem metire. Literas amas, recte, si propter Christum. Sin ideo tantū amas, ut scias, ibi consistis, unde gradū facere oportebat. Quod si literas expetis, ut illis adiutus, Christum in arcanis literis latentē clarius perspicias, per spēctū ames, cognitum atq; amatum cōmunicēs, aut fruaris, accinge te ad studia literarū. Verum non ultra, quā ad bonam mentem arbitrere profuturas. Si tibi confidis, & ingens in Christo lucrum speras, perge tāquā audax mercator, longius etiā in gentiliū literis peregrinari, atq; Aegyptias opes ad dominici templi honestamentum conuertere. Sin metuis plus dispendij, quā speras compendij, ad primā illam regulam redi: Noſce te ipsum, et tuo te modulo metire. Satius est minus sapere, & amare magis, quā magis sapere, & non amare. Ergo scientia in medijs principatum obtinet: deinde sunt ualetudo, dotes ingenij, facundia, forma, uires, dignitas, gratia: authoritas, prosperitas, fama, genus, amici, res familiaris. Horum unumquodq; ut proximo cursu ad uirtutem cōducet, ita maxime erit adhibendum: sed siquidem currentibus nobis offerantur. Sin minus, non erit tamē horum gratia à proposito cursu deflectendū. Obuenit pecunia si nihil obstat ad bonam mentem, administra: para tibi amicos de mammona iniquitatis. Sin bonae mentis times dispendium,

Literae
propter
Christum
amandae.

Quatenus
gentiliū
literae
legendae.

Pecuniae
sic amandae.

G dium,

MILITIS CHRISTIANI

dium, contēne damnosum lucrū, & uel Cratem illum
 Thebanum imitare, molestam sarcinā in mare potius
 præcipita, quā te retardet à Christo. Id erit tibi fa-
 ctu procliuius, si, quē admodū diximus, assueris nihil
 mirari eorum quæ sunt extra te, id est, quæ non perti-
 nent ad hominē interiozem. Ita enim fiet, ut neq; inso-
 lescas, si hæc contigerint, neq; discredieris animo, si
 uel negata fuerint, uel erepta: quippe qui felicitatem
 tuā uno Christo mettris. Quod si citra tuum studium
 contingunt, sollicitior esto: non securior, id cogitans,
 datā tibi diuinitus uirtutis exercendæ materiā, sed pe-
 riculosam. Quod si suspectam habes fortunæ benigni-
 tatem. Prometheū imitare. Ne receperis dolosam py-
 xidem: & expeditus ac nudus ad unicū illud bonum
 cōtende. Qui uero pecuniā, ut rem magnā, ingenti so-
 litudine expetunt, & in ea statuunt præcipiū uitæ
 præsidium, qui se beatos putant, ea incolumi, qui mi-
 seros clamitant, cum perijt, ij nimirū plures deos sibi
 finxere. Aequaasti CHRISTO pecuniā, si ea te po-
 test felicem, aut infelicem reddere. Quod dixi de pecu-
 niā, idem de honoribus, uoluptatibus, ualitudine: im-
 mō & de ipsa uita corporis accipe. Tanto ardore ad
 unum CHRISTVM scopum nostrū oportet eniti,
 ut horū nihil uacet mgnopere curare, siue cū dantur,
 siue cum tollūtur. Tempus enim breue est, ut ait Apo-
 stolus. Reliquū est, ut qui utuntur hoc mūdo, sint tan-
 quā non utentes, Hanc mentē (scio) mūdus ut stul-
 tam, ac

Fortunæ
 benigni-
 tas si su-
 specta de-
 clinetur.

Nō uacet
 de rebus
 medijs ma-
 gnopere
 curam a-
 gere.

tam, ac male sanā ridet, uerum per hanc unā stultici-
 am, placuit Deo saluos facere credentes. Et quod stul-
 tum est Dei, sapientius est hominibus. Ad hanc itaq;
 regulā, quicquid & agis, exiges. Exerces artē recte:
 si sine fraude. Verum quo spectas? Ut alas familiā. At
 quorsum tibi familiam? Ut eam Christo lucrifacias?
 Bene curris. Ieiunas, pium quidem opus in spēm. Sed
 quò refers tuū ieiunium? Ut parcas penui, aut ut reli-
 giosior habearis? Nequā est oculus tuus. At ieiunas,
 ne in morbū incurras. Cur morbū metuis? Ne te pri-
 uet usu uoluptatū. Vitiosus est oculus tuus. Sed ualere
 uis, ut studio sufficias. Studiū uero, quo refers? Ut sa-
 cerdotiū aliquod tibi pares. Sacerdotiū quo animo am-
 bis? Nempe ut tibi uiuas, non Christo. Aberrasti à si-
 gno quod Christianū oportet ubiq; prefixū habere.
 Sumis cibū, ut ualeas corpore. Sed ideo ualere uis cor-
 pore, ut sanctis studijs, sanctis uigilijs sufficias, sco-
 pum attigisti. Curas aut̄ ualetudinem, ne fias de formi-
 or, ne libidini non sufficias, à Christo excidisti, alium
 Deum tibi faciens. Sunt qui certos diuos, certis qui-
 busdam colūt ceremonijs. Alius Christophorū singu-
 lis salutat diebus, sed nō nisi conspecta eius imagine,
 quò tandē spectans? Nempe huc, quod sibi persuase-
 rit, sese eo die, à mala morte tutū fore. Alius Rochum
 quendā adorat, sed cur? Quod illum credat pestem à
 corpore depellere. Alius Barbaræ, aut Georgio cer-
 tas preculas admurmurat, ne in manus hostiū ueniat.

Labor
 quando
 utilis.
 Quod ie-
 iunium sit
 supersti-
 tiosum.
 Sumere ci-
 bum cum
 merito.
 Supstitiosi
 cultus di-
 uorū Chri-
 stophori.
 Rochi.
 Barbaræ,
 & Geor-
 gij.

MILITIS CHRISTIANI

Hic ieiunat Apoloniae, ne doleant dentes. Ille uisit di-
 ui Iob simulachra, ut scabie careat. Nonnulli de lucro
 Apoloniae Iob. certam portionē pauperibus nuncupant, ne merces
 Hieron. naufragio intercidant. Hieroni carcereolus accenditur,
 ut res quae perijt recipiatur. In summa, ad hunc mo-
 dum, quot res sunt quas uel timemus uel cupimus, toti-
 dem ijs diuos praefecimus. Qui & ipsi diuersis natio-
 nibus diuersi sunt, ut id apud Gallos ualeat Paulus,
 diuersi sūt quod nostrates Hieron, neq; passim id ualet Iacobus
 dij auxilia aut Ioannes, quod illo atq; illo loco. Quae quidem pie-
 res, & tu- tas, nisi à respectu cōmodorum atq; incōmodorū cor-
 telares. poraliū ad Christum referatur, adeo Christiana non
 Proprie est, ut non ita multū absit à superstitione eorum, qui
 cōferūtur quōdam Herculi decimā bonorum partē uouebant,
 nostratia ut ditescerent, aut Aesculapio gallum, ut à morbo re-
 ad gentiū ualescerent, aut qui Neptuno taurum cædebant, ut se-
 supersti- liciter nauigarent. Nomina quidem cōmutata sunt,
 tionem. sed finis utrisq; communis. Oras Deum, ne tibi mors
 accidat prematura, & non oras potius, ut tibi men-
 tem meliorē largiatur, ut quocunq; loco te mors op-
 presserit, non offendat imparatū. Tu non cogitas de-
 mutanda uita, & Deum rogas ne moriaris. Quid igi-
 tur oras? Nimirū ut quā diutissime pecces, oras, di-
 uicias, & nescis uti diuitijs. Nonne tuā ipsius pernici-
 em oras? Oras bonā ualetudinē, & abuteris sanitate,
 nōne pietas tua impia est? Reclamabitur hoc loco pro-
 tinus à quibusdā religiosis, qui quæstum existimant
 pietatem:

pietatem: & ut idē ait, per dulces quasdam benedicti
 ones seducūt corda innocentū, uentri suo seruiētes,
 non IESV Christo. Ergo ne inquiet, tu uetas cultū
 sanctorū, in quibus Deus honoratur? Ego uero non
 tam dāno eos, qui hęc simplici quadā superstitione fa
 ciunt, quā qui emolumentū suum secuti, ea quę tole
 rabilia fortasse sunt pro summa & absoluta pietate
 efferunt, & suo cōmodo fouent imperitiā plebis, quā
 ne ego quidē omnino contēno: uerū non feram, ut me
 dia pro summis, minima pro maximis habeant. Lau
 dabo quod à Rocho suo petāt incolumem uitā, si eam
 uitam consecrent Christo. Magis autē laudabo, si nihil
 aliud orent, quā ut cum odio uitiorū, augeatur amor
 uirtutū. De moriendo, ac uiuēdo Deo in manū dent,
 dicantq; cū Paulo. Siue uiuimus, siue morimur, domi
 no uiuimus, ac morimur. Perfectū erit, si dissolui cu
 piant, & esse cum Christo: si in morbis, damnis, reli
 quisq; fortunę incōmodis, gloriā et gaudiū suum con
 stituant, quod digni habeantur, qui uel hoc mō capiti
 suo conformētur. Ergo non tā reprehendendū istius
 modi facere, quā perniciosum in eis consistere, atq;
 trinitati. Tolero infirmitatē, sed cum Paulo uā demon
 stro excellentiorē. Ad hanc regulā, si studia & actus
 oēs tuos excusseris, neq; usquā cōstiteris in medijs,
 donec perueneris usque ad Christum, nec aberrabis
 unquā à uia, neq; rem ullā in uita, aut facies, aut pa
 tieris, quę tibi non uertatur in materiā pietatis.

Pro summa
 pietate
 cultū san
 ctōrū offe
 runt.

Pietas ab
 solutor, q̄
 uota ple
 beia cupi
 unt.

MILITIS CHRISTIANI

CANON QUINTVS.

Perfecta **A**ddamus & quintam regulam huic quasi subsidiariam, ut in hoc uno constituas perfectam pietatem, si coneris semper à rebus uisibilibus, quæ ferè uel imperfectæ, uel mediæ sunt, ad inuisibilia proficere, iuxta superiorem hominis diuisionem. Hoc præceptum adeo ad rem pertinet, ut eius siue neglectu, siue inscitia: pleriq; Christiani pro pijs sint supersticiosi, & præter cognomen Christi, non admodum ab sint à superstitione gentilium. Duos igitur quosdam mundos imaginemur, alterum intelligibilem tantum, alterum uisibilem. Intelligibilem, quem & angelicum licebit appellare, in quo Deus cum beatis mentibus. Visibilem, cœlestes sphaeras, & quod in his includitur: Tum hominē ueluti tertium quendam mundum utriusq; participem, uisibilis secundū corpus, inuisibilis secundum animā. In mundo uisibili quoniā peregrini sumus, nusquam oportet conuiescere: sed quicquid occurrit sensibus, id apta quadam collatione, uel ad mundum angelicum, uel (quod est utilius) ad mores, & ad illi respondentem hominis partem, referre. Quod Sol hic uisibilis in mundo uisibili, id diuina mens in mundo intelligibili, & in ei cognata tui parte, puta spiritu. Quod illic Luna, hoc in illo cœtus angelorum, & animarum piarum, quàm uocant Ecclesiam triumphantem, hoc & in te spiritus.

Quicquid

Quicquid agit mundus superior in sibi subiectâ ter-
 ram, hoc agit Deus in tuam animâ. Occidit Sol, ori-
 tur, aestuat, temperatur, uiuificat, producit, maturat,
 attrahit, extenuat, purgat, durat, emollit, illustrat,
 serenat, exhilarat. Ergo quicquid in eo uides, immo
 quicquid in hoc crassiore mundo, qui constat ex ele-
 mentis, quem nonnulli à reliquis distinxere: denique
 quicquid in crassiore tui parte, id assuescas ad Deum
 atque inuisibilem tui portionem referre. Ita fiet, ut
 quicquid usquàm sese sensibus obiecerit, id tibi fiat
 occasio pietatis. Cum delectat oculos corporeos, quo-
 ties Sol hic uisibilis, nouo lumine sese terris infundit,
 tu protinus cogita, quæ sit illa uoluptas cœlitum, qui-
 bus æternus ille Sol semper oritur: nec unquàm occi-
 dit, quantum illud gaudiū puræ mentis, cui diuinum
 lumen irradiat. Atque admonente creatura uisibili:
 Ora uerbis Paulinis, ut qui dixit de tenebris lucem
 splendescere, ipse illucescat in corde tuo, ad illumina-
 tionem scientiæ claritatis Dei, in facie CHRISTI
 IESU. Repete consimiles locos è sacris libris, in qui-
 bus passim gratia Spiritus diuini, lumini cõparatur.
 Tristis tibi nox ac tetra uideatur. animam cogita diui-
 no lumine destitutam, ac uitijs caligantem. Et si quid
 noctis intra te deprehenderis, ora ut tibi exoriatur
 Sol iusticiæ. Sic aut existima, adeo non esse nullas res
 inuisibiles, ut ea quæ uidentur, præ illis uix umbræ
 quædam sint, tenuè modo quandam imaginè illarum

Sol mens
 diuina.

Occasio
 pietatis ti-
 bi fiat, ex
 rebus sen-
 sibilibus.

Lumẽ gra-
 tia Dei de-
 citur.

noctis my-
 stica per-
 pensio.

MILITIS CHRISTIANI

oculis representantes. Proinde quicquid in corporeis rebus sensus, aut appetunt, aut horrent, idem cōueniet in internis spiritum longe magis amare, aut odisse. Arridet oculis decora species corporis. Cogita quā honesta res sit species animæ. In sua uideatur, deformis uultus. Memento quā odiosa res sit, mens uitij deturpata. Atq; idem de reliquis facito. Est enim animæ, ut sua quædam uenustas, aut de-

formitas, qua uicissim Deo placet ac diabolo, similis sentitur in simili, ita est illi, & sua quædam iuuenta, senecta, corpore, morbus, sanitas, mors, uita, paupertas, opulencia, uoluptas, dolor, bellū, pax, frigus, calor, sitis, potus, sanguis: Breuiter quicquid sentitur in corpore, id intelligendum est in anima. Ergo in hoc est iter ad uita-
 Natura tam spiritalem ac perfectam, si sensim assuescamus
 turpis uoluptatis. abduci ab ijs, quæ uere non sunt, sed partim apparēt esse, quod non sunt, ut uoluptas turpis, honor mundi:
 Anima, si Partim fluunt atq; in nihilum redire festinant, rapia fuerit murq; ad illa quæ uere sunt æterna, incommutabilia, tem diligē sincera. Id quod uidit & Socrates, uir nō tā lingua, ter medi quā uita philosophus: Ait enim ita demū animam tata, feli feliciter emigrare è corpore, si prius per philosophia-
 citer emigrat. phiam, mortem fuerit diligenter meditata, & multo ante per rerum corporalium contemptum, & spiri-
 Crux quid tualium amorem, ac cōtemplationem assueuerit tan-
 Quid quā à corpore abesse. Neque aliud est crux illa, ad
 mors. quā nos uocauit Christus, neq; aliud mors, qua nos capiti

capiti commori uult Paulus, quemadmodum dicit &
 Propheta: Quoniam propter te mortificamur tota
 die: Aestimati sumus sicut oves occisionis, Et quod
 alius uerbis scribit Apostolus: Quæ sursum sunt quæ
 rite, non quæ super terram: quæ sursum sunt sapite,
 quæ ut ad res corporeas obstupescamus, & tãquàm
 insensibiles reddamur, ut tãto magis sapiamus in his
 quæ sunt spiritus, quãto magis in illis desipuerimus.
 Tãto uerius intus incipiãmus uiuere, quãto minus ui
 xerimus foris. Deniq; ut dicam planius, eo minus nos
 moueãt res caducæ, quo magis cognitæ fuerint æter= In rebus
 næ, hoc minus miremur umbraticas, quo magis suspi= tempora=
 cere cœperimus ueras. Ergo hæc regula semper ad stas. et ma
 manum habenda, necubi in rebus temporarijs restite la feres
 mus, sed inde, ueluti gradu factõ, ad spiritualium æ= æquani
 morem, adhibita collatione, asurgamus, aut præ his mior.
 quæ sunt inuisibilia, id quod est uisibile contemnere
 incipiamus. Tolerabilior erit morbus corporis, si
 cogitaris eum remedium esse animæ. Minus eris sol=
 licitus de ualetudine corporis, si totam curam ad tu=
 endam animi ualetudinẽ conuerteris: Terret te mors
 corporis, multo magis formidanda mors animæ. Hor
 res uenenum uisibile, quod perniciem adfert corpo=
 ri, longe magis horrendum uirus, quod interimit ani
 mam. Cicuta uenenum corporis, at multo præsentius
 uenenum animæ uoluptas. Horrescis, exalbescis, me
 tuens, ne te feriat fulmen, quod è nubibus emicat, &

MILITIS CHRISTIANI

quanto magis formidandum, ne ueniat in te fulmen
 inuisibile ira diuinæ, ite maledicti in ignem æternū?
 Rapi te uenustas corporis, cur nō magis ardes eam
 speciem, quæ latet? In eā transfer amorem tuum, quæ
 perpetua est, quæ cœlestis, quæ incorrupta, & mode
 ratiſſime amabis formā caducam, & fugacem corporis.
 Oras ut compluatur ager, ne sitiatur, magis ora, ut De
 us compluet mentem tuam, ne à uirtutū fruge sterile
 ſcat. Magna cura reſarcis diſpendiū rei pecuniariae,
 maxima cura reſarcenda iactura mentis. Proſpicias
 in ſenectā, ne quid deſit corpori, & non conſulendū,
 ne quid deſit animo? Atq; hoc quidem faciendum in
 his rebus, quæ quotidie ſunt obuia ſenſibus noſtris,
 atque eos, pro uarietate ſpeciei, uarie afficiunt, ſpe,
 metu, amore, odio, dolore, uoluptate. Idem obſeruan=
 dum in omnibus literis, quæ ex ſimplici ſenſu & my=
 ſterio tanquā corpore atq; animo cōſtant, ut contem=
 pta litera, ad myſterium potiſſimum ſpectet. Cuiusmo=
 di ſunt literæ poëtarum omnium & ex philoſophis
 Platoniorū: Maxime uero diuinæ ſcripturæ, quæ ſe
 rē Silenis illis Alabiadeis ſimiles, ſub tectorio ſordi=
 do, ac penè ridiculo, merū numē claudunt. Alioqui ſi
 ſine allegoria legeris. Adæ ſimulachrum de argilla
 uda formatum, eiq; inſpiratā animam, Euā de coſta
 ſubductā, interdicitum, ne de ligno ederent. Serpentē
 ſuaſorem, Deum in ambulante ad aurā, conſcios la=
 ſciantes, Angelum cum romphæa uerſatilibus Pa
 radifi

Mysteriū
 in literis
 omnibus
 ſpectetur.
 Scripturæ
 ſacrae
 Silenus eſt
 Alcibiadis

radisi additum, ne eieclis pateret reditus, breuiter to-
 tam orbis conditi historiã, si nihil ultra superficiem
 quesieris, non uideo, quid ita multo magis operæ pre-
 tium sis facturus, quàm si cantaueris luteum simula-
 chrum Promethæ, ignem dolo subductũ, cum simula-
 chro inditum, lutũ animasse. Immo fortasse plusculo
 fructu legetur fabula Poëtica cum allegoria, quàm
 narratio sacrorũ librorũ, si consistas in cortice. Si
 te legentem admonet fabula Gigantum, non esse pu-
 gnãdum cum superis, aut abstinendũ esse ab ijs stu-
 dijs, à quibus natura abhorret, adijciendum animum
 ad ea (modo honesta sint) ad quæ natura propensior
 es, uti ne coniugio te impedias, si tuis moribus cœli-
 batus magis conuenit: Rursum ne cœlibatui te addi-
 cas, si coniugio uideris utilior: ferè enĩ infeliciter eue-
 nire solèt, quæ tentes inuita Minerua. Si te Circes po-
 cula docent, homines uoluptatibus tanquã ueneficijs
 dementari, uertiq; prorsus ex hominibus in pecudes.
 Si Tantalus sitiens, miserrimum esse, opibus congestis
 inhiantem, uti nõ audere. Si Sisyphi saxum, laborio-
 sam, & miseram esse ambitionem. Si Herculis labo-
 res admonent, honestis studijs, & industria infatiga-
 ta parari cœlũ. nõne hoc discis in fabula, quod præ-
 cipiũt Philosophi, & theologi uitæ magistri? At si ci-
 trà allegoriã legeris, Infantes in utero colluctantes,
 uendita pulmento primogenita, benedictionẽ patris
 dolo præreptam, Goliad funda Dauid ictũ, Sampso-
 ni dera-

Gigantum
fabula.

Pocula.

Circes.

Tantalus

sitiens

Sisyphi sa-

xum.

Herculis

labores.

Citra alle-

goriã ste-

rilis est

scriptura.

ni dera-

MILITIS CHRISTIANI

ni deraſum capillum, non ita magni refert, quàm ſi
 Poëticum legas figmentū. Quid intereſt, regū aut iu-
 dicum libros legas, an Liuian. in h̄iſtoriam, modo in
 neutra ſpectes allegoriam? Nam in illa multa inſunt,
 quæ mores cōmunes emendent, in hac nōnulla etiam
 abſurda in ſpectem, & quæ ſumma cute intellecta,
 moribus officiāt: Veluti latrocinū Dauid: Adulteriū
 homicidio emptum: Sampſon perditæ amans: Furti-
 uus filiarum cum Loth concubitus, atq; id genus alia
 mille. Proinde ubiq; contempta carne ſcripturæ, ma-
 xime ueteris teſtamenti, ſpiritus myſticum rimari cō-
 ueniet. Hoc tibi ſapient manna, quod palato tecum at-
 tuleris. Sed in eruendis myſterijs, non oportet animi
 tui coniecturas ſequi, uerum cognoscenda ratio, &
 uelut ars quædam, quàm tradit Dionyſius quidam, in
 libro de diuinis nominibus: & diuus Auguſtinus in
 opere de doctrina Chriſtiana. Paulus autem Apoſto-
 lus poſt Chriſtum fontes quosdam aperuit allegoria-
 rum: Quem ſecutus Origenes, in hac parte theolo-
 giæ facile principatū obtinet. Eam uero noſtri theo-
 logi, aut aſpernantur ferè, aut oppido quàm frigide
 tractant, in acumine diſcerendi ueteribus uel pares,
 uel superiores, in huius muneris tractatione, ne con-
 ferendi quidem cum iſtis, idq; duabus potiſſimum (ut
 conijcio) de cauſis. Altera, quod non poteſt non fri-
 gere myſteriū, quod nō eloquentiæ uiribus, ac dicēdi
 lepore quodam condiatur, qua in re præcelluerūt ue-
 teres.

In literis
 ſacris nō=
 nulla etiā
 abſurda
 in ſpeciē.

Artemy
 ſteria tra=
 ctanda.

Theologi
 aut negli-
 gunt alle-
 gorias,
 aut frigi-
 de tractāt.

teres, nos ne attingimus quidem. Alter, quod uno Ari
 stotele contenti, Platonicos & Pythagoricos arcent Vno Ari
 à ludis. At hos posteriores præfert Augustinus, non stotele cõ
 solum quod plerasq; sententias habent admodũ con= tenti sunt.
 sentaneas nostræ religioni, uerum etiam quod ipsum
 dictionis genus figuratum, ut diximus, & allegorijs Veteres
 frequens, propius accedit ad sermonem sacræ scri= ob eloquẽ
 pturæ. Non igitur mirum si commodius tractauerũt tiã cõmo
 allegorias theologicas, qui dicendi copia, rem quãli de tracta
 bet, etiam ieiunam ac frigidam, locupletare, & con rũt allego
 uestire poterant, tum qui omnis antiquitatis doctissi rias.
 mi, quod in mysterijs diuinis erat faciendum, id fue
 rant olim in Poëtis & Platonis libris meditati. Ho
 rum igitur cõmentationes te malo euoluere, ut pote
 qui non scholasticam concertationem, sed ad bonam
 mentem te instituam, Quod si non asequeris myste
 rium, memineris tamen subesse: quod quidẽ uel inco
 gnitũ sperare præstabilius est, quã in litera occiden
 te conquescere. Neq; id modo in ueteri testamento,
 uerum etiã in nouo. Habet Euangeliũ carnẽ suam, ha Euangeliã
 bet & spiritũ. Nam etiã si detractũ est uelum à facie um habet
 Mosi, tamen adhuc Paulus uidet per speculum & in suã carnẽ
 enigmate. Et ut apud Ioannẽ ipse dixit Christus: Ca & spiritũ
 ro nõ prodest quicquã, spiritus est qui uiuificat. Mihi
 quidem religio fuisset dicere, nõ prodest quicquã, sa
 tis fuerat futurum, caro nonnihil prodest, sed multo
 amplius spiritus. Nunc ipsa dixit ueritas: nõ prodest
 quicquã.

MILITIS CHRISTIANI

quicquā. Adcoq; nō prodest, ut iuxta Paulū mortife-
 ra sit, nisi ad spiritum referatur. Alioqui uel hoc uti-
 lis est caro, quod infirmitatē, quasi gradibus quibus-
 dam ducit ad spiritum. Corpus sine spiritu nō potest
 subsistere, spiritus corpore nihil eget. Quod si Chri-
 sto authore tāta res est spiritus, ut sola uiuificet, huc
 tendendū, ut in omnibus literis, omnibus actibus, spi-
 ritum respiciamus, non carnem. Et si quis obseruaue-
 rit, animaduertet hoc unum esse, quo nos uocant in-
 ter Prophetas præcipuus Esaias, inter Apostolos
 Paulus, qui nulla penē Epistola non hoc agit, non in-
 culcat, nihil fidēdum esse carni, in spiritu esse uitam,
 libertatem, lumen, adoptionē, & fructus illos opta-
 biles, quos enumerat. Carnem ubiq; cōtemnit, dānat,
 dissuadet. Attende, & deprehendes passim hoc idem
 agere præceptorem nostrum Iesum, dum in tollen-
 do de puteo asino, in illuminando cæco, in confrican-
 dis aristis, in non lotis manibus, in conuiujs peccato-
 rum, in parabola pharisæi & publicani, in ieiunijs,
 in fratribus secundum carnem, in gloria Iudeorum,
 quod essent filij Abrahe, in muneribus offerēdis, in
 precationibus, in phylacterijs dilatatis, multisq; simi-
 libus loāis contemnit carnem legis, & superstitionē
 eorum, qui malebant esse Iudæi in manifesto, quā-
 m in occulto. Et cum dicit muliercula Samaritanæ: Mu-
 lier, crede mihi, quia uenit hora, quando neq; in mon-
 te hoc, neq; in Hierosolymis adorabitis patrē. sed ue-
 nit hora,

Paulus à
 carne ad
 spiritum.
 Item &
 Christus
 passim
 prouocat.

nit hora, & nūc est, cū ueri adoratores, adorabūt pa-
 trem in spiritu & ueritate. Nā & pater tales querit,
 qui adorēt eum. Spiritus est Deus, & eos qui adorāt
 eū, in spiritu & ueritate oportet adorare. Idem factō
 significauit, cū in nuptijs aquā frigida & insipida li-
 tera uertit in uinum spiritus, ad uitæ usq; cōtempū,
 animas inebriās spiritales. Et ne magnū putes, quod
 ista cōtempit Christus, quæ modo cōmemorauimus.
 Immo contempsit & carnis suæ manducationem, &
 sanguinis potum, nisi & spiritaliter edatur atq; biba-
 tur. Quibus enim putas ista locutus est, Caro nō pro-
 dest quicquā. Spiritus est qui uiuificat? Nempe nō
 ijs, qui Euāgelio de collo suspēso, aut cruce ærea, se-
 tutos ab omni malo putant, idq; perfectam religionē
 existimant, sed quibus summū mysteriū, de sumendo
 corpore suo aperuerat. Si res tanta nihil est, immo si
 pernitiōsa, quid est cur ullis alijs rebus carnalibus fi-
 damus, nisi adsit spiritus. Tu forte quotidie sacrificas
 & tibi uiuis, neq; ad te pertinent incōmoda proximi-
 tui. Adhuc in carne es sacramenti. Verū si sacrificās
 operam id esse quod illa sumptio significat, puta
 idē spiritus cū spiritu Christi, idē corpus cū corpore
 Christi, uiuū membrū Ecclesiæ. Si nihil amas nisi in
 Christo, si omnia tua bona putas omnibus esse cōmu-
 nia, si omnium incōmoda tibi perinde ut tua dolent,
 ita demum magno fructu sacrificas, nempe quia spiri-
 taliter. Si te sentis in Christū quodammodo transfigu-
 rari, &

Facto nos
 auocat
 Christus à
 carne.

Euangeli-
 um collo
 suspende
 re super
 stitiosum.

Quid spi-
 ritualiter
 sumere
 corpus
 Christi.

MILITIS CHRISTIANI

Numerat rari & iam minus, minusq; in te ipso uiuere, spiritui
sacra qui gratias age, qui solus uiuificat. Multi quot quoque
bus quoq; die sacris adfuerint, numerare solent atq; hac re tan=
die adfue quã maxima freti, quasi iam nihil præterea debeant
runt. Christo, ita tẽplis egressi, ad pristinos mores redeũt.
Peraga= Quod carnẽ pietatis amplectuntur, laudo, quod illic
tur in te cõsistunt, nõ laudo. peragatur in te, quod illic oculis
qd' in sa representatur: Representatur mors capitis. Excute
cro repræ te intus in sinu, quod aiũt, quã propẽ tu mortuus mĩ
sentatur do. Quod si te totũ adhuc possidẽt, ira, ambitio, cupi=
oculis. ditas, uoluptas, inuidia, etiam si cõtingas altare, pro=

Qui sunt & in illo confidis, odit Deus pinguem tuam & cras=
pingues sam religionem. Baptizatus es, ne protinus te Chri=
& crassi stianũ putes: Mens tota nihil nisi mundũ sapit. In ma=
Christiani nifesto Christianus es, in occulto gentili gentilior.
 Cur ita, Quia corpus sacramẽti tenes, spiritu uacas:
 Ablutũ est corpus, quid refert, dum animus manet in=
 quinatus? Sale contacta est caro, qd' tũ, si insulsus ma=
 net animus? Vnctum est corpus, at inunctus animus.
Aspergio Sin cõsepultus es Christo intus, & iam cũ eo in noui=
aquæ con= tate uitæ meditaris ambulare, agnosco Christianum.
secrata.
Contactus Aspergeris aquula consecrata, quorsum attinet, mo=
Reliquia = do tu internas sordes non abstergas ab animo? Vene=
rũ utilis raris diuos, gaudes eorum reliquias contingere. Sed
 contem=

contemnis, quod illi reliquerunt optimum, puta uita
 puræ exempla. Nullus cultus gratior Mariæ, quã si
 Mariæ humilitatem imiteris: Nulla religio sanctis ac
 ceptior, magisq; propria, quàm si uirtutem illorũ ex
 primere labores. Vis tibi demereri Petrum aut Pau- Diuorum
 lum? Alterius fidem, Alterius imitare charitatem, & cultus ue-
 plus feceris, quàm si decies Romã cursitaris. Vis sum rus
 mo honore Franciscũ afficere? Elatus es, admirator
 pecuniæ es, contentiosus es: Largire hoc diuo? Com-
 pesce animos, & exemplo Francisci, esto modestior:
 cõtemne sordidum lucrum, & inhia bonis animi. Re
 mitte contentionem, & uince in bono malum. Istum
 honorem pluris faciet diuus ille, quàm si centum illi
 cereos accenderis. Magnum quiddam putas, si Fran-
 cisci cucullo obuolutus, sepulchro iſeraris. Nihil pro-
 derit uestis similis mortuo tibi, si mores fuerunt disi-
 miles uiuo. Et quãquàm uniuersæ pietatis exemplar
 à Christo commodissime petitur, tamẽ si Christi cul-
 tus in sanctis eius te impendio delectat, Christum sãa Imitemur
 to in sanctis imiteris, & ad singulorum honorem, sin in sanctis
 gula uitia mutare, aut singulas uirtutes amplecti stu Christum.
 de. Hoc si acceſerit, iam & illa quæ foris fiunt, non Viuã ima-
 improbabo. Summa ueneratione complecteris cine- ginẽ, quã
 res Pauli, non damno, si sibi constat tua religio. Si ue cineres
 neraris cinerem mutum, & mutuum, & uiuam illi= Pauli po
 us imaginem adhuc loquentem, ac tanquam spirantẽ tius uene-
 quæ in illius literis superest, negligis, nõnne præ- remur.

H poste

MILITIS CHRISTIANI

quæ in li- postera est tua religio? Adoras ossa Pauli in oculis
 teris eius cõdita, non adoras mētem Pauli, inscriptis latētem?
 superest, Magnificās fragmentum corporis, per vitrum per-
 spicuum & non miraris totum animum Pauli per li-
 teras pelluentem? Cineres colis, ad quos nōnunquā
 uitia tollūtur corporū, cur non literas magis, quibus
 uitia sanantur animarum? Signa ista mirentur fide-
 les, q̄bus data sunt, tu fidelis libros illius amplectere,
 ut qui non diffidis Deū omnia posse, discas illū super
 Expressi = omnia diligere. Honoras imaginem uultus Christi
 sima Chri saxo, lignoue deformatam, aut fucatā coloribus, mul-
 sti imago, to religiosius honoranda mentis illius imago, quæ spi-
 in Euāge- ritus sancti artificio, expressa est literis Euangelicis.
 lio. Nullus Apelles sic effingit penicillo liniamēta figu-
 ramq; corporis, ut in oratione cuiusq; relucet imago
 mentis, præsertim in Christo, qui cū esset summa sim-
 plicitas ueritasq;, nihil omnino poterat esse dissimili-
 tudinis, inter archetipum diuini pectoris, et inde du-
 ctā imaginē sermonis. Vt nihil patri similius, quā fili-
 us, patris uerbū, ex intimo illius corde promanās, ita
 Christo nihil similius, quā Christi uerbū, de pecto-
 ris illius sanctissimi adytis redditum. Et hanc imagi-
 nem non miraris, non adoras, non oculis pijs collu-
 stras, non animo amplecteris? Tam sanctas, tam effi-
 caces habes domini tui reliquias, et his neglectis, mu-
 to quæris alieniora? Attonitus spectas tunicam aut su-
 dariū quod fertur Christi, & somniculosus legis ora-
 cula

cula Christi & Maximo maius esse credis, quod crucis Adorat
 portiunculā domi possides. At istud nihil est præ illo crucē, qui
 si mysteriū crucis in pectore conditū gestes. Alioqui mysteriū
 si ista faciūt religiosum, qd religiosius Iudæis, quorū crucis i pe
 impijssimi pleriq; Iesum tamē in carne uiuentē ocu-
 lis uiderūt, auribus audierūt, manibus cōtrectarunt? sta.

Quid Iuda felicius, qui ore os diuinum prebit? Adeo
 sine spiritu nō prodest caro quicquam, ut ne uirgini
 quidem matri profuturū fuerit, quod eum de sua car
 ne genuit, nisi & spiritu spiritu illius cōcepisset. Ma
 ximū hoc, sed audi maius. Apostoli donec corporeo Apostoli
 Christi cōubernio fruereutur, nōne legis quā sue Christo
 rint imbecilles, quā pingue quiddā adhuc sapuerint? præsentē
 Quis aliud ad absolutā salutem desideraret, quā tā semp ua
 diuturnum Dei atq; hominis conuictum? Et tamen ci labant
 post ædita miracula, post tot annis exhibitam diui fide.
 oris doctrinā post argumēta resuscitati, nōne su
 prema hora iam recipiendus in cœlum, exprobrat
 eis incredulitatem illorū? Quid igitur in causā? Nē
 pe obstabat caro Christi, atq; inde est quod ille dicit,
 Nisi ego abiero, paraclētus non ueniet. Expedit uo
 bis ut ego uadam. Christi corporea præsentia inuti=
 lis ad salutē, & in ulla prætereare corporali, aude=
 bimus perfectam pietatem statuere? Paulus uiderat corporali
 Christū in carne. Quid hoc maius esse putas? At ille perfecta
 contemnit dicens. Et si Christum, inquit, nouimus pietas.
 carne, sed iam nūc nō nouimus. Quare nō nouerat?

Hæc quia

MILITIS CHRISTIANI

Sanctorū quia profecerat ad meliora charismata spiritus. Ver
 & imagi- bosius fortè hæc disputo, quã conueniat ei, qui regu-
 nū inepta las tradit. Verū id eo facio accuratius, neq; sine gra-
 adoratio; ui caussa, quod re ipsa cōpertum habeam, hunc erro-
 maxia pe rem cōmunem esse pestem totius Christianismi, quæ
 stis Chri uel hoc grauiorem perniciem adfert, quod specie qui
 stianismi. dem pietati proxima est. Nulla enim periculosiora

Nō taxat
 corpora
 les cere-
 monias.

Perfecti
 nō fastidi-
 ant cere-
 monias.

Ne sistas

uitia, quã quæ uirtutē imitatur. Nā præterquã quod
 bonis etiam, lubricus in ea lapsus est, nulla difficilius
 corrigūtur, propterea quod uulgus imperitū, religio-
 nem uiolari credit, dum istiusmodi reprehenduntur.
 Reclamet illico mundus, & oblatrent clamosi quidã
 concionatores, qui ista libenter intus canunt, uideli-
 cet non ad Christū, sed ad suū cōpendium respicien-
 tes: Ob quorū uel imperitã superstitionem, uel fictã
 pietatem, sæpius mihi testandū est, me nequaquã ta-
 xare corporales ceremonias Christianorum & stu-
 dia simpliciū, præsertim ea quæ Ecclesiastica cōpro-
 bantur auctoritas. Sunt enim nonnunquã tum indicia,
 tum adminicula pietatis. Quæ quoniam ferè necessa-
 ria sunt infantibus in Christo: donec grandescāt, &
 occurrant in uirum perfectum, tamen ne à perfectis
 quidē cōuenit fastidiri, ne exemplo lædatur infirmi.
 Quod facis probò, si modo finis uitiosus non sit, tum
 si tibi non figis metam, unde gradū factum oportebat
 ad salutem propiora. Verū Christum uisibilibus rebus,
 ob uisibilia colere, & in his fastigium religionis po-
 nere,

nere, hinc sibi placere, hinc alios damnare, his instu- in ceremo
 pescere, atque adeo immori, & (ut semel dicam) his nijs: alio
 ipsis à Christo auocari, quæ ad hoc tantum adhiben- qui reci
 tur, ut ad eum conducant, hoc est nimirum à lege Euange dis in quæ
 lij, quæ spiritalis est, desciscere, & in Iudaismum quen dam Iu-
 dam recidere, neq; minus fortè periculosum, quam si daismum-
 ne hac superstitione, magnis & apertis animi uitijs laborare. Capitalior hic quidè morbus: Esto. sed ille
 insanabilior: Quantum ubiq; sudauit præcipuus ille Ad fiducia
 spiritus assertor Paulus, ut Iudeos à fiducia operum operum re
 abductos, ad ea quæ sunt spiritalia promoueat? Atq; uoluti su
 hic denuo uulgus Christianorum uideo reuolutum. operum re
 Quid autem dixi uulgus? Ferendum hoc, nisi & sacer= uoluti su
 dotum, & doctorum bonam partem: Deniq; greges eo= mus, etiã
 rum, qui spiritalem uitam uocabulo & cultu profiten= qui uideri
 tur, penè totos hic error occupasset. Si sal insatiatum uolumus
 est, unde salientur ceteri? Pudet me referre, quanta su spiritalis.
 perstitione pleriq; istorum obseruent ceremonias
 quasdam ab homunculis, non tamen hoc animo institu
 tas, quanto odio easdem ab alijs flagitent, quanta se= Ceremo
 curitate his fidant, quanta temeritate alios iudicent niosi oes
 quanta contentione tueantur. His factis suis coelum debe= dijudicant
 ri putant, in quibus si quando occaluerint, iam Pauli impuden=
 atque Antonij sibi uidentur. Incipiunt magno superci tius
 ho alienæ uitæ censuram exercere, ad imperitorum
 (ut ait Comicus) regulam illam, ut nihil nisi quod
 faciunt ipsi, rectum putent. Ceterum ubi in suo in=

MILITIS CHRISTIANI

At ipsi ni- stituto consenuerūt, uidebis eos nihil adhuc Christi fa-
 hil Christi pere, sed anīales ac tristibus quibusdam uitijs maden-
 tenent- tes, in cōuictu morosos, ac uix etiam sibi tolerabiles,
 Vitia cere charitate frigidos, ira feruidos, odio p̄tinaces, lingua
 monioso = uirulentos, in exercendis simulatibus inuictos, pro
 rum- re quauis nihili depugnare paratos, adeoq; alienos à
 perfectione Christi, ut ne cōmūbus quidem uirtuti-
 bus sint pr̄diti, quas etiā Ethnicis, uel ratio natura
 insita, uel usus uitæ, uel Philosophorum præcepta pa-
 rant. Indociles, intractabiles, rixosos, uoluptatū au-
 dos, ad uerba diuina nauseabundos, nulli cōmodos, de
 alijs male suspicaces, sibi blandientes. Huccine tot an-
 norū laboribus deniq; peruentū est, ut pessimus sis,
 et optimus tibi uideare, ut pro Christiano sis Iudæus,
 mutis tantū elementis seruiens, ut gloriā habeas non
 in occulto apud Deum, sed in manifesto apud homi-
 nes? Quod si in spiritu ambulasti, non in carne, ubi
 Etus spūs fructus spiritus? ubi charitas? ubi gaudiū illud animi?
 non habet pax erga oēs? ubi patientia? longanimitas, bonitas,
 in carne benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia,
 ambulat. castitas, ubi Christi imago in tuis moribus? Non sum
 Hypocri = inquis, scortator, non fur, non sacrilegus: & obseruo
 sis religio quæ sum professus: At quid est hoc aliud, quā non sum
 forum. sicut cæteri homines, raptores, adulteri: & ieiuno bis
 in sabbato? Malo malo publicanū humilem & mise-
 ricordia implorantem, quā istud iustorum genus, sua
 benefacta cōmemorantium. Quid autē professus es?
 an ne fa=

an ne faceres quod olim in Baptismo iurasti, te Christianū, hoc est spiritālē, non Iudeum futurum? Qui pe qui propter traditūnculas hominū transgredieris mandata Dei. An non Christianismus est uita spiritalis? Audi Paulum Romanis loquentē: Nihil ergo damnationis est his, qui sunt in Christo IESV, qui non secundū carnem ambulant. Lex enim spiritus uita in Christo IESV, liberauit me à lege peccati & mortis. Nam quod impossibile erat legi, quæ ifirmabatur per carnē, Deus filium suū mittēs in similitudinē carnis peccati, & de peccato damnauit peccatū in carne, ut iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundū carnē ambulamus, sed secundū spiritum. Qui enim in carne sunt, quæ carnis sunt sapiunt, qui uero in spiritu sunt: quæ spiritus sunt sentiunt. Nam prudentia carnis, mors est, prudentia autē spiritus, uita et pax. Quoniā sapientia carnis: inimica est Deo, Legi enim Dei non est subiecta, nec enī potest. Qui autē in carne sunt, Deo placere non possunt. Quid dici poterat plenius? quid apertius? Verū hæc nihil ad se pertinere putant homines, ad suis blandiendū uitijs arguti, ad aliena carpenda præcipites: & quod Paulus dixit de secundum carnem ambulando, in adulteros modo & scortatores referunt, quod de sapientia carnis, quæ inimica est Deo, in eos detorquent, qui literaturam sæcularem (quam uocant) didicerunt. In utrōque sibi plaudunt, quod neque adulteri sunt, &

Christia=
nismus est
traditio
spiritualis.

Notat per
uersam
theologo=
rū exposi
tionem, su
per uerbis
Pauli.

MILITIS CHRISTIANI

omnium literarum egregie indocti. Caterū in spiritu uiuere, nihil aliud esse somniāt, q̄ facere scilicet, quod faciunt ipsi: Qui si linguam Paulinam tam diligēter loquitur, caro obseruasset, quā fortiter contemnunt Ciceroniam et spiritus. nam, intelligerent nimirum Apostolum uocare carnem, id quod uisibile est, spiritum quod inuisibile. Docet autem ubiq; uisibilia oportere seruire inuisibilibus, non cōtrā inuisibilia uisibilibus. Tu præpostere ad ista Christum accommodas, quæ conueniebat ad Christum applicari. An testimonium flagitas, carnis uocabulum, non tantū ad libidinem aut luxum pertinere? Accipe quod idem Apostolus hoc ipsum (quod Sensus semper) agens, scribit Colossensibus. Nemo uos sedu carnis. cat: uolens in humilitate & religione Angelorū, quæ nō uidit, ambulans frustra, inflatus sensu carnis suæ, & nō tenens caput, id est Christum, ex quo totū corpus per nexus & cōiunctiones sumministratum, & constructum, crescit in augmentum Dei. Et ne quid dubites eum loqui, de ijs, qui ceremonijs quibusdam corporalibus freti, aliorum spiritualibus obstrepūt studeijs. Attende quod sequitur. Si ergo mortui estis cum Christo, ab elemētis huius mundi, quid adhuc tanquā uiuentes mundo decernitis? Ab his igitur nos auocās paulo post. Igitur (inquit) si surrexistis cū Christo, quæ sursum sunt querite, ubi Christus est i dextera Dei sedens, quæ sursum sunt sapite, nō quæ super terram. Deinde spiritualis uitæ præcepta tradens, qd tandem

tandē monet? Num ut his aut his ceremonijs utamur, uita præ
 num ut sic aut sic uestiamur? ut his, aut his cibis uicti= cepta, nō
 temus, ut tantum psalmorū exhauriamus? Nihil ho= in nouis
 rum. Quid igitur? Mortificate, inquit, membra ue= hominum
 stra, quæ sunt super terram, fornicationem, immun= statutis.
 diciam, libidinem, concupiscentiam malam, & aud= ritia,
 quæ ē idolorū seruitus. Ac paulo post: Nūc autē deponite & uos omnia, irā, indignationē, malitiam.
 pauloq; inferius. Expoliantes uos ueterē hominē cū actibus suis, & induētes nouū, eum qui renouatur in agnitionem Dei, secundū imaginem eius qui creauit eum. Quis est autem uetus homo? Nempe Adam ille
 de terra terrenus, cuius conuersatio est in terra, non in cælis, Terrā intellige, quicquid uisibile, eoq; temporarium. Quis nouus homo? Nempe de cælo cœlestis. Cælum accipe, quicquid inuisibile, eoq; eternū. Postremo, ne Iudaico more certis quibusdam obseruationibus, tanquā magicis ceremonijs Deum demereri uelimus, docet eatenus opera nostra grata esse Deo, quatenus ad charitatē referūtur, in idem profecta. Super omnia autem hæc inquit. Charitatem habete, quod est uinculum perfectionis. Et pax Dei Christi exultet in cordibus uestris, in qua & uocati estis in uno corpore, Dabo argumentum euidentius. Ad Galatas scribens, sepe carnē, sepe spiritum nominat, quos nō tantum à libidine uocat ad castimoniam, sed à Iudaismo & operum fiducia, in quam erant

Vetus
homo.

Charitas
est ratio
demerēdi
deū, nō ce
remonie
tanquam
magicæ.

MILITIS CHRISTIANI

à pseudapostolis inducti, conatur retrahere. Hic igitur opera carnis recensens, uide quæ uitia commemo-
ret. Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt for-
nicatio, immundicia, impudicitia, luxuria, idolorum
seruitus, ueneficia, inimicitie, contentiones, æmula-
tiones, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homici-
dia, ebrietates, comesatiões, & his similia. Neq; mul-
to post. Si spiritu uiuimus, spiritu ambulemus. De in-
de quasi pestem, spiritui infestam indicans, addit. Nō
efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocan-
tes, inuicem inuidentes. De fructibus arbor cognosci-
tur. Quod uigilias, quod ieiunia, quod silentia, quod
preculas, quod reliquas id genus obseruationes non
preteris, nihil moror. In spiritu non credam esse, ni-
si uidero fructus spiritus. In carne esse cur non affir-
mem, cum post secularem penè istarum rerum exer-
citationem adhuc in te deprehendam opera carnis?
Inuidentiam plus quàm muliebrem, iracundiam &
ferocitatem militarem, rixandi nunquam satiatam li-
bidinem, rabiosam maledicentiam, uiperium lingue
obtretratrici uenenum, animum tumidum, ceruicē
præfractā, lubricā fidem, uanitatē, fictionem, assen-
tationem? Tu fratrem in cibo aut potu, cultū ue iudi-
cas. At Paulus te iudicat ex factis tuis. An hoc te à
carnalibus mūdānis separat, quod tu leuioribus qui-
dem in rebus, sed iisdem tamen uitij laboras? Nūtur
pior est, qui ob hæreditatē interceptā, ob uitiatā fi-
liam, ob

Pestis spi-
ritui infes-
ta præter
corpalia
uitia.

Post oēs
obserua-
tiões statu-
torū reli-
giōis, sine
fructu spi-
ritus, i car-
ne es.

Inimicitie
de rebus
leuissimis
suscipiunt.

liam, ob laesum parentē, ob magistratū, ob principis
 gratiā, iras, inimicitias, emulatiōes suscipit, quā tu
 qui (pudet dicere) quā de nihilo, multo hęc omnia fa=
 cis acerbius? Causa peccandi leuior nō eleuat crimē,
 sed exaggerat: Neq; refert in quanto pecces, modo
 pari affectu. Immò refert adeo, hoc enim quisq; scele=
 rator est, quo minore momēto ab honesto abducitur.
 Non ego nunc loquor de his monachis, quorū mores
 & mundus detestatur. Sed de his quos uulgus mira=
 tur, non ut homines, sed ut angelos. Quos ipsos tamē Orat ne
 offendi nō oportet hoc sermōe, qui utia notat non ho offendan=
 mines. Quod si boni uiri sunt, gaudeant etiā à quocū tur mona=
 q; admoneri in his, quę ad salutē pertinet. Neq; clam chi hoc
 me est, inter eos esse plurimos, qui literis & ingenio sermone.
 adiuti, spiritus mysteria degustarūt. Sed (quod ait Li
 uius) ferē fit ut maior pars uincat meliorē. Ceterū si
 uerum fateri fas est, nōne uidemus arctissimū quodq; In qbus re
 monachorū genus, fastigiū religionis, aut in ceremo bus falso
 nijs, aut in certa lege psalmorū, aut in corporū labo= ponūt fa=
 re ponere? Quos si quis excutiat, atq; de spiritalibus stigium re
 percontetur, uix per paucos iuenerit, qui nō in carne ligionis.
 ambulent. Et hinc ista tanta animorū infirmitas, illic Incōmoda
 trepidantiū, ubi timor nō est, illic oscitantiū, ubi sum carnalium
 mū est periculū. Hinc illa perpetua in Christo infan= ob opera
 tia, ut nequid dicam grauius, quod præposteri re= carnalia
 rum aestimatores, ea facimus plurimi, quę sola nihili monacho
 sunt, ijs neglectis, quę sola sufficiunt; semper sub ram.
 padagogis

MILITIS CHRISTIANI

Crescēdū
est ad am-
plitudinē
charitatis.

pædagogis agentes, semper sub iugo, nec unquam ad
libertatē spiritus aspirantes, nunquā ad amplitudinē
charitatis crescentes. Cum clamet Paulus ad Gala-
tas, State, & nolite iterum iugo seruitutis contineri.
Atque alio loco. Itaque lex pædagogus noster fuit in
Christo, ut ex fide iustificemur. At ubi uenit fides, iā
non sumus sub pædagogo. Omnes enim filij Dei estis
per fidem, quæ est in Christo Iesu. Neq; multo inferi-
us. Ita & nos cum essemus paruuli, sub elementis mū-
di eramus seruientes. At ubi uenit plenitudo tempo-
ris, misit Deus filium suum factum ex muliere, factū
sub lege, ut eos qui sub lege erāt, redimeret, ut adopti-
onem filiorum reciperemus. Quoniam autē estis filij
Dei, misit Deus spiritum filij sui in corda uestra, cla-
mantem: Abba, pater. Itaq; iam non est seruus, sed fi-
lius. Iterum alibi: Vos enim in libertatem uocati estis
fratres, tantū ne libertatem in occasionem detis car-
nis, sed per charitatē spiritus, seruite inuicē. Omnis
enim lex in uno sermone impletur. Diliges proximū
tuum sicut teipsum. Quod si inuicem mordetis & co-
meditis, uidete ne ab inuicem consumamini. Rursum
ad Romanos: Non enim accepistis spiritum adoptio-
nis filiorum Dei, in quo clamamus: Abba pater: Eo-
dem pertinet & illud quod Timothæo scribens: Ex-
erce autem (inquit) teipsum ad pietatē. Nam corpo-
ralis exercitatio, ad modicum utilis est, pietas ad o-
mnia est utilis. Et ad Corinthios: Dominus spiritus
est. Vbi

est. Vbi autem spiritus, ibi libertas. Sed quid nos unū,
 aut alterum locum referimus? Totus in hoc est Pau-
 lus, ut caro quæ cōtentiosa est cōtemnatur, & in spi-
 ritu, qui charitatis & libertatis est author, nos cōsti-
 tuat. Indiuiduæ enim inter se comites sunt, caro, ser-
 uitus, inquietudo, contentio. Rursum, Spiritus, pax,
 amor, & libertas. Hæc passim inculcat Apostolus.
 Num meliorem religionis magistrū requirimus, præ
 fertim cū huic omnis diuina scriptura concinat? Hoc
 erat maximum mandatum in lege Mosaica, hoc ite-
 rat ac perficit in Euāgelio Christus. Ob hoc potissi-
 mum natus ac mortuus est, ut nos doceret, non Iudai-
 zare, sed amare. Post cœnam illam supremam, quàm
 solícite, quanto affectu mandat Apostolis suis, nō de
 cibo aut potu, sed de charitate mutuo seruāda. Quid
 aliud docet, immò rogat huius Symmystes Ioannes
 nisi ut diligamus inuicem? Paulus cum passim (ut di-
 xi) charitatem cōmendans, tum ad Corinthios scri-
 bens & miraculis, & prophetiæ, et angelorum ling-
 uis, antepōnit charitatem. Ne tu mihi illico charita-
 tem esse dicas, in templo frequentem esse, signis diuo-
 rū procumbere, cereolos accendere, numeratas pre-
 culas iterare. Nihil istis opus habet Deus. Charita-
 tem uocat Paulus, ædificare proximum, omnes eius-
 dem corporis membra ducere, omnes unum in Chri-
 sto putare, de fraternis commodis, perinde ut de tuis
 in domino gaudere, incommodis mederi, ueluti pro-
 prijs

Optimus
 religionis
 magister
 Paulus.

Christus
 nō de cibo
 & potu,
 sed de cha-
 ritate ulti-
 mo nos
 monuit.

Quid cha-
 ritas Pau-
 lo.

MILITIS CHRISTIANI.

prijs. Mansuete corripere errantem, docere nescien-
 tem, erigere lapsum, consolari deiectum, adiuuare la-
 borantem. Subuenire egenti, in summa omnes opes
 tuas, omne studium, omnes curas ad hoc referre, ut
 quàm plurimis profis in Christo, ut què admodū ille
 neq; sibi natus est, neq; sibi uixit, neque sibi mortuus
 est, sed totum se donauit usibus nostris, ita & nos fra-
 trum cōmoditatibus inseruiamus, nō proprijs. Quod
 si fieret nihil esset religiosorū uita, neq; letius, neque
 facilius, quàm nunc contrā tristem ferè uidemus, &
 laboriosam, ac Iudaicis superstitionibus plenam, nec
 ab ullis laicorum uitijs immunem, in nonnullis conta-
 minatorem. Quod hominum genus si nunc reuiu-
 sceret Augustinus, quo authore uitæ pleriq; glorian-
 tur, profecto ne agnosceret quidem, clamaretq; nihil
 se minus probaturū fuisse, quàm hoc uitæ genus, neq;
 ad superstitionē Iudæorum, sed ad Apostolorū regu-
 lam, uiuendi rationē instituisse. Sed audio iam dudum
 quid nubi respondeant, quidam paulo saniores, In mi-
 nimis uigilandum, ne paulatim defluatur in maiora
 uitia. Audio & approbo, uerum non paulo magis
 aduigilandum, ne sic inhæreas minimis, ut à maxi-
 mis penitus excidas. Ibi periculum euidentius, sed hic
 grauius. Ita Scyllam fugito, ne in Charybdim inci-
 das. Ista facere salutare est, sed eis inniti pernitio-
 sum. Paulus non te uetat elementis uti, sed seruire non
 uult elementis eum, qui liber est in Christo. Non dam-
 nat legem

Ob dese-
 ctū chari-
 tatis est ui-
 ta religio-
 forum tri-
 stis.

Quate-
 nus inhæ-
 rendum
 minimis.

nat legem factorum, sed si quis legitime utatur. Si-
 ne his fortasse pius non eris, sed non ista te piūm fa-
 ciunt. Conducent ad pietatem, ita siquidem in hoc uti-
 re. Sin, frui cœperis, pietatem oēm semel extinguit.
 Apostolus contēnit opera Abrahæ, quæ summa fuisse
 nemo nescit, & tu tuis confidis? Deus auersatur ui-
 ctimas & sabbata & neomenias populi sui, quorum
 omnium ipse fuerat author. An audebis tuas obserua-
 tiunculas, cum diuinæ legis præceptis conferre? Au-
 di tamē ad ista nauſeantem, ac stomachatē Deum.
 Quo mihi multitudinem uictimarū uestrarum? Ple-
 nus sum. Holocausta arietum, & adipem pinguium,
 & sanguinem uitulorum, et agnorum, & hircorum
 nolui. Cum ueneritis ante conspectum meum, quis
 quesuit hæc de manibus uestris, ut ambularetis in a-
 trijs meis? Ne offeratis ultra sacrificium frustra, in-
 census abominatio est mihi, Neomeniam & sabbat-
 um, & fēstiuitates alias nō feram. Iniqui sunt coetus
 uestri. Calendas uestras, & solennitates uestras odi-
 uit anima mea. Facta sunt mihi molesta, laboraui susti-
 nens. Et cum extenderitis manus uestras, auertam
 oculos meos à uobis, & cum multiplicaueritis orati-
 ones uestras, non exaudiam uos. Nonne cum obserua-
 tiones & ritus sacrorum cōmemorat, tū multiplica-
 tas orationes, tanquā digito notat eos, qui religionem
 numero psalmorū, aut precum metuunt? Attende &
 illam, quam mirè diuinum fastidium Propheta facun-

Corpora=
 lia condu=
 cēt ad pic=
 tatem, sed
 non sunt
 pietas.

Ad legis
 ceremoni-
 as Deus
 nauſeat,
 magis igitur ad has
 humanas.

Religionē
 nemo psal-
 morū nūc-
 mero me-
 tietur.

dus exag

MILITIS CHRISTIANI

dus exaggerat, ut iam nec auribus, nec oculis ferre
 potuerit. *Quæ tandem obsecro? Nimirum quæ ipse
 tanta religione seruanda tradiderat, quæ tanta
 ueneratione, tot sæculis fuerant à regibus sanctis,
 & prophetis obseruata. Et hæc detestatur adhuc in
 lege carnali, & tu tuis domi tibi natis obseruatiuncu
 lis, fides in lege spiritali? Idem alio loco eundem pro
 phetam clamare indesinenter, & instar tubæ uocem
 iubet intendere, uidelicet in re seria, & acri reprehē
 sione digna, quæq; ferè nõ nisi magna contētionē ab
 istis obtineri queat. Me, inquit, de die in diem quæ
 runt, & scire uias meas uolunt, quasi gens quæ iusti
 ciam fecerit, & quæ iudiciũ Dei sui nõ dereliquerit.
 Rogant me iudicia iusticiæ, & appropinquare Deo
 uolūt. Quare ieiunauimus, et nõ aspexisti, humiliari
 mus animas nostras, et nescisti? Ecce in die ieiunij ue
 stri inuenitur uolūtas uestra, & omnes debitores ue
 stros, repetitis. Ecce ad lites & contētiōes, ieiunatis,
 percutitis pugno impie. Nolite ieiunare sicut usque
 ad hãc diē, ut audiatur in excelsis clamor uester. Nũ
 quid tale est ieiunium quod elegi, per diem affligere
 hominem animam suam? Nunquid contorquere qua
 si circulum caput suum, & saccum & cinerē sternē
 re? Nũquid istud uocabis ieiuniũ, & diē acceptabilē
 domino? Sed quid hoc esse dicemus? Dãnat Deus quod
 ipse mandarat? Minime. Quid igitur? Sed in carne
 legis manere, & in re nihil cõfidere, id uero detesta
 tur*

Ieiunium
 Iudaicum.

Ex carne
 legis excũ
 dum.

tur: Próinde utroq; loco, quid uelit accedere, demō-
 strat. Lauamini, inquit, mundi estote, auferte malum
 cogitationum uestrarum de oculis meis. Cum audis
 mala cogitationum, nōne palàm spiritum & inter-
 num hoiem denotauit? Oculi domini nō uident in ma-
 nifesto, sed in occulto, neq; secundum uisionem ocu-
 lorum iudicat, neque secundum auditum aurium ar-
 guit. Nescit fatuas uirgines, foris expolitas, intus ina-
 nes. Non nouit eos qui labijs dicunt, domine domine.
 Deinde admonet usum uitæ spiritalis, non tam in ce-
 remonijs, quàm in proximi charitate sitã esse. Quæ
 rite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo,
 defendite uiduam. Similia subtexit, & alteri loco de
 ieiunijs. Nōne hoc est magis ieiunium quod elegi?
 Dissolue colligationes impietatis: Solue fasciculos de
 primentes: Dimitte eos qui confracti sunt liberos, &
 omne onus dirumpe. Frange esurienti panem tuum,
 & egenos uagosq; induc in domum tuam. Cum uide-
 ris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexe-
 ris. Quid igitur faciet Christianus? negliget Eccle-
 siæ mandata? contemnet honestas maiorum traditio-
 nes? damnabit pias consuetudines? immò si infirmus
 est, seruabit ut necessarias, sin firmus & perfectus,
 tanto magis obseruabit, ne sua scientia fratrem offen-
 dat infirmum, & occidat eum pro quo mortuus est
 Christus. Hæc oportet non omittere, sed illa necesse
 est facere. Non damnatur opera corporalia, sed præ-

Vitæ spiri-
 talis usus
 in proxi-
 mi chari-
 tate situs
 est.

Honestas
 maiorum
 traditio-
 nes ne con-
 temnas.

MILITIS CHRISTIANI

feruntur inuisibilia. Non damnatur cultus uisibilis, sed non placatur Deus: nisi pietate inuisibili. Spiritus est Deus, & spiritualibus uictimis flectitur. Turpe sit Christianis ignorare, quod gentilis quidam Poëta nō ignorauit, qui de pietate præcipiens. Si Deus (inquit) est animus, nobis ut carnaria dicunt, Hic tibi cætonis præcipue sit pura mente colendus. Ne contemnamus carmen auctorem, uel ethnicum, uel minutum: Sententia est magno etiam theologo digna, ut & ego quidem deprehendi, tam intellecta à paucis, quàm à nemine non lecta. Ea uero est huiusmodi. Similia similibus afficiuntur. Tu Deum tauro cæso, aut thureo uapore mouebus non ri magnopere credis, quasi corpus esset. Mens, est & afficitur. quidem purissima, simplicissimaq; Proinde potissimum mente pura colendus est. Tu cæreum accensum Exteteris rebus itima sacrificiū putas. At Dauid sacrificium (inquit) Deo repræsentat spiritus contribulatus. Et si despexit sanguinem hircorum, aut uitulorum, at cor contritum & humiliatum, quæ illis omnium non despiciet. Si facis quod tribuitur oculis hominibus modis, multo magis adhibe, quod reliquerūt oculi Dei. sunt præ Religioso cycullo tegitur corpus. quid tum, si munda optanda. nam uestem gerit animus? Si niuea tunica uelatur homo exterior, sint & interioris hominis uestimenta candida, sicut nix. Silentium agis foris, multo magis cura: ut uacet mens intus. In templo uisibili demittis genua corporis, nihil agitur, si in tēplo pectoris stas erectus contra Deum. Veneraris lignum crucis, magis sequere

gis sequere mysterium crucis, Ieiunū agis, & absti-
 nes ab ijs quæ non coinquinant hominē, & non con-
 tines ab obscœnis sermonibus, qui polluunt & tuam
 & alienam conscientiam? Corpori subducitur cibus,
 & anima siliquis porcorum sese ingurgitat? Exor-
 nas eadem saxeam, religion habes loca sacra. Quid
 refert, si templum pectoris, cuius parietem perfo-
 rat Ezechiel, abominatombus Aegyptijs prophana-
 tum est? Sabbatum agis foris, & intus omnia uitio-
 rum tumultibus perstrepunt. Non mœchatur cor-
 pus: sed avarus es, iam mœchus est animus. Psallis
 lingua corporea, sed intus ausculta, quid dicat ani-
 mus: Ore benedicis, & corde maledicis. Corpore au-
 gusta cellula contineris, & cogitatione per totum or-
 bem uagaris. Audis uerbum Dei corporeis auribus,
 Magis audias intus. Quid enim dicit Propheta? Nisi
 audieritis intus, plorabit anima uestra. Quid autem
 legis in Euangelio? Ut uidentes non uideant, & audi-
 entes non audiant. Et rursum Propheta, Aure audie-
 tis, & non percipietis. Beati igitur qui intus audiunt
 uerbū dei. Felices quibus dominus intus dicit uerbū,
 & saluabuntur animæ illorū. Hanc aurem iubetur à
 Dauid inclinare filia regis illa: cuius omnis decor ab-
 intus in simbrijs aureis. Deniq; quid refert, mala non
 facere, quæ affectu concupiscis? Quid refert bona fo-
 ris agere, quibus diuersa fiunt intus? An magnum est
 quod corpore Hierosolymam adis, cum intrā temet Peregri-
 1 2 ipsum

natio ad
loca san-
ctia cū ani-
mo impio
Confessio.

Deletio
peccati.

In omni
negocio
intus est
spiritus.

ipsum sit Sodoma, sit Aegyptus, sit Babylon? Non magnum est carnis calcaneis uestigia calcasse Christi, at maximum affectu sequi uestigia Christi. Si maximum est contigisse sepulchrum domini, non maximum erit expressisse mysteriū sepulture? Accusatus apud sacerdotem hominem tua peccata, uide quomodo accuses apud deum. Nam apud illum accusare, intus odisse est. Tu forte sigillis carereis, aut pecuniola aut peregrinaciuncula semel elui culpas credis. *Tota erras uia. Intus acceptum est uulnus, intus phar-
macum admoueat neceffe est. Corruptus est affectus, amasti, quod erat odio dignum, odisti quod erat amandum dulce tibi fuit amarum, & amarum dulce.* Nihil moror, quid exhibeas foris. sed si mutatis uici-
bus, quod malo amabas, odisse, fugere, horrere cœperis, si dulce scit affectui quod modo fel sapiebat, ita de-
mum sanitatis argumētum accipio. Amavit multum Magdalena, & dimissa sunt ei peccata multa. Quo magis Christum amabis, hoc magis oderis tua uita, nam odium peccati, cōsequitur amorē pietatis, uelut umbra corpus. Malo te semel mores tuos uitosos itus ac uere odisse, quàm decies uerbotenens detestari apud sacerdotem. Ergo ut quedam exempli gratia retulimus, in toto theatro mundi huius uisibilis, in uetere lege, in noua, in omni mandato Ecclesie, denique in teipso atq; in omni negocio humano, foris caro quaedam est, intus spiritus. In quibus si non ordinem facie-

mus præ

mus præposterū, sed in his quæ uidentur, nō ita multum fiduciæ ponentes, nisi quatenus ad meliorā momenti quid adferunt, semper ad spiritum, & ea quæ charitatis sunt, respiciamus, euademus non tristes, ut isti & imbecilles, semper pueri (ut prouerbio dicitur) añales, ossa arida (ut apud Prophetam est) spiritū non habentia, lethargici, stupidi, rixosi, liuidi, suffrones, sed excelsi in Christo, ampli charitate, robusti, & ad utranq; fortunā stabiles, ad minima conuenientes, ad summa enitentes, pleni alacritatis, pleni scientiæ, quam qui reiiciunt, eos reiicit & ille scientiarum dominus. Imperitia enim, quam serè comitatur indocilitas, & quā Græci pulchre uocant φιλαυτία, sola facit, (ut quod ait Esaias) confidamus in rebus nihili, & loquamur uanitates. Concipiamus laborem, & pariamus iniquitatem. Semper seruiamus trepidi atque humiles ceremonijs Iudæicis. De cuius modi loquens Paulus, testimoniū, inquit, Perhibeo illis, quod zelum quidē Dei habent, sed non secundum scientiam. Quid aut̄ ignorabant? Nempe quod finis legis Christus. Christus aut̄ Spiritus est, charitas est. Apertius aut̄ Esaias miseram & inutilem istorū seruitutem in carne, describit. Propterea (inquit) captiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam. Et nobiles eius interierunt fame, & multitudo eius siti exaruit. Non mirum quod populus seruit elementis huius mundi, uidelicet uidgus indoctū, et non

Quæres
charitatē
consequantur.

Imperitia
& φιλαυτία, sunt
origo oīs
malorum.

Christum
esse finem
legis ignorat impij.

MILITIS CHRISTIANI

nisi de alieno pectore sapiens. Magis mirandū, quod religionis Christianæ quasi primates, in eadem captiuitate, fame intereunt, & siti exarescunt. Quare fame intereunt? quia non didicerunt à CHRISTO frangere panes ordeaceos, siliquam modo asperam circumlingunt, medullam non eruant. Quare siti exarescunt? Quia non didicerūt à Mose, aquam de spiritali petra elicere: Neque hauserunt de fluminibus, quæ de uentre CHRISTI fluunt aquæ uiuæ. Hoc autem dictum est de spiritu, non de carne. Tu igitur mi frater, ne tristibus laboribus non multum promoveas, sed mediocri exercitio, cito grandis & uegetus euadas in CHRISTO: hanc regulam diligenter amplexus, ne uelis cum immūdis animalibus humi reptare, sed semper alis illis nitens, quas Plato putat in animis amoris calore elicitas, denuo pullulascere à corpore ad spiritum, à mundo uisibili ad inuisibilem, à litera ad mysterium. à sensibilibus ad intelligibilia, à compositis ad simplicia, temetipsum quasi gradibus quibusdam scale Iacob erige. Ita ad se propinquanti, uicissim appropinquabit dominus: & si tu pro uiribus, de tua caligine, sensuum que strepitu conaberis asurgere: occurret ille commode, è luce sua inaccessibili, & silentio illo incogitabili: in quo non sensuum tantum omnis tumultus, sed & intelligibilium omnium imagines conuiescunt.

CANON

CANON SEXTVS.

ET quoniam ex tempore scribēti, aliud ex alio in mentem uenit, subtexam & sextam regulam, superioribus quodāmodo cognatam, tam necessariam ad salutem uniuersis, quā a paucis curæ habitam. Ea est ut animus ad Christum anhelantis, à uulgi tum factis, tum opinionibus quā maxie dissentiat: nec aliunde quā ab uno Christo, pietatis exemplum petatur. Hoc est enim unicum archetypum, unde quisquis uel unguē discesserit, à recto discedit: atq; extra uiam currit. Proinde Plato grauiter profecto, ut plerūq; in politia sua negat eum uirtutem constanter tueri posse, qui de turpi atq; honesto, nullis certis opinionibus mentem imbuerit. At quanto perniciosius est, falsas opiniones de his, quæ ad salutem pertinent, animo penitus insidere? Quare hoc uel in primis curandum putat, ut custodes illi, quos oportet omni turpitudine uacare, quā optimas opiniones de fugiendis atque expetendis, easq; quā certissimas, tanquam leges quasdam sanctissimas animo insculpant suo. Quicquid enī per suasionem penitus in hæsit animo, in quiscūq; moribus exprimit. Eoque præcipua Christianorum cura huc intendi deberet, ut pueri iam inde ab incubulis, inter ipsas blanditias nutricum, & parentum oscula, inter literatorū manus, per suasionem imbibant CHRISTO dignas, propterea quod nihil uel altius insidit animo, uel hæret tenacius, quā quod

MILITIS CHRISTIANI

Pueri
Christiani
educatio.

rudibus (ut inquit Fabius) annis inditur. Procul procul ab auriculis infantilibus, amatorie cantuuncule, quas domi forisq; cantillant Christiani, spurciores, quam unquam Ethnicorum uulgus receperit. Nō autem diant accepta iactura rei, materculam eulantem. Non amissa sorore, se miseram ac destitutam clamitantem. Non audiāt patrem ignauiam opprobrantē ei, qui iniuriam non cum scœnore retulit, non admirātem eos qui rem quocunq; modo fecerunt amplissimam. Ingenium hominis aduitia procliue, pernitiosum exemplum statim arripit, non aliter, quam ignē uicinum naphtha. Quanquam idem hoc nulla nō ætate agendum, ut omnes uulgi errores, ab ipsis usq; radicibus ex animo reuellātur, atq; in eorum locum salutare opinionones inserantur, adeoq; roborentur, ut nullis rebus queant conuelli. Quod qui fecerit, is nullo negotio uirtutem sua sponte sequetur, & secus agentes miseratione, nō imitatione dignos iudicabit. Huc enim pertinet illud à Socrate, non absurde dictum, quāquam ab Aristotele reprehensum, uirtutē nihil aliud esse, quā scientiam fugiendorum, atque expetendorum. Non quod non uiderit discrimen inter cognitionem honesti, atq; amorem, sed quemadmodum Demosthenes Pronunciationem primū, secundum ac tertium in eloquentia respondit esse, uidelicet adeo præcipuam partem significans, ut in ea totā esse duceret. itidem Socrates agens cum Prothagora,

Virtus scientia fugiendorum, atq; expetendorum.

gora,

gora, argumētis euincit, tantum in omni uirtute mo=
 menti scientiam adferre, ut peccata nō alunde profi Peccatū à
 ciscantur, quā à falsis opinionibus. Etenim & qui falsis opi=
 Christum amat, & qui uoluptatem, pecuniam, hono nionibus.
 rem falsum amat, nimirum utriq; dulce, bonū ac pul=
 chrum sequuntur. At hi labuntur inscitia, pro dolci
 amplectentes, quod est acerbissimum, pro acerbo fu=
 gientes, quod est dulcissimum: item pro bono ac lu=
 cro sequentes, quod merum est detrimentū, pro dā=
 no timentes, quod unicum est lucrum, id pulchrū iu=
 dicantes, quod est scdum, id pudendum opinantes,
 quod solum est gloriosum. Porrò si cui penitus per=
 suasum sit, ac iam ueluti cibus, in animi substantiā sit
 traiectum, solā uirtutem optimam esse, dulcissimam,
 pulcherrimam, honestissimā, utilissimam, contrā tur=
 pitudinem, unicum esse malum, cruciatū, scdū, eru=
 bescendum, damnosum, atque hæc non opinione po=
 pulari, sed ipsa natura rerum metiatur, fieri non po=
 test, ut ea cōstante persuasione, diu in malis hereat.
 Pessimus enim iam olim tum uiuendi, tum sentiendi
 author uulgus est. Neque unquam ita bene actum est
 cum rebus humanis, ut non pessima placuerint pluri
 mis. Caue sic cogites. Hoc nemo non facit. His uesti=
 gijs maiores mei sunt ingressi. Hac in sententia est il=
 le tantus philosophus, tantus theologus. Sic uiuitur à
 magnatibus. Hoc regium est institutum. Hoc & Epi=
 scopi, & Pontifices summi factitant. Hi profecto uul

Vulgus est
 pessimus
 uiuēdi sen=
 tiendiq;
 author.

MILITIS CHRISTIANI

**Quid uul-
gus.** gus nō sunt. Nihil te moueant ingentia nomina. Ego
 uulgū non loco, sed pectore metor. Vulgus sunt qui-
 cunq; in specu illo Platonico uincti suis affectibus, in
 anes rerum imagines, pro uerissimis rebus admiran-
 tur. Nonne præpostere faciat, si quis nō lapidem re-
 gule, sed regulam lapidi conetur applicare? Nonne
 multo absurdus, si quis non hominū mores, ad Chri-
 stum, sed Christum ad hominum uitam labore in fle-
 ctere? Nō ideo rectum puta, quia primores, quia ma-
 xima pars hominum factitat: sed ita demum rectum
 est, quod fit, si quadrat ad regulā Christi. Immō hoc
 ipso tibi suspectum quid esse oportet, quod plurimis
 placet. Pusillus grex est, & erit semper, cui cordi est
**Pusillus
grex bono
rum.** Christiana simplicitas, paupertas, ueritas. Pusillus
 est, sed beatus, quippe cui soli debetur regnum cœ-
 lorum. Arcta est uia uirtutum, & à per paucis calca-
 ta, sed non alia ducit ad uitam, Prudens edificator.
 utrum tandem ab usitatissimo, an ab optimo opere
 petit exemplum? Pictores non nisi optimas tabulas
**Probati
uiri quate-
nus imitā-
di.** sibi proponunt: Exemplum nostrum Christus est, in
 quo uno omnes insunt beate uiuendi rationes. Hunc
 sine exceptione licebit imitari. Cæterum in proba-
**Christia-
nū uulgus
corruptis-
simum ho-
die.** tis uiris, eatenus unumquodq; in exemplum uocare
 conueniet, quatenus respondebit cū archetypo Chri-
 sti. De uulgo autem Christianorum sic existima, nul-
 lum unquā fuisse corruptius, ne apud Ethnicos qui-
 dem, quantum ad opiniones de moribus attinet. Cæ-
 terum

terum de fide quid sentiant, uiderint ipsi. Hoc certe indubitatum est, fidem sine moribus fide dignis, adeo nihil iuuare, ut etiam in cumulum cedat dānationis. Euolue ueterum annales, & confere horū temporum mores. Quando uero probitas despectior? quando sic in pretio habitæ diuitiæ undecumq; parte? Quo unquam seculo uerius illud Horatianū. Scilicet uxorem cum dote, fidemq; & amicos, Et genus & formam regina pecunia donat? Et illud eiusdem: Nam genus & uirtus, nisi cum re, uilior alga est. Quis iam non serio legit Ironiam illam Satyricam? O ciues ciues, quærenda pecunia primum, Virtus post nummos? Quando luxus solutior? Quando stupra-adulteria, uel latius patuerunt, uel impunitiora fuere, uel minus in probro? dum in alijs, suis uitijs indulgent principes, & quisque spectiosum factu ducit, quicquid in Aulicorum mores abiit? Cui non extremum malum ac probrum uidetur pauperies? Olim in scortatores, in sordidos, in gloriosos, in admiratores pecuniæ, etiam de plaustis famosa scommata iaciebantur, in spectaculis gentiliū, scite notatis uitijs, applaudebatur à uulgo, quibus nūc à Christianorum proceribus male laudatis applauditur. Non tulerunt theatra Atheniensium histrionem, è tragœdia quæpiam Euripidis, cantantem, uerba cuiusdam auari, unam pecuniam, reliquis humanæ uitæ comodis præferentis, ac plane futurum erat, ut actio

Antiqua
comœdia
scite nota
tis uitijs
plausum
uulgi mo
ruit.
Euripidis
comœdiā
agens hi
strio qua
re explo
sus.

MILITIS CHRISTIANI

rem cum tota fabula exploderet, eijcerentq; ni mox
 assurgens Poeta Paulisper etiam manere iussisset, ac
 spectare quorsum admirator ille auri esset euasurus.

Priscorū
 amplissi=
 ma uirtus
 enumera=
 tur.

Quam multa sunt apud illos exempla eorum, qui è
 bene administrata Repu. præter honestam opinionem
 nihil, in tenuem familiam retulerunt, qui fidem pecu-
 nia, qui pudicitiam uita potiore habuerunt? Qui
 neq; prosperis rebus insolescere, neq; aduersis fran-
 gi potuerunt? Qui honesta pericula uoluptatibus an-
 teposuerunt, Qui sola conscientia recti contenti, ne-
 que honores, neq; opes, neq; reliqua fortunæ commo-
 da desyderabat. Et ut ne commemorem Phocionis san-
 ctitatem, Fabritij diuitijs potiorē paupertatem. Ca-
 milli magnanimitatem, Bruti seueritatem, Pythago-
 ræ pudicitiam, Socratis inexpugnabilem continen-
 tiam, Catonis integritatem, ac mille pulcherrima om-
 nium uirtutum decora, quæ passim in Lacedæmo-
 niorum, in Persarum, in Atheniensium, in Romano-
 rum annalibus leguntur, magno quidem nostro pu-
 dore. Diuus Aurelius Augustinus, ut ipse de se in cõ-
 mentarijs confessionum suarum testatur, iam multo
 priusquam Christum indueret, contempserat pecu-
 niam, pro nihilo habebat honores, gloria nõ commo-
 uebatur, uoluptatibus autem usq; adeo frena nega-
 rat, ut homo adolescens una muliercula contentus es-
 set, cui & coniugij fidem seruabat. Hos animos, hæc
 exempla, inter aulicos: inter ecclesiasticos: addã &
 inter

Augustini
 cõtinẽtia.

inter monachos, non temere quis inuenerit. Aut si quis huiusmodi extiterit, illico uelut asinus inter simias, ostētui ac risui erit, delirus, hebes, hypocrytarum imperitus, melancholicus, amens, omnium una uoce dicitur, ac ne homo quidē iudicabitur. Sic Christiani Christi doctrinā ueneramur, sic exprimimus, ut nihil uecordius, nihil abiectius, nihil magis pudendum iam uulgo habeatur, quā uere ac toto pectore esse Christianum. Quasi aut Christus frustra uersatus sit in terra, aut alius sit nunc, quā olim Christianismus, aut non ex æquo pertineat ad omnes. Ab his igitur uolo te toto animo dissentire, & rerum omnium pretia, unius Christi cōmuniōe metiri. Quis uulgo nō præclarum autumat, atque inter præcipua bona ponendum, claris maioribus prognatum esse, id quod nobilitatē nominat? Nihil te moueat, cum audis huius sæculi prudentes, uiros graues, summasq; auctoritate præditos, admodum serio de stemmatum gradibus, adductis supercilijs tanquam de re uehementer ardua disserentes, & magno conatu magnas nugas effutientes, cum uides alios sic Auorum atque Atauorum imaginibus tumentes, ut reliquos præ se uix homines esse iudicent. Sed horum errorem Democritico risu prosequens, id (quod res est) reputa, Summa non unicam ac summam esse nobilitatem, in Christo reuerentiam esse, illius insitum esse corpori, unum corpus, in Christo & unū spiritū fieri cū Deo. Sint alij regum filij, tibi renatura-
 maximum

Vulgo abiectionū habetur uere esse Christianū = Nobilitatē

MILITIS CHRISTIANI

maximum sit, quod & es, & diceris filius Dei. Illi si
 bi placeant, quod in aulis principum uersentur, tu
 elige cum Dauid, abiectus esse in domo Dei. Attende
 quos elegerit Christus, infirmos, stultos, ignobiles se-
 cundum mundum. In Adam omnes ignobiles nasci-
 mur, in Christo omnes unum sumus. Vera nobilitas
 est, inanem contemnere nobilitatem, Vera nobilitas
 est seruum esse Christi. Hos tibi maiores esse puta-
 quorum uirtutes æmularis. Audi quid in Euangelio
 dixerit, optimus æstimator nobilitatis aduersus Iu-
 deos, qui se iactabant de generis authore Abrahamæ.
 Quali uero authore? Nō tantū illustri, nō solū opu-
 lento, non modo uictore regum, sed ob diuinas uirtu-
 tes, diuinis ornato preconijs. Quis istud non insigne
 non gloria dignum existimet? Audi quid audierint:
 uos ex patre diabolo estis, & opera patris uestri fa-
 citis. En tibi Paulus & ipse ad magistri regulam ge-
 nerositatem æstimans. Non enim (inquit) omnes qui
 ex circumcisione sunt Israël, hi sunt Israëlita, neque
 qui semen sunt Abrahamæ omnes sunt filij. Pudenda
 ignobilitas, seruire turpitudini, cum Christo nullam
 habere cognationem, qui non agnoscit, nisi qui faci-
 unt uolūtatem patris sui qui in cœlis est, turpiter spu-
 rius est, qui patrem habet diabolum, habet autem qui
 illius opera facit, nisi mentitus est Christus. Sed non
 nouit mentiri ueritas. Suprema generositas est. & fi-
 lium, & hæredem esse Dei, fratrem autem & cohære-
 dem esse

Maiores
 tui sunt
 quos imita-
 ris.

dem esse Christi. Illorum insignia, quid sibi uelint, Insignia
 ipsi uiderint. Christianorum insignia sunt commu- uera nobi
 nia quidem omnibus, sed tamen illustrissima crux, co litatis.
 rona spinea, clauis, lancea, stigmata domini, quæ Pau
 lus in corpore suo se gestare gloriatur. De nobilita=
 te itaq; uides, quãto alia te sentire uelim, quã uulgu
 opinatur. eum uero qui plurimum auri domi congef
 sit, quis non uulgo beatum, diuitem, ac felicem uocat? Diuites
 Tu sat beatum, immò solum beatum iudica, qui Chri non sunt
 stum, qui summum bonum possidet, Qui pretiosam beati.
 illam margaritam bonæ mentis, uel rerum omnium
 uel corporis etiam dispendio, mercatus est. Qui
 thesaurum inuenit sapientiæ, cunctis opibus precio=
 sioris. Qui à Christo ditissimo, aurum emit ignitum,
 probatum, ut locuples fiat. Quid igitur sunt ista, quæ
 multitudo miratur, aurum, gemmæ, prædia? Falso
 nomine diuitiæ, uero spinea, quæ semen diuini uerbi **Quid diui**
 suffocant, iuxta parabolam Euãgelicam, sarcinae sunt **tiæ.**
 quibus onusti, nec possunt per arctam uiam Christum
 nudum sequi, nec per hostium humile intrare, in re
 gnum cælorum. Ne pilo quidem temetipsum melio=
 rem puta, si uel Midas, uel Cræsos opibus uincas,
 sed alligatiorem, impeditiorem, onustiosem. Abun=
 de sat habet, qui ista fortiter potest cõtemnere. Satis
 prospectum est ei, cui nihil defuturum promisit Chri
 stus. Nõ esuriet, cui sapit mãna uerbi diuini. Nõ erit
 nudus, qui Christum induit. Hoc solũ damnũ existima,
 quoties

MILITIS CHRISTIANI

Dānū non quoties aliqd de uera pietate decessit, & uitijs acrē est in amif uit. Ingens lucrum puta, cum mens accessione uirtu-
 sis diuitijs tis, facta est melior. Nihil tibi deesse puta, si cum pos-
 Quid uo= fides, in quo sunt omnia. Quid aut hoc est, quod mi-
 luptas. feri uoluptatem nominantē profecto nihil minus, quā

quod dicitur. Quid agitur? Mera insania est, et planē
 (quod Græci dicere solent) Aiacis risus, dulce uene-
 num, blanda pernicies. Vera & unica uoluptas, gau-
 dium est puræ conscientiæ, lautissimæ epule sunt stu-
 dium sanctarum scripturarum, iucundissimæ canti-
 lenæ, psalmi spiritus sancti, festiuissima societas, cō-
 munio sanctorū omniū. Summæ delitiæ, fructio ueri-
 Tu modo purga oculos, purga aures, purga palatū,
 & incipiet tibi dulcescere Christus. Quo uere gusta-
 to, etiā si Milesij, Sybaritæ, Asoti, Epicurēi, breuiter
 uniuersi uoluptatū architecti, omnes suas illecebras
 in unum conferant, præ uno illo nausea uidebuntur.
 Non id protinus dulce est, quod sapit, sed quod sano
 sapit. Si febricianti aqua uinum sapit, nemo istud uolu-
 ptatē nominat, sed morbum. Erras, si nō credis pijs
 hominibus, lōge iucūdiore esse suas lachrymas, quā
 impijs risus, cachinnos, iocosq; suos. Non his dulcius
 esse ieiunium, quā illis Attagines, Phasides aues
 perdices, Accipenser, aut rhombos suos horum fru-
 gales Mensulas, olusculis, & leguminibus Pythagori-
 cis instructas, nō longe lautiores esse, quā istorum
 sumptuosa fistidia. Deniq; uera uoluptas est, amore
 Christi

Christi falsis delirijs non sollicitari. Iam amoris & odij uocabulis, uide quàm mundus abutatur. Cum adolefcens insanus puellam deperit, id uulgus amorem appellat, cum nullum uerius sit odium. Verus amor, uel suo dispendio, commodis alienis consulere cupit. ille quo nisi ad suam uoluptatem spectat? Igitur non illam, sed semetipsum amat: quanquam ne se quidem amat. Nemo enim alium amare potest: nisi se prius amarit, sed recte. Nemo quenquam odisse potest, nisi se prius oderit. Verum bene amare, nonnunquam bene odisse est: & recte odisse, amasse est. Ergo qui ob tantillum cōmodum (ut putat) suum: puellæ blanditijs, muneribus, tendit insidias, ut illi quod habet optimum eripiat, integritatem, pudorem: simplicitatem: bonam mentem, famam, utrum hic odisse, an amare tibi uidetur? Profecto nullum, hoc odio, odium atrocius. Cum inepti parentes liberorum uitijs indulgent, uulgo aiunt, quàm tenere hi suos amant filios? Immo quàm crudeliter oderunt, qui dum suis morem gerunt affectibus, liberorum salutem habent neglectui. Quid aliud nobis precatur hostis inuidētissimus diabolus, quàm ut hic impune peccantes, in æternum incurramus supplicium? Lenem magistrum, & misericordem principem uocant qui sceleribus quibusdam: uel conniuet: uel etiā fauet, ut hoc peccent licentius: quo impunitus. At quid aliud minatur per prophetam dominus ijs, quos sua misericordia putat indignos? Et

Amor nō
est isania
illa adole-
scentiū in
puellas-
Sed odiū
euidens
Indulgentia paren-
tum erga
filios non
est amor.
Qui scele-
ribus con-
niuet non
est lenis.

MILITIS CHRISTIANI

gnos? Et non uisitabo (inquit) super filias uestras
 quando fornicantur, & super nurus uestras, quando
 adulteratur? Dauid uero quid promisit? Uisitabo in-
 quit, in uirga iniquitates eorū, & in uerberibus pec-
 cata eorū. Misericordiam autē meam non dispergam
 ab eis. Vides ut in Christo nouētur omnia, & rerum
 uocabula permutentur. Qui seipsum male amat, is
 capitaliter odit: Qui in sese male misericors est, is
 crudelissime seuit. Bene curare, negligere est. Bene
 ledere, prodesse est. Bene perdere, seruare est. Ipse
 tibi curæ eris, si carnis desyderia contempseris. Si be-
 ne seueris in uitia, hominē beneficio iuueris. Si pec-
 catorem occideris, hominem seruaueris. Si perdid-
 eris quod fecit homo, restitueris quod fecit Deus. Age
 uero iam potentiā & imbecillitatem, fortitudinē &
 ignauā, quid esse putat error popularis? Nonne po-
 tentē nominant eum, qui quē uelit, facile queat lede-
 re? Quanquā odiosa nimium potentia est, nocere pos-
 se, id quod est istis, cū Cantharidibus et Scorpijs, atq;
 ipso adeo diabolo commune, uidelicet dare malum.
 Solus Deus uere potens est, qui nocere, nec potest, si
 uelit, nec uult, si possit, quippe cuius natura est bene-
 facere. Sed potens iste quomodo tandem ledet homi-
 nem? Eripiet pecuniā, pulsabit corpus, adimet uitā?
 Si pio homini id facit, beneficiū pro maleficio dedit,
 sin improbo, hic occasione quidem administrauit, sed
 ille ipse sibi nocuit, Nemo enim nisi à se ipso leditur;

Nemo

Potentia
 falsa.

Nemo aliū parat ledere, nisi longe grauius ipse sese
 ledat prius. Damnum pecunie mihi dare paras, iam
 tu charitate amissa, damnum grauiſimū tibi ipſi de=
 diſti. Non potes mihi uulnus infligere, quin ipſe prius
 uulnus multo atrocius acceperis. Non adimes mihi ui=
 tam corporis, niſi tute tibi prius animā iugularis. At
 Paulus ad inferendam iniuriā imbecillis, ad ferēdam
 ualidiſſimus, nōne gloriatur ſe in Chriſto poſſe o=
 minia? Fortem & animoſum uulgo nominant eum,
 qui ferox & impotentis animi, ad quantumuis leuem
 iniuriā, efferueſcit iracundia, & conuiſiū conuiſio,
 maleficiū maleficio retaliat. Contra qui acceptam in=
 iuriam muſſitat ac diſſimulat, hunc ignauū puſillani=
 mem, inſtrenuū appellitant. Immo quid alienius à ma=
 gnitudine animi, quā uerbulo dimoueri à ſtatu mētis,
 & adeo alienā ſtulticiam, non poſſe contēnere, ut ho=
 minē te non putes eſſe, niſi maleficiū maleficio ſupe=
 raris? At quanto fortius, anīo excelfo & amplo, nul=
 lam iniuriā non poſſe negligere: inſuper & pro ma=
 leſicio beneficiū reddere? Non ego fortem dixerim
 qui in hoſtē audeat, qui mœnia ſuperet, qui uita con=
 tempta, omnibus periculis obijciat caput, id quod eſt
 penē gladiatoribus omnibus cōmune. At animū, qui
 poſit uincere, qui ex animo bene uelle, male uolenti=
 bus, bene mereri: de male merenābus, bene precari,
 male precantibus, huic deniq; debetur cognomen for=
 tis atq; magnanimi. Excutiamus & illud quid mun=

Alterū la=
 dens, ſibi
 nocet.

Fortis quis
 uulgo ha=
 beatur.

Vere
 fortis.

MILITIS CHRISTIANI

Gloria ue- **ra est,** à **malis uitu-** **perari-** **perari-**

Prudentia **mundi-**

Vmbris in- **hiātes res** **ueras a-** **mittimus.**

dus gloriā, ignominā ac pudorē nomet. Laudaris.
 Ob quid? & à quibus? Si ob turpia, & à turpibus: ista
 uero falsa est gloria, & uera ignominia. Vituperaris,
 rideris, qua gratia, & à quibus? Ob pietatem, ob
 innocentia, utiq; à malis. Non ista est ignominia, sed
 nulla uerior gloria. Esto sanè uel uniuersus mundus
 explodat, exhibetq;, non potest non esse gloriosum,
 quod approbat Christus. Et si quicquid est mortaliū,
 applaudit atq; acclamet: Euge euge, non potest non
 esse pudendū, quod Deo displicet. Prudentiam uulgo
 uocant, rem parare strenue, partam probe constabi-
 lire, & porrò in posterū prospicere. Sic enim passim
 & serio loquentes audimus: frugi homo est, cautus,
 cordatus, consultus, prouidus, de his qui breui rem fa-
 ciunt lautiozem. Hoc mundus, qui & mēdax est ipse,
 & pater eius. At quid dicit ueritas? Stulte, inquit, hac
 nocte repetent à te animam tuam. Expleuerat horrea
 messibus, instruxerat cōmeatu omnes apothecas, ab-
 unde multum pecunie domi condiderat, nihil restare
 putabat, non (quod ferè faciunt) ut congestis opibus,
 inops custos incubaret; quemadmodum draconem
 uellus aureum seruasse Poëtæ fabulantur, sed uti par-
 tis frueretur: & tamen hunc stultum appellat Euan-
 gelium. Quid enim stultius, quid uecordius, quā um-
 bris inbiantem, res ueras amittere, id quod solemus
 in cane illo Aesopico ridere. Et in Christianorū mo-
 ribus non magis ridendū est, uel flendum potius? In-
 callidus

callidus mercator habeatur, quem Comicum illud fu-
gerit. Pecuniam in loco negligere, maximum inter=
dum est lucrum, qui præsens lucellum admittat, quod
non ignoret ingens dispendium consecuturū. Quan-
to inconsultius, huic umbraticæ uitæ, omnibus horis
nutanti, tanta sollicitudine prospicere, quod tamē fu-
erat suppeditandum à Deo, & in futurā uitā nihil
consulere, quā semper calamitosissimam exigamus
oportet, nisi fuerit ingenti cura prospectum? Alium
errorem accipe. Solertem & rerum peritū uocant, Solertem
qui rumusculos omnes captās, nouit toto quid fiat in & sapien-
orbe. Quæ fortuna mercatuū, quid Britānorū tyran- tem mun=
nus moliat, quid noatū Romæ, quid ortum in Gal- dus uocat=
lijs, quomodo Dacæ uictitent, & Scythæ. Quid con-
sultēt principes. Breuiter qui omni de negotio, apud Arguit in
omne genus hominū garrere calleat, eū aiunt sapere. anium ru=
Quid aut incogitantius, quid inscitius, quā quæ pro- morum cu=
cul fiant & ad te nihil attinent, ea uestigare, quæ ue- ram.
ro in tuo pectore gerantur, & uel sola ad te pertinēt,
de his ne cogitare quidem. Narras mihi tumultus Bri Tumultus
tannicos, narra magis quid in tuo pectore tumultuen pectoris
tur, iræ, iuidia, libido, ambitio. Quam propè iam istæ tui rime=
sub iugū missæ sint, Quæ spes uictoriæ: Quanta belli ris.
pars profligata: Quam instructa ratio: In his si uigi=
lans, si auritus pariter & oculatus, si sagax, si circū=
spectus fueris, solertem te pronuntiabo. Atque illud
quod in nos mūdus solet iacere, in ipsum retorquebo.

MILITIS CHRISTIANI

Ne quicquam sapit, qui sibi nihil sapit. Ad hanc modum si omnes mortalium curas, gaudia, spes, metus: studia, sententias excusseris, inuenies plena erroris oia. Dum bonum dicunt malum, & malum bonum, dum dulce faciunt amarum, amarum dulce, lucem faciunt tenebras, & tenebras lucem. Et haec quidem hominum multo maxima turba est. Verum oportet hos simul & continere, ne similis illorum esse uelis & miserescere. ut eos tui similes fieri cupias: atque (ut August. uerbis utar) tum flere conuenit irridendos, tum irridere flendos. Noli in malis conformari huic saeculo, sed reformare in nouitate sensus tui, ut probes non quae nuretur homines, sed quae sit uoluntas Dei bona, & bene placens, & perfecta. Periculo proximus es, planeque labascis, si circum spectare coeperis, quid agant plerique, si captare quid sentiant. Tu uita ac lucis filius, sepeliant sine mortui mortuos suos, caeci caecorum duces simul in foueam abeant. Caue quodquam ab exemplari tuo Christo, cordis oculos dimoueas. Non errabis, ueritatis ductum sequens. Non impinges in tenebris, post lumem ambulans. Hoc perlucete, si fucata bona a ueris, si uera mala a falsis secreueris: horrebis, non imitaberis cecitatem multitudinis, ad inanissima rerum ludibria uicibus quibusdam affectionum, irae, inuidiae, amoris, odij, spei, metus gaudij, doloris, quouis Euripo inquietius aestuantis. Bragmani, Cynici, Stoici, mordicus sua dogmata tueri solent, & reclamante mundo, explodentibus, exhibantibus

Proba non
que mire
tur hoies.
sed quae sit
uoluntas
Dei.

bilantibus omnibus: tamen urgent pertinaces, quod Alie in ani
sibi semel persuaserunt. Aude & tu sectæ tuæ decre- nū demit
ta penitus in animo figere: aude securus ac totus, in tas Christi
authoris tui sententiam pedibus discedere. decreta.

OPINIONES CHRIS-
TIANO DIGNAE.

HAec semp̄ apud te constent ueri Christianismi
paradoxa. Vt ne quis Christianus se sibi natū
esse pūtet, neq; sibi uelut uiuere, sed quicquid habet,
aut est, id omne non sibi tribuat, sed Deo auctori se-
rat acceptū, omnia sua bona omnibus existimet esse
cōmunia. Proprietatē Christiana charitas nō nouit.
Pios amet in Christo, impios propter Christum, qui
nos adhuc inimicos sic dilexit prior, ut se totū nobis
redimendis impenderit, illos cōplectatur quod boni
sint, hos nihilominus ut bonos reddat, neminē pror-
sus hoīem oderit, non utiq; magis, quā fidelis medi-
cus odit egrotum. Vitijs tantū sit inimicus. Quo gra-
uior est morbus, eō maiorem curam adhibebit pura
charitas. Adulter est, sacrilegus est, Turca est. Exe-
cretur adulterū, non hominē: Sacrilegū aspernetur,
non hominē. Turcam occidat, non hominē. Det ope-
rā, ut impius pereat, quē ipse se fecit, sed ut seruetur
homo, quē fecit Deus. Omnibus ex animo bene uelit, be-
ne precetur, bene faciat. Neq; noceat cōmeritis, &
prosit immerentibus. omnū cōmodis perinde ut suis

Christia- *Amo sibi sol*
nus nō est *multo uel sed*
sibi natus. *conuicta libor*
et nō p̄tor
hanc habe
nimif. p̄tor. cō

Amicū &
inimicum
amet.

Exe-
cretur uitia
nō hoīem.

MILITIS CHRISTIANI

Cogitare
quid mihi
cū isto, nō
est Chri-
stiani.
His regu-
lis amici-
tia Chri-
stiana con-
stat.

Omnia
que mo-
mentū ha-

aggratuletur. Omnium incommodis, nō secus quā
suis indoleat. Nimirū hoc est quod iubet Apostolus,
Flere cum flentibus, gaudere cum gaudētibus. Immo
gravius alienū malum ferat, quā suum. De fraterno
bono letior sit, quā de proprio. Non est Christiani
sic cogitare: Quid mihi rei cum isto? Albus aterūe sit
nescio, ignotus est, alienus est, nihil unquam bene de
me meritus est: Læsit aliquando, nunquam profuit.
Nihil horū. Tantum memineras, quo merito tibi qua
præstiterit Christus, qui suam in te beneficentiā, non
in se, sed in proximo uoluit retaliari. Tantum uide
quibus egeat ille, & quid tu possis. Tantum hoc cogi-
ta. Frater est in domino, coheres in Christo, eiusdem
corporis membrum, eodem redemptus sanguine, fi-
dei communis socius, ad eandem gratiam & felici-
tatem futuræ uitæ uocatus. Quemadmodum dixit
Apostolus: Vnum corpus, & unus spiritus, sicut uo-
cāti estis in una spe uocationis uestre, unus dominus,
& una fides, unum baptisma, unus Deus, et pater o-
mnium, qui super omnes, & per omnia, & in omni-
bus nobis. Alienus esse qui potest, qui cum tibi, tam
multiplex intercedit unitatis copula? Apud gentiles
momenti non nihil adferant, uel ad benevolentiam,
uel ad malevolentiam ille rhetorum circumstantiæ.
Conciuis est, affinis est, cognatus est, aut contrā. Fa-
miliaris, amicus paternus, benemeritus, gratus, ho-
nesto loco natus, opulentus, aut secus. In Christo aut
nihil

nihil sunt, aut iuxta Paulum, unum & idem sunt hæc omnia. Hoc unum tibi obuersetur ob oculos, & satis fit, Car mea est, frater est in Christo. Quod in mebrum confertur, nonne in uniuersum corpus redundat, atq; inde in caput? Omnes sumus inuicem membra. Membra coherentia, constituunt corpus. Corporis caput IESVS Christus, Christi caput Deus. Tibi fit, singulis fit: Christo fit, Deo fit, quicquid uni cui libet membro fit, seu bene, seu male. Hæc omnia unum sunt Deus Christus, corpus & membra. Nō recte inter Christianos locum habet illud. Pares cum paribus: & illud. Dissimilitudo mater odij. Quorsum enī dissensionum uocabula, ubi tāta est unitas? Non sapit Christianismum, quod uulgo aulicus oppidano, rusticus urbano, patricius plebeio, magistratus priuato, diues pauperi, clarus obscuro, potens imbecilli, Italus Germano, Gallus Britāno, Britānus Scoto, Grammaticus theologo, Grammatico dialecticus, Iurisperito medicus, Doctus idiotæ: Eloquens infacundo, Cœlebs marito, Iuuenis seni, Clericus prophano, Sacerdos monacho, Minor Coletæ, Carmelita Iacobitæ: & ne omnia discrimina referā, nugatoria in re dissimilis dissimili est iniquior. Vbi charitas, quæ & hostem diligit, quando cognomen commutatum, quando color uestis nonnihil diuersus, quando cingulus, aut calceus, & similia deliramenta hominum, me tibi faciunt inuisum? Quin potius pueriles istas nugas

bent adamicitiā pariter sunt in Christo

*Probat a
unum ad
manis*

Dissimilitudo mater odij, lo cū non habet inter Christianos.

*Explorendo
sententia
ita*

Charitas non est in his. qui obmutatum uestitum odiunt.

MILITIS CHRISTIANI

mittimus, & illud quod ad rem pertinet, præ oculis habere cōsueſcimus: quod multis locis inculcat Paulus, omnes nos in Christo capite, unius esse corporis: mēbra, eodē animata spiritu, si tamē in illo uiuimus, ut neq; feliāoribus membris inuideamus, & imbecillioribus libenter subueniamus. Vt intelligamus nos ipsos accepisse beneficiū, cū beneficiū præstitimus proximo, nos laesos, cū nocitū est fratri. Neq; quisquā proprie sibi studeat, sed pro sua uirili quisq; quā accepit à Deo, in cōmune cōferat, ut illo reſtuant omnia, unde fluxerunt, puta capite. Hoc uidelicet est, quod Paulus scribit Corinthijs. Sicut enim, inquit, corpus unum est, & mēbra habet multa. Omnia autem membra corporis cū sint multa, unum tamē corpus sunt, ita & Christus. Etenī in uno spiritu omnes nos, in unum corpus baptizati sumus, siue iudæi, siue gentiles, siue serui, siue liberi, & omnes in uno spiritu potati sumus. Nam & corpus, non est unum membrum, sed multa. Si dixerit pes, quoniam nō sum manus, non sum de corpore, num ideo non est de corpore? Et si dixerit auris, nō sum oculus, non sum de corpore, num ideo non est de corpore? Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus? Nunc autē posuit Deus mēbra, unumquodq; eorū in corpore, sicut uoluit. Quod si essent omnia unū membrum, ubi corpus? Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus. Non potest autem oculus dicere

Omnia
sua quisq;
cōferat in
cōmune.

Similitudine
Astruat

dicere manui: Opera tua non indigeo, aut iterum ca-
 put pedibus, nō estis mihi necessarij. Sed multo ma-
 gis, quæ uidentur membra corporis infirmiora esse, Vnusquis
 necessaria sunt. Et quæ putamus ignobiliora esse q; cuiusli
 membra corporis, his honorē abundantiorē circum- bet indi
 damus. Et quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorē get.
 honestatē habent. Honestā autē uestra nullus egent.
 Sed Deus temperauit corpus, ei cui deerat, abundan-
 tiorē tribuendo honorē, ut nō sit schisma in cor-
 pore, sed in idipsum pro inuicem sollicita sint mem-
 bra. Vos autem estis corpus Christi, & membra de
 membro. consimilia scribit Romanis. Sicut enim (in-
 quit) in uno corpore multa mēbra habemus, omnia
 autem membra non eundem actum habent: Ita mul-
 ti unum corpus sumus in Christo: singuli autem al- Cuiq; suis
 ter alterius membra, habentes donationes secun- est usus ad
 dum gratiam, quæ data est nobis, differentes. Rur- omnium
 sum ad Ephesios. Veritatem autem (inquit) facien- utilitatē.
 tes in charitate, crescāmus in illo per omnia, qui est
 caput Christus, ex quo totum corpus compactum &
 connexum, per omnem iuncturam administra-
 tionis, secundum operationem in mensuram uni-
 uscuiusque membri, augmentum corporis faciāt, in-
 edificationem sui in charitate. Et alibi iubet inui-
 cem alios aliorum onera gestare, quoniam sumus in
 uicem mēbra. Vide igitur, num ad hoc corpus perti-
 neant, quos passim audis ad hunc modum loquentes:

MILITIS CHRISTIANI

Mea res mihi hereditate obuenit, iure, non fraude
 possideo. Cur ea non meo arbitrato utar, atque abu-
 tar? Cur iisdem inde quicquam, quibus nihil debeo?
 Profundo, perdo, meū est, quod perit; aliorum nihil
 interest. Membrū tuum ringitur inedia, & tu ructas
 Inequali interest. Membrū tuum ringitur inedia, & tu ructas
 tas fortu perdicum carnes. Frater nudus horret, tibi tantū ue-
 narum re stium tineis & carie utiatur. Tibi mille aureos uni-
 prehendi= us noctis alea perdidit, dum interim misera quæpiā
 tur. puella, adigente egestate, pudicitia suam prostituit,
 & perit anima, pro qua Christus impendit animam
 Studiū sui suā. Tu dicis, qd mea? Quod meum est, pro meo ar-
 cōtrā cha= bitrio tracto: Et postea isto cum animo tibi uideris
 ritatem. Christianus, quine homo quidem sis? Audis in cœtu
 multorum lædi famam, huius atq; illius, tutaces, aut
 forte arrides obtrectanti: Cōfuta ssem, inquis, si quid
 ad me pertinuissent, quæ dicebātur. At nihil mihi cū
 illo qui lædebatur. Ergo nihil tibi cum corpore, si ni-
 hil cum membro. Ne cum capite quidem aliquid, si ni-
 hil cum corpore. Vim ui, inquiunt, ius est repellere.
 Nihil moror, quid leges imperatorie permittāt, hoc
 demiror, unde istæ uoces in mores Christianorū per-
 uenerint. Nōcui sed lace satus. Malui dare malum,
 quā in me admittere. Esto nō puniunt leges huma-
 næ, quod indulserūt. At quid facturus est Christus Im-
 perator tuus, si suæ legi fraudem feceris, quæ extat
 apud Matthæum: Ego autem dico uobis non resiste-
 re malo; sed si quis te percusserit in dextram maxillā
 tuam,

tuam, præbe illi & alteram, & ei qui uult tecum in Ne uindi-
 iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimit- Etam ex
 te ei & pallium. Et quicumque te angariauerit mille petas.
 passus, uade cum illo, & alia duo: Diligite inimicos
 uestros, & benefacite his qui oderunt uos, & orate
 pro persequentibus & calumniantibus uos, ut sitis
 filij patris uestri, qui in cœlis est: qui Solem suū oriri
 facit super bonos & malos, & pluit super iustos &
 iniustos. Respondes, non mihi ista dixit: Dixit Apo-
 stolis, dixit perfectis. Nonne audisti, ut filij patris ue-
 stri sitis? Si filius Dei non cupis esse, nihil ad te perti-
 net lex. Quanquam ne bonus quidem est, qui perfe-
 ctus esse nolit. Accipe & illud, si mercedem non desy-
 deras, nihil ad te mādatum. Sequitur enim. Si diligi-
 tis eos, qui uos diligunt, quam mercedem habebitis? Dictū est
 quasi dicat, nullam. Neque enim istud facere uirtus omnibus
 est, sed nō facere scelus est, Neutri debetur quicquā, Christianis
 ubi par relatū est pari. Audi Paulum magnum Chri-
 stianorum legum & consultum, & interpretem. Be-
 nedicite persequētibus uos, benedicite, & nolite ma-
 ledicere. Nulli malum pro malo reddētes. Si fieri po-
 test, quod ex uobis est, cum omnibus hominibus pacē
 habentes, non uosmetipsos defendentes charissimi,
 sed date locum iræ. Scriptum est enim. Mihi uindi-
 cta, & ego retribuam dicit dominus. Sed si esurierit
 inimicus tuus, ciba illum. Si sitit, potum da illi. Hoc
 enim faciens, carbones ignis congeres super caput
 eius

eius. Noli uinci à malo, sed uince in bono malum.
 Quid igitur futurū est, inquis, si procacitatē alienā,
 meā lenitate aluero, & ueterem ferendo miuriam, in
 uitato nouam? Si potes malum, sine tuo malo uel effu
 gere uel depellere, nemo te uetat facere. Sin minus,
 caue dixeris, facere satius est, q̄ pati. Si potes emen
 da, uel beneficijs obruens, uel mansuetudine uincēs.
 Sin aliter, præstat alterum perire, quā utriq̄, præ
 stat te patientiæ lucro ditescere, quā mutua talio
 ne mali, malos ambos fieri: Ergo Christianū decretū
 sit, cum omnibus amore, mansuetudine, beneficio cer
 tare. Contentione, odio, obreclatione, contumelia,
 iniuria, uel infimis etiam libenter cedere. Sed indi
 gnus est cui bene fiat, cui concedatur. At dignū te ut
 facias, dignus Christus, ad cuius gratiam sit. Neq; læ
 dere quenquā uolo (aiūt) neq; lædi me patiar: Immō
 tu læsus ex animo remitte noxam, cauēs ne qd sit, qd
 quisquam tibi remittat. Tam obseruans esto in uitan
 da culpa tua, quā facilis ad remittendam alienam.
 Quo maior es, hoc te magis, magisq; summittas, ut
 omnibus i charitate inseruias. Si claro genere es, non
 obscurabunt, sed decorabūt nobilitatem generis, mo
 res Christo digni. Si doctus es, hoc modestius imperi
 torum inscitiam feras, & emēdes. Hoc fratri plus de
 bes, quo plus tibi creditū est. Diues es, memineris di
 spensatorem esse te, nō dominum, ac sollicitus uide,
 quomodo rem communem tractes. Tu credebas solis
 monachis

Christia
 no satius
 pati, quā
 facere.

Christia
 nū decre
 tum.

Amore,
 māsuēdi
 ne, benefi
 cio certā
 dum.

Remitten
 da noxa.

Genero
 sus.

Doctus.
 Opulētus.

monachis interdictam esse proprietatem? Indictam
 paupertatem? Errasti, utrunq; ad omnes Christianos pertinet. Lex te punit, si quid alieni sustuleris? Non punit, si tuum fratre egente subtraxeris. At utrunq; punit Christus. Si magistratus es, ne te faciat honor ferociorem, sed onus sollicitiorem. Non gero, inquis, munus ecclesiasticum, nō sum pastor aut episcopus. Lex humana demus istud. At num etiam Christianus non es? Ipse na- uideris cuias sis, si ecclesiasticus non es. Adco Christus in contemptum uenit mundo, ut pulchrum existiment & regum, nihil cū eo habere commertij, hoc quēq; contemptiorē esse, quo fuerit illi copulatio. An non audis quotidie ab iratis laicis, atrocis cōuitij loco nobis in os iaci Clerici, sacerdotis, & monachi uocabula? idq; prorpus nō alio animo ac uoce, quam si incestum aut sacrilegium exprobrarent. Equidem demiror, aut non etiam baptismum obijciant, cur nō etiam cū Saracenis Christi cognomen probri uice impingant. Si malum clericum, Aut indignum sacerdotē dicerēt, aut monachū irreligiosum, ferēdi erāt- quippe qui mores hominū notarent, non uirtutis professionem contemnerent, Sed qui sibi supra uirginū, res bello raptas, pecuniam alea uel partam, uel perditam, & id genus plurima facinora gloriæ ducunt, In alium uero nihil habent contemptius, aut probro suis, aut magis pudendum, quod obiectent, quā monachi, aut sacerdotis uocabulum, nimirum obscurū non

Paupertas
 nō mona-
 chis tantū
 indicta.
 Christus.
 Christus-
 Lex huma-
 Christia-
 nus.
 Cōtēptus
 Christus.
 Sacerdos
 est.
 Virtutis
 professio
 derisa.

MILITIS CHRISTIANI

nō est, quid de Christo sentiant isti solo nomine Christi
Noīe Christi Nō est alius episcoporū, alius magistratū ci-
stiani. uliū domūs. Eiusdē uices gerūt utriq; . Eidem utriq;
 reddenda erit ratio. Si aliō quam ad illū respicis : uel
Simoniacus. suscipiēs magistratum, uel gerēs, nihil refert si te mū-
 dus nō uocat Simoniacū, ille certe ut Simoniacum pu-
 niet. Si publicū munus ambis, non ut profits in cōmu-
Magistra bus male uis, magistratus tuus latrocinium est apud de-
tus latro um. Insequeris prædones, non uti suum recipiāt, qui
cinium. spoliatus est, sed ne non sit apud te, quod apud præ-
Prædonū dones est. Quantulum quæso inter te & illos inter-
Prædo est: nisi forte, quod illi quidem mercatorum, tu præ-
Etia capi- donum es prædo. In summa nisi hoc animo geris ma-
tis iactura gistratum, ut paratus sis non dicam rei, sed & capi-
tuendū qd tis iactura, quod iustū est tueri, non approbabit Chri-
iustū est. stus administrationem tuam. Addam & illud ex Pla-
Magistra tonis sentētia, neminem esse magistratu dignum, qui
tu dignus, libenter gerit magistratum. Si princeps, caue ne te
qui iuitus incantent maleficæ ille assentatorum uoces. Domi-
suscipit. nus es suprā leges liber es. Omnia tibi iusta, omnia
Et ppha honesta. Tibi licet, quicquid libet. Nihil ad te quæ uul-
norū et sa go dicuntur à sacerdotibus. Immò tu id qd res est, exi-
cerdotum stima, unum omnium esse dominum Christum Iesum
unus Chri cuius te quàm simillimum esse oportet, quippe cuius
stus. uices geris. Huius disciplina nulli præstāda exactius
 quàm tibi, à quo seuerius rationem exacturus, quàm
 ab alijs

ab alijs. Non protinus ius esse putato. quod uis, sed id tantum uelis quod ius est. Quod ulli mortalium turpe futurū erat, id ne tibi quidē putaris honestum. Immō ne illa quidem tibi permitte, quæ uulgo solent condonari. Quod in alijs delictum, in te flagitium fore putata. Honorem, admirationē, dignitatem, gratiam, auctoritatem, non opes tibi concilient plebeis maiores, sed mores emereantur, popularibus meliores. Non ea discat in te mirari uulgus, quibus illa ipsa facinora inuitantur, in quæ tu quotidie anuaduertis. Tolle admirationem diuitiarum, ubi fures, peculatores, sacrilegi, prædones? Tolle admirationem uoluptatum, ubi raptores atq; adulteri? Quoties splendidior apud tuos uideri uis, ne stultorū oculis opes tuas explices cum felicior, ne luxum & uoluptates ostentes. In te primum discant ista contemnere, discant suspicere uirtutem, in pretio habere frugalitatem, applaudere temperantiæ, honorem habere modestiæ. Ne quid eorum tuis in moribus appareat, quæ tui fasces in populi moribus puniunt. Optime recideris maleficia, si materiam maleficiorum, diuitias & uoluptates in te non uiderint magni fieri. Ne quem uel media de plebe præ te contempseris, Commune ex æquo prætium est, quo utrique estis redempti. A contemptu te, non strepitus ambitionis, non ferocitas, non arma atq; satellites uendicēt, sed uitæ integritas: seueritas, ac mores ab omnibus populi uitijs incorrupti. Nihil

Velis quod ius est.

Morum honestas.

Vita Christiani principis.

L prohi

MILITIS CHRISTIANI

prohibet, in obeundo principatu summum tenere locum, & in charitate nullum discernere locum. Hoc principatum esse puta, non opibus præcedere, sed quamplurimū omnibus prodesse. Non ea quæ publica sunt, in tuum cōmodū uerte, sed quæ tua sunt, teq; ipsum totum: ad publicam utilitatem effunde. Multa tibi debet populus, at tu illi debes omnia. Ambitiosa nomina, inuicti, sacrosancti, maiestatis, & si coguntur ferre aures, animus certe non agnoscat, sed hæc omnia in Christum, cui soli competunt, referas. Læse maiestatis crimen: quod alij Tragica uoce efferūt, apud te leuissimum sit. Maiestatem principis is uere ledit, qui principis nomine contrā ius, crudeliter, uiole, flagitiose, quid facit. Nullius iniuria te minus moueat quā quæ priuatim ad te pertinet. Publicam personam esse te memineris, nec oportere nisi de publico cogitare. Si cordatus es, reputa tecum, non quātus sis, sed quantū onus humeris sustineas. Et quo maiore in periculo uersaris, hoc minus indulge tibi, non à maioribus tuis, aut assentatoribus formam administrandi imperij, sed à Christo petens. Quid enim absurdius, quā principem Christianum, Hannibalem, Alexandrum magnum, Cæsarem, aut Pompeium sibi propoda formam Christiani nere? In quibus ipsis, cum quasdam uirtutes nequeat assequi, ea potissimū imitabitur, quæ sola erāt fugienda non protinus in exēplum trahatur: si quid approbantis Historici fecit Cæsar, sed si quod fecit: non abhor=

Principatus Christianus.

Tituli principum.

Maiestas principis. Priuata iniuria.

A Christo gerendi imperij petenda forma. Christiani principes Ethnicos sibi non

abhorret à doctrina domini nostri: aut si est eius mo= proponat
 di, ut quanquã imitandũ non est, ad uirtutis tamẽ stu nisi cum
 diũ possit accendere. Ne totũ quidem imperiũ tanti iudicio
 sit, ut prudens uelis à recto desistere. Exue potius il=
 lud, quã exuas Christiũ. Ne dubita, habet ille quod tibi
 referat pro contẽpto imperio, longe melius imperio.
 Nihil tam decorũ, tam magnificũ, tam gloriosum re
 gibus, quã ad summi regis IESV similitudinẽ, quã Maximus
 proxime accedere, qui ut erat maximus, ita & opti= Optimus.
 mus erat: sed quod maximus esset, id in terris dissimu
 lauit: quod optimus, id nos sentire maluit, quia hoc nos
 maluit imitari. Negauit regnũ suũ de hoc mũdo esse,
 cum esset cœli terrãq; dominus. Sed principes gentiũ
 dominantur eis. Christianus non exercet potestatem
 in suos, sed charitatem, & qui maximus est, omnium
 ministrũ se cogitet esse, non dominũ. Quo magis ad
 miror, potestatis & domini ambitiosa uocabula, ad
 ipsos usq; Pontifices summos, & Episcopos inuecta Põtifices.
 fuisse: nec pudere theologos, nõ minus indocte quã Episcopi.
 ambitiose Magistros nostros uulgo appellitari, cum Theologi.
 utrunq; Christus interdixerit suis: ne uel dominos, uel Magistri
 magistros uocari se sinerent, unum enim esse tum ma
 gistrum, tum dominũ, qui & caput omniũ nostrum
 Christus IESVS, Apostolus: pastor, Episcopus, offi
 cij sunt uocabula, nõ dominatus. papa, abbas charita
 tis cognomina sunt, non potestatis. Sed quid ego ma
 re illud uulgarĩ errorum ingredior? Ad quodcunq;

MILITIS CHRISTIANI

hominum genus se conuerterit, multa ubiq; uidebit
 homo uere spiritualis, quæ rideat, plura quæ fleat, plu-
 rimas opiniones deprehendet deprauatissimas, & à
 Christi doctrina longe latèque dissidentes, quarum
 bona pars inde proficiscitur, quod etiam in Christi-
 anismo mundum quendam induximus. Et quod apud
 ueteres theologos de mundo legitur, hoc parum cru-
 diti, ad eos referunt, qui monachi non sunt. Mundus
 in Euangelio, apud Apostolos, apud Augustinū, Am-
 brosium, Hieronymum dicuntur increduli, à fide ali-
 eni, crucis Christi inimici, blasphemii in Deum. Qui
 huiusmodi sunt, solliciti sunt, de crastino: quippe qui
 diffidunt de Christo, pro opibus, pro imperio, pro uo-
 luptatibus digladiantur, utpote qui sensibiliū rerum
 prestigijs occacati, falsa bona pro ueris amplectun-
 tur. Hic enim mundus Christum uerum lumen non co-
 gnouit. Hic totus in malo positus, se amat, sibi uiuit: si-
 bi studet, nō enim induit Christum, qui uera charitas
 est. Ab hoc semouit Christus, non solum Apostolos,
 sed omnes quos se dignos iudicauit. Quo tandem igitur
 modo, hunc semper in literis damnatum mūdum,
 cum Christianismo miscemus? Et mundi inani uoca-
 bulo, nostris uitijs blandimur? Agent hanc pestem
 pleriq; doctores, qui adulterantes uerbum Dei: ut ait
 Paulus, & ad temporū mores scripturā diuinam tra-
 hentes, cum magis conueniat mores, ad scripturam
 regulam emendari. Nullum autē exitiālius assentandi
 genus,

Mundū in
 duximus
 quendā in
 Christia-
 nismum.
 Mundus
 quid sit a-
 pud uete-
 res.

Ad tempo-
 rū mores
 scripturā
 trahunt.

genus, quàm cum uerbis Euangelicis, aut propheti-
 cis, animi morbis blandimur, non medemur. Audit
 princeps: Omnis potestas à Deo, protinus surgunt
 cristæ, cur magis tumidum te reddit scriptura, quàm
 sollicitum? Cogitas quod Deus tradidit tibi gerendū
 imperium, & non cogitas quod idem gesti imperij
 exigit rationem? Audit auarus interdictum Christia-
 nis, ne binas habeant tunicas. Interpretatur theolo-
 gus, alteram tunicam esse quicquid necessitati natu-
 ræ supersit, & quod ad morbum cupiditatis pertine-
 at. Bene habet, inquit, Crassus ille, mihi adhuc pluri-
 ma desunt. Audit animalis, & à charitate frigidus,
 hunc esse charitatis ordinem, ut tuam pecuniam alie-
 næ, tuam uitam alienæ, tuam famã alienæ, anteponas.
 Non dabo, inquit, igitur, ne forte mihi ipsi desit. Non
 tuebor illius famam, ne quid maculæ meæ aspergã-
 tur famæ. Fratrem in periculo deseram, ne ueniã &
 ipse in periculum: Breuiter mihi uiuam totus, ne quid
 ullius nomine ad me perueniat incõmodi. Didicimus
 & à sanctis uiris, si quid non imitandum fecerunt, id
 solum in uitæ exemplum trahere. Adulteri & san-
 guinarij Dauid exemplo sibi blandiuntur. Qui sac-
 culis inhiant, diuitem Abraham nobis obijciunt. Prin-
 cipes, quibus pro ludo est passim uitare uirgines, So-
 lomonus reginas, & concubinas nobis annumerant.
 Quorũ Deus uenter est, Noe ebrietatem prætexunt.
 Incesti Loth concubitũ, prætendunt suæ turpitudini.

Omnis po-
 testas à
 Deo.

Ne binas
 habeas tu-
 nicas.

Ordo cha-
 ritatis.

Quæ ma-
 la sunt in
 sanctis ui-
 ris imita-
 mur.

MILITIS CHRISTIANI

Cur in istos à Christo declinamus oculos? Audeo dicere ne in Prophetis quidem, aut Apostolis imitandū Christianis, si quid à Christi doctrina diuaretur. Nihil usq̄ imitādum quod à Christo uariat.

Quod si sanctos peccatores libet imitari, non reclamo, modo totos imitentur. Secutus es Dauid adulterantem, magis sequere pœnitentem. Expressisti Magdalenam peccatricē, exprime & amantē multum, exprime lachrymantē, exprime ad pedes IESU se abijcientē. Persecutus es Ecclesiam Dei cū Paulo, peicraſti cum Petro, fac & ceruicē porrigas pro pietate cum Paulo, crucē ne reformides cum Petro. Ideo patitur Deus & magnos uiros in quēdā uita labi, ne nos lapsi desperemus: sed ita, si quemadmodum socij fuimus errantium, ita simus & emendantum errantū. Nunc illud ipsum quod imitandum non erat, exageramus, & quēdam recte ab illis facta deprauamus, aranearum instar, tantum si quid inest ueneni, exuentes, aut salutarē etiam succum nobis uertentes in ueneniū. Quid tibi cū diuite Abraham, cui numisma numen est? Quod ille prouētū foetura, Deo rem illius fortunante, ditatus est: idq; in lege carnali, ideo ne tibi Christiano licet per fas, nefasq; , undecum que Croesi opes congerere, quas uel male profundas, uel peius domi defodias? Ille diuitijs sponte affluentibus, quā non adiecerit animum, uel hoc argumento sit, quod statim ad iubentis Dei uocem, filium unicum mandandū produxit. Quā credis contēpisse boum armenta,

Bona etiā in malum uertimus. Auarus nō imitatur Abraham.

menta, qui contempfit & filium? Tu uero nihil aliud
 somnians, quam quæstum, nihil admirans, nisi pecu-
 niam, paratus simulatq; inciderit exigui lucelli spes,
 uel fratrem fallere, uel Christum negligere. Simile
 quiddam tibi putas esse cum Abraham? Simples pu
 ellæ filia Loth, cum conspicerent omnē quaqua uer=
 sum regionem incendio conflagrare, hoc uniuersum
 mundum arbitantes, quod oculis patebat, neque ul=
 lum iam usquam mortalium ex tam uasto incendio su
 perstitem esse præter sese, non turpi, sed pio cōsilio,
 patris concubitum suffuratae sunt, ne uidelicet nulla,
 generis humani reliquiæ superessent, præsertim cum
 adhuc uigeret diuinū præceptum, Crescite & multi
 plicamini. Et audebis tuas prodigiosas libidines, cum
 harum puellarum factio conferre? Immo & coniu=
 gium tuum harum incestui non dubitem posthabere,
 siquidem in matrimonio non proli seruis, sed tuæ libi
 dini: Dauid tot egregijs pietatis exemplis editis, se=
 mel incidit in adulteriū, obiecta oportunitate, non ca
 ptata. An ob hoc protinus tibi licebit impune, totam
 ætatem per alienos thalamos uolutari? Petrus semel
 metu mortis abnegauit Christum, pro quo postea fue
 rat moriturus: num ideo tibi quauis de causâ peiera=
 re fas erit? Paulus nō affectu peccauit, sed errore la=
 psus est: admonitus, statim resipuit. Tu prudēs, sciēs,
 uidens, in malis cōsenescis, & Pauli exēplo, tibi ipsi
 caput demulces? Matthæus uerbo tātū iussus, nihil cō

Coniugiū
 quorundā
 peius, quā
 incestus sū
 liarum
 Loth.

Mala san=
 ctorum, a
 nostris ex
 uperantur
 multis
 modis.

MILITIS CHRISTIANI

tatus, semel totum exiit telonem. Te pecunijs addi-
 ctum non tot sanctorum exempla, non toties audita
 Euangelia, non tot conciones auellunt. Dicunt mi-
 Augustini hi Episcopi: Diuus Augustinus duas amicas habuisse
 cōcubina legitur. Verū ille Ethnicus, nos in Christianismo edu-
 tus excusa cati. Ille adolescens, nos cani. Egregia collatio, quo-
 tur. niam ille iuuenis: Ethnicus, ne matrimonij pedicis ir-
 Pernitio retiretur, unam mulierculam uxoris loco habuit, &
 sissimū est non uxori, fidem tamē coniugij præstitit, ideo nobis
 uitia, uir= Christianis, senibus, sacerdotibus, Episcopis, minus
 tutū nomi foedum erit, per omnia libidinum uolutabra cōspur-
 nibus & cari? Actum est de moribus, postea quā uitia, uirtu-
 scriptura tum nominibus donaumus, & ad tuendum mala no-
 rū patro stra argutiores, quā ad emendandum diligentiores
 cinio, co esse cœpimus. Maxime si prauas opiniones nostras,
 honestare. falso patrocínio diuinarum literarum alere ac ful-
 cire condidicerimus. Tu igitur frater suauissime in
 totum cōtempto uulgo, cum suis & opinionibus, &
 factis, sincere, ac totus Christianam sectam arripe,
 quicquid in hac uita, uel horrendum, uel appetendū
 obijcitur sensibus, id omne pietatis amore ex æquo
 negligens. Vnus Christus tibi satis sit, unicus author,
 & recte sentiendi, & beate uiuendi. Et hanc quidem
 meram stultitiam amentiamq; mundus existimat, sed
 per hanc placuit Deo saluos facere credentes. Feli-
 citer desipit, cui sapit in Christo: misere desipit, qui
 Christum non sapit. Verum heus tu quemadmodum
 te uolo

te uolo fortiter, à uulgo dissentire, ita nolo Cynicum
 quiddam referētem, passim aliorum sententijs, aut Non pas=
 factis oblatrare, superciliose damnare, odiose ob=
 strepere omnibus, rabiose declamitare in uitam cu=
 iuslibet, ne duo simul mala tibi consciscas: alterum, rū factis=
 ut in omnium odium abeas: alterū, ut inuisus, neque=
 as quidem ulli prodesse. Esto & tu omnibus omnia,
 ut omnes Christo lucrifacias, quo ad licet non offen=
 sa pietate. Foris omnibus temet accommoda, ut intus Accommo=
 quidem immotum sedeat propositum. Foris autē co=
 mitas, affabilitas, facilitas, commoditas alliciat fra=
 trem, quem blande conuenit inuitari ad Christū, non motus se=
 asperitate deterreri. Deniq; quod sentis, non tam se=
 uis in tonandum uerbis, quam moribus exprimendū.
 Neq; rursus sic indulgendum infirmitati uulgi, ut ue=
 ritatem in loco fortiter tueri non audeas. Humanita=
 te emendandi sunt homines, non decipiendi.

CANON SEPTIMVS.

PORRO si per infantiam & imbecillitatem animi Annitēdū
 nostri, nondum ad ista spiritalia licebit aspira=
 re, nihilo tamen segnius danda erit opera, ut saltem summa de=
 in proximis consistamus. Alioqui uera compendia=
 riāq; ad felicitatem uia est, si semel totam mentem speras=
 ita ad cœlestium rerum admirationem conuerteri=
 mus, ut ueluti corpus umbrā, ita amor Christi, amor

MILITIS CHRISTIANI

eternorum & honestorum, natura secum adducat,
 fastidium caducorum, & odium turpium. Vtrūq;
 enim necessario consequitur alterum, & alterū cum
 altero uel crescit, uel decrescit. Quantum profice-
 ris in amore Christi, tantū oderis mundum. Quo ma-
 gis miraberis inuisibilia, hoc magis ulescent res flu-
 xæ, ac momentaneæ. Oportet igitur, qd' in literis sua
 det Fabius, idē & in uirtutis facere disciplina, ut sta-
 tim ad optima nitamur. Quod tamen si nostro uitio
 non cōtinget, proximum est, ut uel humana quadam
 prudentia, à magnis uitijs abstineamus, nosq; ipsos
 (quoad fieri potest) integros diuinæ beneficentiæ ser-
 uemus. Nam ut saluti propius est, corpus exhaustum
 quidem illud & inane, uerum noxijs humoribus libe-
 rū: Ita mens capacior est diuini muneris, nondū gra-
 uibus culpis inquinata, tametsi uera uirtute adhuc
 uacat. Si imbecilliores sumus, quàm ut Apostolos, ut
 martyres, ut uirgines imitemur: saltem ne committa-
 mus, ut Ethnici nos in hoc stadio uideantur præcur-
 rere. Quorū pleriq; cum neq; Deum nossent, quem
 uererentur, neque inferos crederent, quos formida-
 rent, tamen ipsam per se turpitudinem modis omni-
 bus fugiendam esse homini censuerunt, adeo ut non-
 nulli maluerunt, famæ, rei, uitæ deniq; iacturam face-
 re, quàm ab honesto discedere. Si per se tale quiddam
 est peccatū, ut nullis cōmodis, aut incommodis pro-
 positis sit admittendum, profecto Christianū homi-
 nem, si

Et, uel à
 magnis ui-
 tijs absti-
 neas.

Nō potes
 imitari
 sanctos,
 ne sis Eth-
 nicis infe-
 rior.

nem, si non Dei uel iusticia deterret, uel dehortatur
 beneficentia, si non uel spes immortalitatis, uel æter-
 næ pœnæ mœtus reuocat, si ne ipsa quidē natua pec-
 cati turpitudine retrahit, quæ potuit & gentilium ani-
 mos retrahere, saltem mille incommoda deterreant, *Incōmoda*
 quæ etiam in hac uita peccantem consequuntur, infa- *peccati*
 mia, dispendium rei, egestas, contemptus, & odium *cogites.*
 bonorum, anxietas animi, inquietudo, & ille multo
 miserrimus consææ mentis cruāatus quem etiam si
 nonnulli in præsentiarum nō sentiunt, siue ætatis hæ-
 betudine obscurati, siue peccati uoluptate inebria-
 ti, tamen sentient posterius, & omnino tanto senti-
 ent infelicius, quanto serius. Quare iuuenes potissi-
 mum sunt admonendi, ut hanc esse peccati naturam,
 malint tot authoribus credere, quā infelici experi-
 entia in semetipsis discere, neq; prius uitam uitijs cō-
 taminent, quā planè quid sit uita, cognouerint. Si tū-
 bi uilis est Christus, cui tu tanti constas, saltem tua
 ipsius caussa temperato à turpibus. Et quanquam ue-
 hementer periculosum est, hoc in statu uelut in tri-
 uio (quod aiunt) diutius cōmorari: tamen ijs qui non
 dum queunt ad heroicā assurgere uirtutem, non pau-
 lo præstabilius est in politica uirtute consistere, quā *A politica*
 in omne turpitudinis genus iræ præcipites. Non hic *uirtute*
 est felicitatis meta, sed hinc propior ad felicitatē gra- *gradus est*
 dus. Interim tamen semper orandus Deus, ut nos ad *ad salutē.*
 meliora dignetur arripere.

CANON

MILITIS CHRISTIANI
CANON OCTAVVS.

Tentatus
non mox
animum
abijciat.

Tentatio
argumētū
salutis.

Sicrebrus ac grauius ingruet in te tentationum
sprocella, ne protinus tibi incipias displicere, qua
si ob id Deo tuo uel curæ, uel cordi non sis, aut pa-
rum pius, aut etiam minus perfectus. Immo potius
gratias age, quod ut futurum hæredem erudit, ut cha-
rissimum filium flagellat, ut amicum explorat, Maxi-
mum est argumentum, hominem à diuina misericor-
dia reiectum esse, cum nullis tentationibus inces-
situr. In mentem tibi ueniat Paulus Apostolus, qui ad
tertij cœli mysteria promeruit admitti, tamen ab an-
gelo Satanae colaphizatus. Succurrat amicus Dei
Iob, succurrat Hieronymus, Benedictus, Franciscus:
cunq; his innumerabiles alij patres, maximis de ui-
tijs sollicitati. Si cum tantis uiris, si cum tam multis ti-
bi commune est, quod pateris, quid est, cur animum
deijcias? Magis enitere, ut cum illis uincas. Non de-
stituet te Deus, & faciet etiam cum tentatione pro-
uentum, ut possis sustinere.

CANON NONVS.

Semper
uigilandū.

Quod callidi solent imperatores facere, ut in
tranquillis etiã rebus, tamen excubias agant:
Itidem tu quoque semper animum ui-
gilantem, ac circumspectum ad futurum hostis assul-
tum ha-

tum habeas. Nunquam enim ille non circuit, quærens quem deuoret, quo paratior esse queas, ut irruentem statim fortiter retundas, exhibilesque, statim pestiferi serpentis caput conteras. Nusquam enim ille uincitur, uel facilius, uel perfectius. Proinde con-

*Tentatio
recēs sup=
primatur.*

sultissimum est, paruulos Babylonis, illico ut nati sunt, ad petram, quæ Christus est, allidere, priusquã grandescant.

CANON DECIMVS.

Repellitur autem maxime tentator his modis, si uel uehementer auerferis animo, statimq; in suggerentem uelut expuas, aut ardentem orem, aut ad sanctam aliquam occupationem toto pectore te conferas, aut si uerbis è sacris literis petitis, tentatori respõdeas, quemadmodum supra admonuimus.

*Remedia
cõtrã ten-
tationem.*

Qua quidem in re non mediocriter profuerit aduersus omne tentationis genus, certas quasdam sententias habere paratas, eas maxime, quibus aliquando senseris animum tuum uehementer commoueri.

*Quasdam
sententias
paratas
habe.*

CANON VNDECIMVS.

Pios homines duplex potissimum habet periculum, alterum ne in tentatione succumbant, alterum ne post uictoriam, in consolatione & gaudio spiritali insolescant. Ut igitur tutus sis, non solum à timore nocturno, uerum etiam à dæmonio meridiano, facito

MILITIS CHRISTIANI

Memine-
ris te oīa
in Christo
posse.

Pro euitā
da supbia
spiritali.

no, faāto, ut cū Hostis te ad turpia solliātat, non tuam
ipſius respicias imbecillitatem, sed tantum memine-
ris, te in Christo omnia posse, qui non Apostolis mo-
do, sed & tibi, sed omnibus suis membris etiam infir-
mis dixit, cōfidite, quia ego uici mūdum. Rursum cū
uel post superatum instigatorem, uel in pio quopiam
opere senseris mentem tuam, intus arcana quadam
uoluptate perfundi: tum etiam atque etiam caueas,
ne quid inde tuis meritis arroges, sed totum gratuitæ
beneficentiæ Dei feras acceptum. Teq; ipsum protin-
nus uerbis Pauli reprimas. Quid habes, quod non ac-
cepisti? & si accepisti, quid gloriaris, quasi non acce-
peris? Itaq; aduersus duplex hoc malum, duplex erit
remediū, sicut in consiliū, tuæ uirtuti diffusus ad Chri-
stum caput tuum confugas, atque in eius unius bene-
uolentia, spem omnem uincendi ponas, & in conso-
latione spiritali, statim gratias agas, illi de suo bene-
ficio, tuam indignitatem humiliter agnoscens.

CANON DVODECIMVS.

Extētatio
ne oca

Cvm pugnās cum hoste, non satis sit tibi, si ictū
illius declines, aut etiam repellas, nisi forti-
ter arreptum telum in ipsum authorem retorseris,
suomet illum gladio iugulans. Id ita fiet, si ad malum
sollicitatus, non solum non pecces, sed hinc tibi arri-
pias occasionem uirtutis. Et quēadmodū eleganter fin-
gunt

gunt poëta, Herculem obiectis ab irata Iunone periculis, animo creuisse, atq; induruisse, itidem tu quoq; da operam, ut hostis instigationibus, non solum peior non fias, sed etiam euadas melior, Sollicitaris ad libidinem, imbecillitatem tuam agnosce ac plusculum etiam tibi de licitis uoluptatibus interdicito, ad castas & pias occupationes apponito nonnihil auclarij. Instigaris ad cupiditatem, ad tenacitatem, auge eleemosynas. Incitaris ad inanem gloriam, tanto magis demitte te in omnibus. Ita fiet, ut unaqueq; tētatio sit tibi renouatio quædā sancti propositi tui, & pietatis incrementum. Neque enim prorsus alia ratio tam efficax consiāendi, prosligandiq; hostem nostrū, uerebitur enī te denuo puocare, ne q̄ i pietatis author esse gaudet, pietatis ministri et occasionem.

tionē uir
tutis arri
pe.

Tentatio
sit tibi san
cti propo
siti reno
uatio.

CANON DECIMVSTERTIVS.

SEmp̄r autem hoc animo, atq; hac spe dimices, In pugna
Quasi ea pugna sit tibi postrema futura, si ui- credas eā
ctor disceſseris. Fieri enim potest, ut & istud præmi- esse supre
tue uirtutū largiatur benignitas diuina, ut hostis se- mam.
mel turpiter uictus, nunquam postea te repetat, id
quod legimus pijs aliquod uiris contigisse. Nec ab-
surde credit. Origenes, uincētibus Christianis minui
copias hostium, dum semel fortiter repulsus, nunquā
ad hominē sollicitandū reuerti permittitur. Ergo in
confuctu

MILITIS CHRISTIANI

*Semp post pugna al-
tera expe-
cta.* cōflictu aude perpetuam sperare pacem. At rursum ubi uiceris, sic te geras, quasi mox in praelium reditus. Semper enim alia post aliā expectāda tentatio, neque unquam discedendum ab armis, nunquam relinquenda statio, nunquā remittēda excubię, donec in hoc corporis præsidio militamus. Sēper illud propheticum in pectore cuiq; habendum. Super custodiam meam stabo.

CANON DECIMVS QVARTVS.

*Nullum uitium ceu
leue contēnamus.
Quo modo suis qui
dam uitijs blandian-
tur.* **M**agnopere cauendum, ne quod uitium, ueluti leue contēnamus. Nullus enim hostis uicit sepius, quā qui fuit contemptui. Qua in re non paucos mortalium misere falli comperio: Fallunt enim se ipsos, dum sibi in uno, aut altero uitio conuiuentes, quod pro suis quisq; moribus ueniale putat, reliqua grauitè execrantur. Bona pars eorum quos uulgus integros & incorruptos appellat, furtum, rapinam, homicidium, adulterium, incestum oppido detestatur. At simplicem fornicationem, & moderatum uoluptatis usum, ut leue commissum, neutiquam refugiunt. Alius ad reliqua sat incorruptus, bibosior est, in luxu intemperantior. Alius lingue licentioris. Alius inanior & iactantior. Quo tandē uitio carebimus, si ad hunc modum suo quisq; blanditur? Argumentum est istos ne reliquas quidem uirtutes uere possidere, quibus ullum uitium placet, sed poti

potius simulachra quædã uirtutum, quæ uel natura, uel educatio, uel consuetudo deniq; gentiliũ animis indidit. At qui Christiano odio unum quodlibet uitium execratur, omnia detestetur, necesse est. cuius animus semel uera charitas occupauit, pari detestatiõẽ uniuersam malorum cohortem persequitur, ac ne in uenialibus quidem sibi blanditur, ne à minimis sensum ad maxima dilabatur, & dum in leuibus oscitat, excidat à summis. Et si nondum forte queas uniuersam uitiorum stirpem euellere, tamen quotidie de malis nostris aliquid decerpendum, bonis moribus semper aliquid adijciendum. Ad eum modum decrescet, aut crescet ingens ille cumulus Hesiãdus.

Quotidie
aliquid de
malis de-
cerpendũ.

CANON DECIMVSQ VINTVS.

SI te territabit labor quem oportet in conflictu Compara-
tationum subire, hoc erit remedium. Noli mo-
lestiam pugnae conferre cum uoluptate peccati. Sed da est mo-
lestiam pugnae conferre cum uoluptate peccati. Sed lestia pu-
presentem amaritudinem pugnae, compone cum su- gnæ cū fu-
tura amaritudine peccati, quæ uictum consequitur, tura pœ-
tum presentem dulcedinẽ culpæ, quæ te illectat, cum na pecca-
futura dulcedine uictoriae, & tranquillitate men- ti. & uolu-
tis, quæ consequitur strenue pugnantis, & mox ui ptas pec-
debis, quàm iniqua sit collatio. Verum in hoc fal- cati cū se-
luntur parum cauti, quod amaritudinem pugnae, com quente ui-
parant cum delectamento peccati, neque respiciunt: flore uo-

M quid hoc

MILITIS CHRISTIANI

luptate. quid hoc atq; illud consequatur. Consequitur autem uictum, multo tum grauior: tum diuturnior molestia, quā uicenti fuerat in congressu futura, uictor ē item longe maior ac durabilior uoluptas, quam uicto fuerit, quæ traxit in culpā. Id quod facile iudicabit, qui fecerit utriusq; rei periculum. Verum neminē Christianum oportet usq; adeo ignauum esse, ut cum quotidie succumbat tentationi, non saltem aliquando uel curet experiri quid sit uincere tentationem. Quod quo fecerit frequentius, hoc fiet uictoria dulcior.

CANON DECIMVSSEXTVS.

Ne desperes uictus.

Quod si quando te contigerit letale uulnus accipere, caue ne protinus abiecto clypeo, relictis armis, hosti te dedas: id quod anī aduertit non paucis accidere, quibus animus natura est imbecillior, et muliebrior, ut semel prostrati, desināt reluctari, seseq; totos permittant affectibus, neque cogitent de recuperanda libertate. Nimis quā periculosa est ista pusillanimitas, quæ cum interdum ingenijs non pessimis adiuncta sit, tamen ad id quod est omnium pessimum solet adducere, nempe desperationē. Aduersus hanc igitur, hac regula cōmunienda mens est, ut lapsi in peccatum, non solum non desperemus: sed gnauos milites imitemur, quos non raro pudor ignominie, & accepti uulneris dolor, non modo non conijcit

conijcit in fugam, uerum ad fortius, quàm antea. pu= Ad fortius
gnandū acuit redintegratq; . Itidem nos quoq;, simul pugnan=
atq; in capitalem noxam fuerimus inducti, illico pro dum acuit
peremus redire ad cor, & lapsus ignominiam, noua lapsus.
uirtutis alacritate sarcire. Facilius uni uulneri mede=
beris, quàm multis: facilius recenti, quàm inueterato
iam putriq;. Anima temetipsum uersiculo illo notissi=
mo, quē usurpasse Demosthenes legitur. Vir fugiens
& denuo pugnabit. Cogita Dauid prophetā, regem
Solomonē, Petrum Ecclesie principem, Paulū Apo=
stolum, tanta lumina sanctimonie, in quæ scelera ta=
men inciderint. Quos fortasse uel ob hoc cadere per=
misit Deus, ne tu lapsus desperares. Erige te igitur in=
pedes; sed statim magnōq; animo, atq; in pugnā redi=
to, tum ardentior, tum cautor. Fit interim, ut capita=
lia cōmissa pijs hominibus, cedant in cumulum pieta=
tis, tum ardentius amant, qui turpius errarunt.

CANON DECIMVSSEPTIMVS.

Cruce chri

Sed aduersus alios atque alios tentatoris incur=
sus, alia atq; alia remedia sunt accommodatio=
um aduer=
ra. At unicum, multoq; omnium efficacissimum re=
sus oēs ad=
medium, aduersus omne uel aduersitatis uel tenta=
uer sitates.
tionis genus est crux Christi, quæ eadem est, & er=
rantibus exemplum, & laborantibus refrigerium,
& pugnātib; armatura. Hæc est una contra omnia

M 2 tela ne=

MILITIS CHRISTIANI

Superstitiosa crucis meditatio. Cōdolere tanq̄ indigna patienti, nō est uerus crucis fructus, sed mortificatio.

tela nequissimi obijcienda. Prōinde conuenit in hac diligenter exerceri, non quidē uulgi more, quo quidam dominicæ passionis historiam, quotidie relegūt, aut crucis imaginē adorant: aut millenis signis eius, totum undiq; corpus communiunt, aut fragmentum aliquod sacrati ligni domi seruant, aut ita certis horis supplicium Christi recolūt, ut ei tanquam homini iusto, & indigna patienti, humano affectu condoleant, atq; illachryment. Non hic est uerus illius arboris fructus, uerum interim sit istuc lac infantium animarum. Tu uero ascende in palmā, ut ueros illius fructus apprehendas. Ii sunt præcipui, si membra capiti in mortificandis affectibus, quæ sunt membra nostra super terram, conformes esse curemus. Id quod nobis non solum amarum esse non debet, uerum etiam uehementer optabile, ac iucundum, si modo Spiritus Christi uiuit in nobis. Quis enim uere amat eum cui quàm dissimillimus esse gaudeat? Verum quo maiore fructu mysterium crucis mediteris, oportebit unum quēque sibi rationē, ac piam quandam digladiandi artem parare, & in ea diligēter exerceri, ut simulatq; res poposcerit, in promptu sit. Ea potest esse huiusmodi: ut singulis affectibus tuis crucifigēdis, eam crucis partem applices, quæ potissimum respondeat. Nulla est enī omnino uel tentatio, uel aduersitas, quæ non suum ac proprium habeat remedium in ea. Veluti cum te titillat ambitio huius mundi, cum pudet ludibrio ac

Affectus hoc modo cruciētur.

brio ac contemptui esse: cogita o membrum infimum, quantus sit Christus caput tuū, & quo sese tua caussa deiecerit, cum incesit animū inuidiæ malum, memeto quā benigne, quā candidè se totum ille nostris usibus impēderit, quā bonus fuerit etiā pessimis. Cum sollicitaris à gula, recole illum felle & aceto potatum. Cum tentaris à uoluptate turpi, recordare quā tota capitis uita ab omni absuerit uoluptate, quā omnibus incommodis, cruciatibus, ærumnis plena. Cum irritat ira, succurrat statim ille, qui uelut agnus coram tondente obmutuit, & non aperuit os suum. Si te male urit paupertas, aut habendi cupiditas sollicitat, protinus in mentē ueniat ille dominus uniuersorum, pro te factus egenus, ita ut non haberet, ubi inclinaret caput suum. Atque ad eandem rationem, si & in reliquis tentationibus feceris, non solū acerbum non erit uim attulisse tuis affectibus, uerū etiam dulce: propterea quod intelliges isto modo te consor-

Christum
cogitās af-
fectibus,
uim haud
grauat im-
infert.

CANON DECIMVS OCTAVVS.

ATque hoc quidē remediū, quanquam unum omnium longe præsentissimū est, ijs qui medio ceter in uia uitæ processerunt, tamen infirmioribus non nihil profuerint & illa, si sollicitante ad impietatem

MILITIS CHRISTIANI

Indignitas peccati. *tatem affēctū, statim ob oculos mētis reuocent, quā
 fœda, quā execranda, quā exitialis res sit pecca-
 tum, contrā quanta hominis dignitas. In futilibus eti-
 am negocijs, paulisper apud nos ipsos consultamus,
 in hac re omnium maxima, priusquam nosmet assen-
 su, ueluti chirographo, diabolo astringimus, non no-
 stro cum animo reputabimus, à quanto opifice simus
 conditi, in quā excellenti statu constituti, quā im-
 penso pretio redempti, ad quantam felicitatē uoca-
 ti. Hominē generosum illud esse animal, cuius unius
 gratia, mirabilem hanc mundi machinam fabrica-
 tus est Deus, conciuem angelorum, filium Dei, hære-
 dem immortalitatis, mēbrum Christi, mēbrum Eccle-
 siæ, corpora nostra tēpla esse Spiritus sancti, mentes
 simulachra simul & adyta diuinitatis. At è regione
 peccatū esse pestem teterrimā, ac tabem, tum animi,
 tum corporis. Vtrunq; enim in natiuā speciem resflo-
 rescit innocentia, peccati uero contagio, marcescit
 utrunq; etiam in hoc sæculo. Peccatū est letale uirus
 spurcissimi serpentis, authoramentum diaboli, ac ser-
 uitutis non turpissimæ modo, uerū etiam miserrimæ.
 Hæc atq; huiusmodi ubi tecum expenderis, etiā atq;
 etiam delibera-num satis consultū sit ob fucatam, mo-
 mentaneam, uenenatam peccati delectatiunculam, à
 tanta dignitate, in tantam excidere indignitatem, us-
 de te per teipsum non queas asserere.*

Peccatum
 quid.

CANON

CANON VNDEVIGESIMVS.

DEinde duos illos authores inter se dissimillimos compara, Deum ac Diabolum, quorū alterum peccando tibi facis inimicum, alterū constituis dominum. Per innocentiam & gratiam ascisceris in numerū amicorum Dei, adoptaris in ius & hereditatem filiorum. Per peccatum uero constitueris & seruus & filius diaboli. Alter est æternus ille fons, & Idea summi pulchri, summæ uoluptatis, summi boni. Omnibus sese cōmunicans. Alter omnium malorum, extremæ turpitudinis, summæ infelicitatis pater. Alterius in te beneficia, alterius maleficia, recordare. Ille qua bonitate te condidit? Qua misericordia redemit? Qua libertate locupletauit? Qua lenitate quotidie sustinet delinquentem? Qua leticia recipit resipiscentem? Contrā hæc oīa diabolus, quanta inuidētia iam olim insidiatur salutī tuæ? In quas ærumnas te coniecit? Atq; adeo quid aliud molitur quotidie, nisi ut uniuersum hominū genus secum in æternū exitum trahat? His omnibus hinc atq; hinc recte pensiculatis, ita tecum cogita. Egōne oblitus originis meæ, oblitus tantorū beneficiorum, propter tantillū bolum falsæ uoluptatis à tam nobili, à tam amante, à sic merito parente desciscam ingratus, et me ultrò turpissimo, crudelissimo domino mancipabo? Non saltem illi præstabo, quod homuncioni præstarē bene merenti? Non illum fugiam, qui hoīem fugero malū dare cupientem?

Innocētia
dei, pecca
to, diaboli
seruitutē
obimus.

Beneficia
Dei, Diaboli maleficia cogitanda.

MILITIS CHRISTIANI
CANON VIGESIMVS.

Premium
uirtutis
caelum.

Fructus pi
etatis in
hac uita.

Fructus
peccati.

NEquē uero minus inaequale premium, quā
dissimilis author. Quid enī inaequalius, quā
mors aeterna, & uita immortalis, quā sine fine sum
mo frui bono in contubernio caelestium ciuium, &
sine fine extremis excruciarī malis, infelicissimo con
sortio damnatorum? Atque hac de re qui dubitat, ne
homo quidem est, ne dum Christianus. Qui non co
gitat, uel ipsa est amentia amentior. Iam uero prae
ter ista, habent & in hac interim uita, pietas, & im
pietas fructus suos nimirū dissimiles. Ex illa enim me
titur securā tranquillitas animi, & beatum illud gau
dium purae mentis, quod quisquis semel degustarit, ni
hil tam pretiosum, nihil tam uoluptariū, mundus hic
possidet, qui cum uelit permutare. Hanc contra, cum
mille alia mala, tum miserrimus ille cruciatus animi
sibi male conscij consequitur. Illud enim est centu
plum spiritualis gaudij, quod Christus pollicitus est in
Euangelio, uelut arram quandam aeternae felicitatis.
Haec sunt illa apud Apostolum miranda munera, quae
neque oculus uidit, neque auris audiuit, neque ascen
derunt in cor hominis, quae preparauit Deus diligē
tibus se, nimirum in hac uita. Cum interim uermis in
piorum non moritur, & inferos suos iam apud supe
ros patiuntur. Nec alia est flamma, in qua cruciatur
diues ille commensator Euangelicus. Nec alia suppli
cia in se-

cia inferorū, de quibus multa scripsere Poëtae, quàm perpetua mentis anxietas, quæ peccandi consuetudinem comitatur. Tollat igitur qui uelit futuri sæculi tam diuersa præmia, habet annexum sibi uirtus, propter quod abunde debeat expeti, habet adiunctū peccatum, cuius caussa debeat horreri.

CANON VIGESIMVS PRIMVS.

AD hæc cogita, quàm erummosa, quàm fugax sit uita præsens, quàm undiq; imminens insidiosa mors, quàm passim opprimit inopinantes. Et cū nemo uel de momento uita sit securus, quàm ingens periculum, eam comperendinare uitã, in qua si te mors subitanea (ut sæpe accidit) deprehenderit, in æternum peristi.

Vita fragilitas cogitur.

CANON SECVNDVS ET VIGESIMVS.

Tvm semper erit formidanda impænitentia, malorū extremum, illud nimirum perpendenti. ex quàm multis, quàm pauci à peccatis uere ac toto pectore resipiscunt, præsertim ijs, qui funiculos iniquitatis in extremum usq; uita protraxerunt. Lubicus quidem & facilis in turpitudinem lapsus, sed hinc reuocare gradum, superasq; euadere ad auras, hoc opus, hic labor est. Pròinde uel hirci Aesopici casu admonitus, priusquã in peccati puteum descendas cogita, non perinde facilem esse reditum.

Quod pauci plene resipiscunt.

M 5 REMEDIA

MILITIS CHRISTIANI
REMEDIA CONTRA SPECIALIA
QUAEDAM VITIA, ET PRI-
MVM CONTRA LIBI-
DINEM.

Arma con-
tra libidi-
nem.

ET haecenus quidem communia aduersum omne
uitorū genus remedia, ut cūq; demonstrauimus.
Nunc conabimur, & speciatim quaedā tradere, qui-
bus modis cuiq; peccato debeas occurrere, ac pri-
mum libidini, quo malo nullum aliud, neq; prius nos
impetit, neq; acrius urget, neq; latius patet, neq; plu-
res in exitium trahit. Si quando igitur foeda libido sti-
mulabit animum tuum, his armis protinus memento
occurrere. In primis cogita, quā immunda, quā
spurca, quā quouis etiam homine indigna sit ea uo-
luptas, quae nos diuinum plasma non peccidibus mo-
do, uerum etiam suis, hircis, canibus, & brutorum
brutissimis animalibus aequet, Immo quae porro infra
peccidum conditionem dei iacet, qui sumus ad angelo-
rum consortia, ad diuinitatis communionem destina-
ti. Succurrat ad haec quā eadem sit momentanea,
quā insyncera, quā semper plus aloes, quā mel-
lis habens. E diuerso, quā generosa res sit anima,
quā sacra res corpus hominis, quemadmodum in
superioribus regulis ostēdimus. Quae malum igitur
uecordia ob tantillam, tam foedam uoluptatis momen-
taneae titillationem, simul & animū & corpus indi-
gnis

gnis modis polluere? Prophanare templum, qd' Chri-
 stus sibi sanguine suo consecrauit? illud item reputa,
 blanda pestis quantū malorū agmen secū trahat. An-
 te omnia famā, possessionē longe pretiosissimam eri-
 pit. Nullius enī uitij rumor spurcius olet, q̄ libidinis. Incōmoda
 Patrimonium exhaurit. Corporis simul & uires, & libidinis.
 speciem interimmit. Valetudinē uehemēter laedit, Mor-
 bos innumerabiles parit, eosq; foedos. Iuuentæ florē
 ante diē deuenustat. Turpē senectam accelerat. Inge-
 nij uigorē tollit, mētis aciē hebetat, & quasi pecuinā
 mentē inserit. Ab omnibus honestis studijs semel auo-
 cat, hominēq; quātus est, totū cœno immergit, ut iam
 nihil nisi sordidū, humile, spurcū libeat cogitare. Et
 quod hominis erat propriū, eripit, ratiōis usum. Insa-
 nā atq; infāmē adolescentiā odiosam ac turpem, mi-
 seramq; senectam facit. Sapias igitur, & sic nomina
 tim tecū reputes. Illa & illa uoluptas, tā male cessit,
 tantū damni, tantū dedecoris, tædij, laboris, morbo-
 rum attulit, & iterum stultissimus hamū uorabo pru-
 dens? Iterū cōmittam, cuius me denuo pœniteat? Item Aliorū ex
 & aliorum exemplis temet reprime, quos cognoue emplis te
 ris turpiter, & infeliciter uoluptatem esse secutos. reprime.
 E regione anima te ipsum ad continentiam, exem-
 plis tot adolescentium, tot delicatarum uirginum, &
 collatis circumstantijs, tibijs signauiam approbato.
 Qui minus tandē tu possis, quod illi atq; illi, ex sexu,
 ea etate, sic nati, sic educati, potuerunt, possuntq;
 pariter

MILITIS CHRISTIANI

Indecora
amatoris
officia.

Voluptas
maxima
seges sce
lerū comi
tatur.

Breuitas
uitæ.

pariter ama, nec minus ualebis. Cogita quàm honesta, quàm amoena, quàm florida res sit, corporis & animi puritas. Hæc nos maxime facit familiares angelis, spiritus sancti capaces. Etenim à nullo prorsus uitio sic resilit spiritus ille, puritatis amator, ut impudicitie. Nusquam æque cõquiescit, ac delitatur, ut in mentibus uirginis. Propone tibi ante oculos, quàm indecorum, quàm totum hoc insanum sit amare, pallescere, macerari, lachrymari, blandiri, ac turpiter supplicem esse scorto putidissimo. Occinere ad fores nocturnas, pendere de nutu dominæ, pati regnū muliercule, expostulare, irasci, rursum redire in gratiam, & ultrò te ridendum, pulsandum, mutilandum, spoliandum lupæ præbere. Vbi quæso inter ista, uiri nomen? Vbi barba? Vbi generosus ille animus rebus pulcherrimis natus? Consydera & illud tecum, quantum scelerum gregem uoluptas admissa soleat adducere. Est alijs uitij fortasse nõnulla cum quibusdam uirtutibus societas, libidini nulla: sed cū maximis plurimisque; peccatis semper copulata est. Sit sane leue scortari, at graue non audire parentes, negligere amicos, prodigere rem patriam, rapere alienam, peierare, perpotare, latrocinari, maleficum fieri, depugnare, homicidium committere, blasphemare, in quæ omnia & his grauiora, domina uoluptas te transuersum rapiet, ubi semel tuus esse desieris, eiusque capistro os miserum porrexeris. Perpede præterea, quàm sit hæc

sit hæc uita fumo fugacior, umbra inanior: Quot la-
 queos nobis struat mors, nullo non loco, nullo non
 tempore insidians. Hic non mediocriter profuerit,
 & nominatim recolere, si quos ex tibi quondam no-
 tis, ex familiaribus, ex æqualibus, aut etiam natu mi-
 noribus, maxime uero ex his, quos aliquando turpi-
 um uoluptatum participes habueris, mors inopina-
 ta rapuit. Estoq; alieno periculo cautior. Cogita, quã
 dulciter uixerint, sed quã amare uita defuncti sint,
 quã sero sapuerint, quã sero cœperint odisse sua
 mortifera gaudia. Succurrat extremi iudicij seueri-
 tas, & non retractandæ illius sententiæ metuendum
 fulmen, in ignem æternum mittētis impios, & quod
 hæc horaria, breuisq; & exigua uoluptas, æternis
 cruciatibus luenda sit. Hoc loco diligenter lancibus
 examina, quã iniqua sit permutatio pro turpissi-
 mo, breuissimoq; pruritu: & in hac uita multo dul-
 cius, præstantiusq; animi gaudium perdere, & in fu-
 tura gaudijs fraudari perennibus: insuper nunquam
 finiendos dolores, tã umbratili delectatiuncula mer-
 cari. Porro si durum tibi uideatur, tantillum delecta-
 menti pro Christo contemnere, recordare, quos cru-
 ciatus ille tui charitate suscepit. Præter communes
 humanæ uitæ iniurias, quantum sacrosancti sangui-
 nis pro te effuderit, quã ignominiosam, quã accer-
 bam mortem pro te dependit, & tu horum omni-
 um immemor, rursus filiū Dei crucifigis? iterās in-
 sanas

Mors in-
 opinata
 eorum,
 quos no-
 stros uolu-
 ptuarios
 fuisse co-
 gitetur.
 Itē extre-
 mi iudicij
 seueritas:
 Felicitas.
 æterna
 pœna.

MILITIS CHRISTIANI

Beneficia
Dei.

Duæ Ve-
neres in
ter se com-
parentur.
Angelum
tui custo-
dē uere a-
ris, & de-
um ipsum.

Obstina-
tio prauæ
mentis ex
libidine.

sanas uoluptates, quæ caput & dominum tuum, ad
tam diros adegere cruciatus? Tum iuxta superio-
rem regulam recole, quantum ille beneficiorum in-
te, nihil dum promeritum accumularit: pro quibus
omnibus, cum nulla par gratia rependi queat, ta-
men nullam reposat aliam, quam ut exemplo ipsi-
us, à mortiferis illecebris coërceas animum, & ad
summi boni, summiq; pulchri conuertas amorem.
Compone inter se duas illas Veneres, & duos Cu-
pidines Platonicos, hoc est, honestum amorem, &
scœdum, sanctam uoluptatem & turpem, confer utri-
usque dissimilem materiam, confer naturas, confer
præmia. Et in omni quidem tentatione, maxime ue-
ro cum ad libidinem sollicitaris, proponito tibi ante
oculos tuos, angelum tui custodem, omnium quæ uel
facis uel cogitas, assiduuum spectatorem ac testem, De-
um inspectorem, cuius oculis, omnia patent, qui sedet
suprà cœlos, & intuetur abyssos. Et rem adeo scœdā,
ut homuntione teste facere pudeat, non uereberis co-
ram angelo tibi proximo Deo, totoq; cœli tum cho-
ro spectante & execrante facere? Puta autē, id quod
res est, & si tibi oculi essent plus quam Lincei, plus
quam Aquilini, tamen istis nō clarissima luce certius
conspexeris, quod coram te facit homo, quam omnes
animi tui latebræ perspicue sunt, Dei & angelorum
conspicibus. Quin & illud tuo cum animo reputa,
cū libidini cedis, alterum è duobus futurū, aut uti se-
mel

mel gustata uoluptas, sic mentem tuam excantet ob-
 scuretq; ut de turpitudine eas in turpitudinē, donec
 excoecatus uenias in sensum reprobum, & obstina-
 tus in malo, ne tum quidem queas uoluptatem turpem
 relinquere, cum illa te deseruit. Id quod plerisq; uide-
 mus, euenire, ut effœto corpore, extincta forma: fri-
 gente sanguine, deficientibus uiribus, caligantibus
 oculis, tamen adhuc pruriant sine fine, & scelerati-
 usturpiloqui sint, quàm olim fuerint impudici. Qua-
 re quid esse potest execrabilius monstrosumq;? Al-
 terum, ut si forte contigerit te singulari fauore diui-
 no resipiscere, maximo animi dolore, summis labori-
 bus, plurimis lachrymis, breuis illa & fugitiua uolu-
 ptas expianda sit, Quâto igitur consultius, omnino, A circum
 non admittere uirus uoluptatū carnalium, quam uel stātia per
 in tam deploratam induā cœtatem, uel tantillam sona sum-
 eamque falsam delectatunculam tanta molestia de-
 pendere? Iam uero & à personæ tuæ circumstan-
 tijs multa licebit sumere, quæ te à uoluptatibus auo-
 care queant. Sacerdos es, cogita te totum diuinis re- Sacerdos.
 bus consecratum esse. Quàm indignum tandem flagi-
 cium sit, eo ore, quo corpus illud adorandum sumis,
 putidam scorti carnem contingere, ijsdem manibus,
 quibus ministrantibus angelis, ineffabile illud myste-
 rium peragis, abominandas cōtreclare sordes. Quā
 non conueniant, idem corpus, eundem spiritum cū
 Deo fieri, & unum corpus fieri cum meretrice. Si
 doctus

MILITIS CHRISTIANI

- Doctus** doctus es, tanto generosior, Deoq; similiior animus,
Nobilis. tanto hac contumelia indignior. Si nobilis, si prin-
 ceps, quanto flagitium conspectius, tanto offendicu-
Coniuga- lum grauius. Si coniugatus, cogita quam honesta res
tus. sit thorus immaculatus, daq; operam, ut (quoad fieri
 potest) tuum coniugium imitetur sanctissimas nupti-
 as Christi & Ecclesiæ, quarum gerit imaginē, id est
 ut quam minimum habeat turpitudinis, plurimū fœ-
Iuuenis. cunditatis. In nullo enim uitæ statu, non turpissimum
 est seruire libidini. Si iuuenis es, etiam atq; etiam cō-
 sydera, ne florem æui nunquam rediturum, temere
 polluas. ne re fœditissima perdas annos optimos, uere
 que aureos, qui & fugiunt perniciosissime, & recurrūt
 nunquam. Ne nunc per inscitiam, & incogitantiam
 ætatis committas, quod te in omnem usq; uitam mor-
 deat, persequente scelerum conscientia, & amarissi-
 mis illis aculeis, quos fugiens uoluptas in animis no-
Mulier. stris relinquit. Si mulier, istum sexum nihil magis de-
Vir. æt, quam pudor. Si uir, tãto maioribus rebus dignus,
Senex. & istis tam frivolis indignior. Si senex, opta tibi oca-
 los alienos, ut uideas quam te dedeceat uoluptas, quæ
 in adolescentibus miserãda quidem est & coërcẽda,
 in uetulo uero portentosa, & ipsis quoq; uoluptatū
 sectatoribus deridicula. Inter omnia monstra nullū
In senem monstruosius senili libidine. O delirē, & nimium ob-
libidinosū lite tuu, saltem ad speculum, canos & capitis niues,
 aratamq; rugis frontem, cadaueriq; similitam fã-
 ciem

eiem contemplare, ac iam capulo proximus, alea annis tuis magis consentanea cura. Saltem quod ratione decuerat facere, hoc annis admonētibz, uel cogentibus potius fācito. Ipsa iam te uoluptas repellit, neq; ego, inquiens, iam tibi decora sum, Neq; tu mihi idoneus. Lufisti fatis, edisti fatis atq; bibifti: Tempus abi re tibi eſt: Quid adhuc uita per premis delitias, cum ipſa etiam te deſerat uita? Iam tempus eſt ut aliquando incipiat in ſinu tuo cubare myſtica illa concubina Abyſſag. Ea ſancto feruore calefaciat mentem tuam, huius amplexibus frigentia membra conſoue.

EPILOGVS REMEDIORVM

contra incentiuum libidinis.

I Am uero ut ſummatim perſtringam, hæc ſunt potiffimū, quæ te à carnis illecebris tutum reddent: Primum occaſionem omnium cauta ac diligens fuga. *Occaſionem fuga.* Quod præceptum quanquam in reliquis quoq; conuenit obſeruari, propterea quod qui periculū amat, dignus eſt, qui in illo pereat, tamen hæc potiffimum ſunt illæ Sirenes, quas haud ferè quiſquam euafit, niſi qui procul aufugit. Deinde uictus, & ſomni moderatio. Temperantia à uoluptatibus etiam permiſſis. Reſpectus mortis tuæ, & mortis Chriſti contemplatio. Iuuabunt & illa, ſi cum caſtis & integris cōuixeris, ſi corruptorum & molliū colloquia, ueluti peſtem quandam uitaris. Si ſollicitudinē otioſam,

N & otium

MILITIS CHRISTIANI

Otium & otium ignauum fugeris, sed animū celestium re-
 uitetur. rum meditatione, honestisq; studijs gra: iter exercue-
 ris. Maxime uero, si sacrarum literarum ue stigatio=
 ni, toto pectore te consecraris. Si & frequenter &
 pure oraueris, maxime irruente tentatione.

ADVERSVM IRRITAMEN- TA AVARITIAE.

Si senseris te uel natura propensio-
 largyriæ uitium, uel à diabolo instigari, recole
 iuxtà superiores regulas, dignitatem cōditionis tuæ,
 qui ad hoc tantum creatus es, in hoc redemptus, ut
 summo illo bono semper fruaris. Totam uero hanc
 mundi machinam fabricatus est Deus, ut omnia tuis
 seruirent usibus. Quàm sordidum igitur, quàm an-
 gusti animi, non uti, sed tantopere demirari res mu-
 tas & uilissimas. Tolle hominum errorem, quid erit
 aurū ter= aurum & argentum, nisi terra rubra & alba? Quod
 ra rubra. nemo gentilium philosophorū non contēpsit, hoc tu
 pauperis Christi discipulus. & ad longe meliorē pos-
 sessionē uocatus. ut magnum quiddam admiraberis?
 Contēne= non possidere diuitias, sed contemnerē diuitias ma-
 re diuitias gnificum est. Sed re clamat mihi uulgus nomine tantū
 magnificū Christianorum, & se ipsum callidissime gaudet fālle
 Neceſsita re. Ipsa, inquit, neceſsitas nos hortatur, ut rem fā-
 tē caussan ciamus, quæ si fuerit nulla, ne uiuere quidem liceat, si
 tur amici. contractior: nimis incōmode uiuitur, sin lautior, ube-
 riorq;

riorq; plurimū adfert cōmoditatis. Consulitur ualde
 tudini, prospicitur liberis, cōmodatur amicis, exclu=
 ditur contēptus, deniq; & fama melior, cum res bene
 habet. Ex aliquot Christianorū millibus uix unū atq;
 alterum inuenias, qui ista non & dicat & sentiat. Ve
 rum ut istis ad utrunq; respondeam, primū: quod cu=
 piditatē suam necessitatis nomine prætēxunt: obijciā
 illis uicissim parabolam Euangelicā, de Lilijs, & au=
 bus in diem uiuentibus, ad quorū imitationē nos hor
 tatur Christus Obijciam, quod idem ne peram qdem, Opinio=
 aut sacculum suis gestandum permiserit. Obijciam, nes Euan
 quod nos reliquis omīsis, iubet ante omnia querere gelicæ de
 regnū dei, & hæc omnia nobis adijcienda promittit. cura pecu
 nie.

Quando unquā non suppetierunt uictui necessaria,
 ijs qui toto pectore pietati studuerūt? Quantulū uero
 est illud: quod à nobis natura flagitat? Atqui tu neces
 sitatē non usibus naturæ, sed cupiditatis terminis me=
 tris. Pijs autē & illud satis est, quod naturæ parū est.

Quanquā equidem non ita ualde miror istos, qui rem Nō laudis
 uniuersam suam semel relinquunt: ut impudentus est relictis
 mendicent alienā. Non est culpa possidere pecuniam, suis alie=
 sed mirari pecuniā, cum uitio coniunctum est. Si afflu na mendi
 it, fungere boni dispensatoris officio. Sin eripitur, care.
 macerare: tanquam re magna spoliatus, immò gaude
 tibi detractam sarcinā periculosam. Verum qui præ
 cipuū uitæ studium in coaceruadis opibus consumit,
 qui eas ut præclarū quiddam & expetendū suspicit,

MILITIS CHRISTIANI

Seruator pecuniae, bonus mercator recte dicitur, bene deat, & de CHRISTI promissis diffidat. Cuius bonitas, cum passerculos benigne & pascat, & uestiat, esse dicitur, non iam comoditatum, quas adferre creduntur: rationem bene Christianus.

Nihil ad uirtutem diuitiae conferunt. Ad falsas uoluptates Et ad inanes honores habet aliquid momenti.

usquam est auri, quicquid gemmarum: id omne tu solus possideas: num ideo tua mens fuerit, uel pilo melior, num prudentior, num doctior? Num corporis ualido prosperior? Num ualentior, formosior, iunior reddet? Ad uoluptates parat, Verum, sed mortiferas. Sed honorem conciliat: At quem tandem? Nempe quem falsum tribuunt iij, qui non nisi stulta mirantur, & quibus placuisse penè utuperari est. Verus honos est laudari à laudatis, summus honos est placuisse Christo. Verus honos, non opum, sed uirtutis est praemium: Cedit tibi, suspicit te plebecula, Stulte, uestes illi tuas mirantur, non te. Quin tu in te ipsum descendis, & animi tui miseram pauperiem consideras? Quam uulgus si uideret, tam miseram iudicaret, quam

ret, quā nunc beatū prādicaret. Verū amicos res com Cōparat
 parat: Fateor, sed falsos: neq; tibi eos cōparat, sed sibi. amicos,
 Atq; adeo isto titulo, uel ir: felicissimus est diues, quod sed falsos.
 amicos ne dinoscere quidē queat. Alius in sinu odit, ut
 tenacē: alius inuidet, ut opulētiori: alius ad se spectās,
 assentatur & arridet, ut arrodat. Corā qui est aman-
 tissimus, maturā mortem precatur. Nemo tam amat,
 quin mortuū malit quā uiuū. Nemo tā familiaris, ā
 quo uerū audiat. Quod si maxie sit, qui diuitē synce-
 re diligit, ille tamē nō potest quenquā non habere su-
 spectū. Omnes uultures iudicat, cadaueri inhiantes:
 oēs muscas, ad suū compendiū aduolantes. Quicqđ
 igitur cōmoditatis uidētur adducere, id ferē fucatum,
 umbraticū, prestigiosumq; est. At uerorū malorum
 plurimū adferunt, uerorū bonorum plurimū adimūt.
 Prōinde si bene accepti atq; expensī rationē subduxe-
 ris, profecto reperies, nunquam tantū adferre cōmo-
 ditatis, quin nimio plus incōmodorū secum trahant.
 Quā miseris laboribus parantur, quātis periculis,
 quanta sollicitudine seruātur, quāto dolore amittun-
 tur. Quibus de causis, & spinas appellat Christus, Quare
 quod oēm animi tranquillitatē, qua nihil homini dul- spīnis chri-
 cius, mille curis dilaniant. Neq; unquam sitim sui se- stus cōfert
 dant, uerū magis ac magis irritāt. In omne nefas pra- Diuitem
 cipites agūt. Neq; tibi frustra blandiare, dicens, nihil esse et piū
 prohibet pariter & diuitem esse, & piū. Memento difficile.
 quid dixerit ueritas: Facilius esse, Camelū trāsire per
 N 3 foramen

MILITIS CHRISTIANI

foramen acus, quàm diuitem intrare in regnum cœlo-
rum. Planèq; uerū est illud apud diuum Hieronymū:
Diuitem hominē, iniqui aut dominū esse, aut heredē.
Ingens opulentiā, nunquā sine peccato uel paratur,
uel seruatur. Cogita quanto melioribus opibus te spo-
lient. Odit enim uirtutis indolem, odit honestas artes,
quisquis admirator est auri. Præterea unum auaritiæ

Auaritia.
Idolola-
tria.

uitium, Idololatria nominatur à Paulo, neq; cum ullo
prorsus alio minus cōuenit Christo. Nec idē potes
Deo seruire, & Mammonæ.

EPILOGVS REMEDIORVM

contra uitium Auaritiæ.

Vnus deus
mentem
hominis
exatiat.

Nudus ue-
nisti, nu-
dus exhibis
uitam.

Desines igitur mirari pecuniā, si uera bona cū
falsis, si fucata cōmoda, cum ueris incōmodis
diligenter expenderis. Si summū illud bonum contem-
plari, atq; amare condidiceris, quod unum quum ad-
est, etiā si reliqua omnia defuerint, abunde explet a-
nimū hominis, qui capacior est, quàm ut uel uniuersa
sis huius mundi bonus queat satiari. Si crebro tibi re-
uocaris ob oculos, qualem te primū terra nascentem
exceperit, qualē item receptura sit morientē. Si sem-
per cogitationi obuersetur tuæ: Stultus ille Euangeli-
cus, cui dictum est: Hac nocte repetunt à te animam
tuā, & hæc quæ congregasti, cuius erunt? Si mentem
à deprauatis uulgi moribus ad Mariæ, Apostolorū,
Martyrū, maxime Christi capitis tui paupertatē fle-
xeris, semperq; uæ illud tibi metuendum esse statuas,
quod

quod ille diuitibus huius sæculi minatus est.

CONTRA AMBITIONEM.

SIquãdo incantamētis suis tentabit animū tuum
ambitio, his remedijs cum præmunes. Statim iu-
xtà ea quæ superius tradidimus, hoc mordicus tene-
to, solum eum honorem esse, qui à uera uirtute profi- A sola uir-
ciscitur, quem ipsum tamen oportet interdum fugi- tute ho-
tare, quemadmodum & sermone & exemplo nos do- nor.
cuit Christus IESVS. Vnicum aut̄ honorem & ho- Pulchrum
mini Christiano expetendum esse, non ab hominibus, est à Deo
sed à Deo collaudari. Etenim quem ille cōmendat, ut laudari
inquit Apostolus, is demū probatus est. Honor autem Honor à
si ab homine defertur, ob rem inhonestam, utiq; à tur- turpibus
pibus, non honor iste, sed ingens est probrū. Si ob me collatus,
diam, puta formā, uires, opes, genus, ne tum quidem probrum
honor recte dicitur. Nemo enī promeretur honorem est.
care, qua non meretur laudari. Si ob honestam, honos
quidem erit, at non appetet, qui promeretur, ipsa ni
mirū uirtute & conscientia recte contentus. Vide igi Honor
tur quā deridiculi sint honores isti, quorū cupiditate uulgi deri-
tantopere uulgus æstuat. Primum enim à quibus tan- diculus.
dem dantur? Nempe ab ijs, quibus nullum discrimen
honesti atq; inhonesti. Ob quæ? Plerunq; ob media,
nonnunquam ob turpia. Cui? Indigno. Quisquis igi
tur honorē exhibet, aut metu facit, & uicissim est me
tuēdus: aut ut prosis, & ridet te, aut quia miratur res

MILITIS CHRISTIANI

nihili, nulloq; honore dignas, & miserandus est: aut quia te iudicat his rebus ornatum, quibus honos debetur, quod si falso opinatur, cura ut fias id, qd' ille te putat esse. Sin uere, omnē honorē tuum in eum refer, cui debes & illa, quibus honos tribuitur. Tam nō cōuenit tibi arrogare honorē, quā nō debes tibi arrogare uirtutē. Alioqui quid amētius, quā tui pretiū de homuntionū opinione metiri? Quibus in manu est si mulatq; collubuit, hoc ipsum honoris qd' largiūtur, rursus auferre, ac te modo honestatum dehonestare.

Honores Prōinde nihil stultius, quā talibus honoribus, uel gesti
ijs contin- re cū cōtingunt, uel ringi cū auferuntur: Quos ueros
gunt ferē nō esse, uel hoc intelliges argumēto, qd' sunt cum pes
copiosius, simis & sceleratissimis cōmunes: Immō nullis ferē cō
qui sunt tingunt copiosius, quā ijs qui sunt ueris honoribus
ueris bo indignissimi. Cogita quā beata trāquillitas modestæ
nis idigni. priuataq; & ab omni supbia strepitu semotæ uitæ.
 Cōtrā, quā spinosa, quā plena curarum, periculo
 rū, dolorū, uita potentū. Quā difficile secundis in
 rebus, non obliuisci sui. Quā arduū, in lubrico stan
 tem, non cadere. Quā capitalis ex alto ruina, Omnē
 honorē summo cū onere cōiunctum esse. Quā seue
 rum iudiciū supremi iudicis in eos futurū sit, qui hic
 sese in honoribus usurpandis, cæteris anteposuerūt.
 Etenim qui se dimiserit, ei, ut pusillo, succurret mi
 sericordia. Qui uero sese uti spectatum erigit, is sibi
 ipsi gratiæ subsidiū intercludit. Christi capitis exem
 plum

prohibebunt à superbia, si consyderes quid ipse sus in te, putredo in exortu, bulla in omni uita, esca uermium in morte, & Quid Christus factus sit pro te.

ADVERSVS IRAM, ET VIN-
DICTAE CVPIDITATEM.

CVM te uehemens animi dolor, ad ultionem exti-
mulat, memineris nihil esse minus iram, quam
quod falso imitatur, puta fortitudinē. Nihil enī æque
muliebre, nihil tam imbecillis, proiectiq; animi, quā
uindicta letari. Animosus uideri studes, quod inultā
iniuriā, non pateris, at isthoc demū pacto, prodis pue-
rilitatē tuam, qui (quod est uiri propriū) animo tem-
perare non queas. Quāto fortius, quāto generosius, *Ira res est
muliebris.*
alienā stulticiam contēnere, quam imitari. At nocuit, *Alienam
stulticiam
contēne-*
ferox est, insultat. Quo turpior est, hoc magis caue,
ne fias illi similis. Quæ malū uesania est, ut alienā im-
probitatē ulciscaris, te fieri improbiorem: Si contem-
pseris contumeliā, intelligēt omnes indigno factam.
Sin cōmoueare, iam inferentis caussam feceris melio- *Si commo-
ueris, infe-
rētis caus-
sam facis
meliorē.*
rem. Deinde illud reputa, quod res est, si quod est ac-
ceptum incōmodū, id ne utiquā tolli uindicta, sed pro-
pagari. Quis enim deniq; finis fuerit mutuarū iniu-
riarū, si suum quisq; dolorē perrexerit uindicta reta-
liare? Crescunt utrinq; inimici, incrudescit dolor,
qui quo inueteratior est, hoc numirū insanabilior. At
lenitate, tolerantiaq; sanatur nōnunquam etiā is, qui *Tolerātia
fecit*

MILITIS CHRISTIANI

uincitur fecit iniuriã, & ad se reuersus, ex inimico fit certissi-
 sape iniu- mus amicus. Per ultionem uero malum ipsum, quod à
 rius. te cupis depellere, id in te reciprocatur, nõ sine malo
 Homo ho= fœnore. Erit & illud nõ inefficax iræ remediũ, si iu-
 mini non xta superiorẽ rerum partitionẽ consyderes, hoĩem
 multũ ob= homini non posse nocere, si nolit, nisi in his que sunt
 esse potest extraria bona, nec ad ipsum hoĩem magnopere perti-
 nent. Nam uera animi bona solus Deus potest eripe-
 re, quod non solet, nisi ingratís, solus potest largiri,
 quod non consueuit imitibus & ferocibus. Nemo igitur
 Christianus læditur, nisi à semetipso, nulli nocet
 iniuria, nisi suo authori. Adiuuant & hæc, tametsi le-
 uiora, ne dolori mentis obsequare, si cõmode collectis
 Cicũstan= Rhetorũ circumstantijs, pariter & tuum incõmodũ
 tijs rheto= extenues, & alienã eleues iniuriam, his fermè modis.
 rũ lenitur Læsit, sed facile resartetur. Tum puer est, rerum im-
 dolor. peritus, adolescens, mulier est, alieno fecit instinctu,
 imprudens, probe potus, æquum est ignoscere. At
 contrã grauter quidem læsit, sed pater est, frater,
 præceptor, amicus, uxor. Par est, hoc doloris, illius
 uel charitati, uel authoritati condonare. Aut paria
 faciens iniuriam cum alijs illius in te beneficijs com-
 pensabis, uel cum tuis in illũ offensis exæquabis. Hic
 quidẽ læsit, sed aliã quã sape profuit. Illiberalis est
 animi, benefactorum obliuisci, iniuriolæ memuisse.
 Nũc me offendit, sed quoties à me offensus? ignoscam
 illi ut mihi meo exẽplo, ignoscat & ipse delinquenti-
 porro

plum semper animo inhereat tuo. Quid illo secundū Christi ex
 saeculum ignobilius, despectius, inhonoratus? Quam. emplo ma
 fugit honores etiā oblatos, qui quouis honore maior lū ambitio
 erat. Quam derisit A sello sedēs. Quam dānauit pal nis uitatur
 la testus. & spinis coronatus. Quam non gloriosam
 mortē elegit. Sed quē mūdus contempsit, hunc glori
 ficauit pater. Tua gloria sit in cruce Christi, in qua
 & salus est tua. Quorsum tibi humani honores, si
 te reijciat, despiciatq; Deus, execrentur angelis

CONTRA ELATIONEM,

tumoremq; animi.

Non intumesces animo, si iuxta tritissimū illud
 Adagium, Cognoris temetipsum, id est, si quic
 quid in te magnum, quicquid pulchrum, quicquid
 præclarum, id Dei munus, non tuum bonum esse du=
 cas. Contrā, quicquid humile, quicquid sordidum,
 quicquid prauum, id totum ad te solum referas. Si Cognosce
 memineras, quantis in sordibus conceptus sis, quan teipsum=
 tis natus, quā nudus, quā inops, quā brutus, quā
 miserandus in hāc lucem prorepseris. Corpusculum
 istud, quot undiq; morbis, quot casibus, quot ærūnis
 expositum sit. Immanem istum gigantem, & immen
 so turgentem spiritu, quantula res possit repente cō=
 ficere. Expende & illud, cuiusmodi sit istud, unde ti Vide qua=
 bi places. Si mediū, stulticia est: si turpe, dementia: si re tibi pla
 honestū, ingratitude. Memineris nullū aliud esse cer ceas.
 tius stoliditatis insipientieq; doametum quā si quis

N s sibi

MILITIS CHRISTIANI

Quod ho- sibi uehementer placeat: Præterea, nullū stulticiæ ge-
 minibus nus esse deploratius. Siturgescit animus, quod se tibi
 præsis, nō submittit homuntio, cogita: quanto maior, quantōq;
 te erigat. potentior tuo immineat capiti Deus, qui omnē cerui-
 cem elatam deprimit, & omnes colles in plana dedu-
 cit, qui ne angelo quidē superbienti pepercit. Condu-
 cent & illa, licet leuiora: si te semp cōponas cū præ-
 stantioribus. Places tibi de forma corporis, confer te
 cum ijs, qui te forma præcedūt. Cristas erigit tibi do-
 cetrina, ad eos refer oculos, ad quos tu nihil didicisse
 uidearis. Deinde si reputaris, non quantū adsit bono-
 rum, sed quantum desit: & cum Paulo oblitus eorū,
 quæ à tergo sunt, enitaris ad ea quæ à fronte restant.

Vitiū tuū Præterea non inscitum fuerit & illud, Si afflante su-
 cōsydera. perbiæ uento, mox nostra ipsorū mala uertamus in
 remediū, quasi uenenum ueneno pellentes. Id ita fi-
 et, ubi si quod ingēs corporis uitium, si quid insignis
 incommodi nobis uel fortuna dedit, uel attulit stulti-
 cia, quod animum uehementer mordeat, id ante ocu-
 los statuamus: & Pauonis exemplo, ea nostri parte
 nosmetipsos potissimum contemplemur, qua sumus
 deformatissimi: ita fiet, ut statim subsidant cristæ.
 Ad hæc præterquam quod non aliud uitium Deo in-
 uisus est, & apud homines in primis ubique odiosa,
 atque irrita arrogantia, cum contrā modestia, & de-
 uitium. uinum fauorem conciliet, & hominū beneuolentiam
 adglutinet. Ergo ut summatim dicam, duo præcipue
 prohibebunt

Porro multo presentius remedium fuerit, si in peccato hominis, in te cogites, quæ, quæta, quoties tu peccaris in Deum, quam multis nominibus illi sis obnoxius. **Quantum tu remiseris debitori fratri, tantum tibi condonabit Deus.** Hæc dissoluendi æris alieni rationem nos docuit, creditor ipse. Nõ recusabit legem, quã ipse statuit. Tu ut à culpis exoluaris, Romam cursum, nauigas ad diuum Iacobum, emis condonatiões amplissimas. Equidem non dano, quod facis, sed ut omnia facias. Nulla tamẽ commodior ratio, qua post offensam reconcilietur Deo, quã si tuo offensus reconcilietur fratri. Condona leuem culpam proximo (leue enim est, quicquid homo peccat in hominem) ut tibi tot millia culparum condonet Christus. At durum est, inquis, animum excadescens condonare. Non tibi succurrit, quãto duriora pro te tulit Christus? Quid eras, cum pro te impenderet animam pretiosam? Nõne inimicus? Qualem lenitate quotidie te tolerat, ueteres iterantem noxas. Postremo, quam mansuetudine ille pertulit probra, uincula, uerbera, denique mortem probrosissimam? Quid te iactas de capite, si nõ curas esse in corpore? Non eris membrum Christi, nisi sequaris uestigia Christi. Sed indignus es, cui ignoscatur. Ita ne tu dignus eras, cui ignosceret Deus? In teipso uis experiri misericordiam, et in fratre uis exercere seueram iusticiam? Magnũ est si peccator ignoscas peccatori, cum Christus pro crucifixoribus suis orauerit patrem. Arduum est nõ referre fratrem,

Remitte debitori, et tibi remittetur culpa à Deo. Exemplo Christi animi remitte, qui tibi inimico profuit. Indignum ignoscendum.

MILITIS CHRISTIANI

fratrē, quē iuberis & amare? Durum est nō remetiri
 maleficiū, pro quo, nisi beneficium retuleris, nō hoc
 eris in conseruū tuū, quod fuit Christus in seruū suū.
 Postremo si indignus hic, cui beneficium pro maleficio
 rependatur, at tu dignus qui facias, dignus Christus
 pro quo sit? Sed ueterē ferendo iniuriā, inuito nouā:
 Repetet iniuriā, si hāc abstulerit impune. Si citrā cul
 pam potes uitare, uita si mederi, medere. Si resarci
 re, resarci. si sanare furentem sana. Sin minus, pere
 at ille solus potius, quā tecū. Istū qui se dānum dedisse
 putat, cōmiseratiōe, nō poena dignū puta. Vis cū lau
 de irasci, irascere uitio, non homini. Sed quo natura
 propensior es ad hoc uitij, tātō diligentius temet mul
 to ante prēmunito: semelq; hoc decretū penitus ani
 mo in sculpas tuo, ne quid unquā uel dicas, uel facias
 iratus. Nihil tibi credideris cōmoto. Suspectum habe
 to, quicqđ impetus ille animi dictauerit, etiā si sit ho
 nestū. Memineris inter Phreneticū, & ira bacchan
 tem, nihilo plus interesse, quā inter breuē & ppetuā
 insaniā. Succurrat, quā multa per iram uel dixeris,
 uel feceris pœniēnda, quæ iam frustra mutata cupi
 as. Prōinde cū tibi bilis efferuescit, si te nō potes illi
 co totum ab ira uendicare, saltē eatenus resipisce, ut
 te memineris sanū non esse. Hoc meminisse, sanitatis
 pars est nōnulla. Sic tecū cogita. Nunc quidē ita sum
 affectus, at paulo post multo alia mente fuero. Cur
 ego interim dicā in amicū iratus, quod postea placatus, mu=

Repetet
 iniuriā, ad
 te nihil at
 tinet.
 Irascere
 uitio.
 Nihil di
 cas iratus.

Memine
 ris ī ira te
 nō esse sa
 num.

tus, mutare nõ queam? Cur nunc faciã infanus, qd' mihi redditus magnopere doleam? Cur nõ hoc potius à me impetret ratio, cur non impetret pietas: denique cur nõ impetret Christus, quod tempus ipsum paulo post impetrabit? Nemini (opinor) tãtũ atræ bilis ad didit natura, quin saltem hæctenus sibi possit imperare. Optimum autem fuerit, sic instituto, ratione, assuetudine durare animum, ut omnino nõ commoueare, Perfectum erit, si uitio tantum indignatus, pro contumelia reponas officium charitatis. Postremum & humanae temperantiæ, ne te totum animo permittas. Prorsum non irasã, Deo simillimum est, eoq; pulcherrimum. Malum in bono uincere, est perfectam Christi Iesu charitatem æmulari. Iram premere, frenoq; coërcere, hominis est cordati. Indulgere bili, ne hominis quidem est, sed planè ferarum, id que immittum. Quod si iuuat cognoscere, quàm uehementer sit indecorum homini ab ira superari, fac sanus cum es, uultum irati contemplare, aut ipse iratus speculum adeas. Cum sic flammantes ardent oculi, pallent genæ, distorquetur os, spumant labia, tremunt membra, fremut uox, non constant sibi gestus, quis te existimet hominem esse? Vides amice suauissime, quàm immensum patrat æquor, de reliquis uitijs, consimili modo differendi. Sed nos in medio cursu uela colligimus, id quod reliquum est tuæ solertiæ relicturni. Neq; enim propositi nostri erat, & sanè quàm infirmitum

Durandus
animus cõ
trà iram.

Tuũ irati
uultũ con
templare.

MILITIS CHRISTIANI

nitum fuerit, ita ut cœpimus, singula uitiorū genera
 singulis quasi declamationibus dissuadere, atq; ad his
 oppositas uirtutes adhortari, Tantū uolui, qd' tibi sa-
 tis fore credebā, rationē & artem quandā nouæ mi-
 litie cōmonstrare, qua te posses aduersus pristinae ui-
 tæ repullulantia mala cōmunire. Itaq; qd' nos in uno
 atq; altero, exempli causa, fecimus, id te ipsum oport-
 tebit facere, cum in singulis, tum potissimū in his, ad
 quæ cognoueris te, siue naturæ, siue consuetudinis ui-
 tio peculiariter instigari. Aduersus hæc certa quedā
 decreta in albo mentis nostræ describenda sunt, atq;
 ea ne desuetudine obsolecāt, subinde renouanda. Ve-
 luti cōtrā malum, obtreclationis, turpiloquij, inuidē-
 tiæ, gastrimargiæ, et id genus reliqua. Hi soli sunt ho-
 stes militū Christianorū, in quorū assultū, oratione,
 sententijs sapientū, dogmatibus diuinæ scripturæ, ex-
 emplis piorū hominū, & maxie Christi, multo ante
 est præmuniendus animus. Hæc omnia tamen si nō du-
 bitē, quin affatum tibi suppeditatura sit sacra lectio,
 tamen fraterna charitas nos est adhortata, ut saltem
 hac extemporali scriptiuncula, pro mea uirili, san-
 ctum tuū propositum promouerem, adiuuaremq; Id
 quod eō feci maturius, quod nō nihil metuerem, ne in
 superstitiosum istud religiosorū genus incideres, qui
 partim quæstui seruietes suo, partim ingenti zelo,
 sed nō secundū scientiā, circumeunt mare & aridā,
 & sicubi nacti fuerint hominē à uitijjs ad meliorem
 uitam

Decreta
 certa in
 scribātur
 animo ad
 uersus fa-
 miliaria
 uitia.

Amico
 hæc scri-
 psit matu-
 rius, ne in
 monacha-
 tū aliqūē
 uanū illi
 ceretur.

uitā iam resipiscētē, eū illico improbiſſimus hortamentis, minacijs, blanditijs in monachātū conantur detrudere, perinde quasi extrā cucullū Christianiſmus nō ſit. Deinde ubi ſcrupulis meris et inextricabilibus ſpiniſ peccatus illius expleuerint, ad humanas quaſdā traditiūculas astringūt, planeq; in Iudaismiū quendā præcipitāt miſerū, ac trepidare docent, non amare. Monachus non eſt pietas, ſed uitæ genus, pro ſuo cuiq; corporis ingenijsq; habitu, uel utile, uel inutile. Ad quod equidē ut te nō adhortor, ita nec dehortor quidem. Hoc modo cōmoneo, ut pietatē neque in cibo, neq; in cultu, neq; in ulla re uiſibili conſtituas ſed in his quæ tradidimus. In quibuſcuq; uero deprehenderis uerā imaginem Chriſti, cum his te copula. Porro ubi deſunt homines, quorū cōuictus te reddat meliorē, abducito te quantū potes ab humano cōſortio, & Prophetas ſanctos, Chriſtū, Apoſtolos, in colloquium adſciſce. In primis autē Paulū tibi facito familiarē. Hic tibi ſemper habēdus in ſinu, nocturna uerſandus manu, uerſandus diurna, poſtremo & ad uerbum ediſcendus. In quem nos iam pridem enarrationem magno ſtudio molimur. Audax quidem factus, ſed tamen diuino auxilio freti, ſedulo dabimus operā, ne poſt Origenē, Ambroſium, Auguſtinū, ne poſt tot recentiores interpretes hunc laborem omnino uel ſine cauſſa, uel ſine fructu ſuſcepſiſſe uideamur. Atq; ut intelligant calumniatores quidam, qui

Monachus
quid.

Quales cō
uictores
eligendi.

Paulus le
gatur.

Cōmentaria
ſcribit
in Paulū.

ſummam

MILITIS CHRISTIANI

*Summā existimāt religionē, nihil bonarum literarum
 scire, quod politorem ueterum literaturam per adole-
 scentiā sumus amplexi, quod utriusq; linguae, Graecae
 Literae bo pariter ac Latinae mediocrē cognitionē, non sine mul-
 ne ad pie- tatem. tis uigilijs nobis peperimus, nō ad famā inanem, aut
 puerilem animi uoluptatem spectasse nos, sed multo
 ante fuisse praemeditatos, ut dominicum templū, quod
 nōnulli insātia barbariaeq; sua nimis dehonestarunt,
 exortas opibus pro uiribus exornaremus, quibus
 generosa ingenia possent ad diuinarū scripturarum
 amorem inflammari. Sed hac tanta re, pauculos dies
 intermissa, hūc laborē tua causa assumpsimus, ut tibi
 ueluti digito uiam, quae cōpendio duat ad Christum,
 indicaremus. Precor autem Iesum istius (uti spero)
 propositi parentem, ut salubribus tuis cœptis, beni-
 gnus aspirare dignetur, Immò ut suum in te mutādo
 munus augeat perficiatq; quo ato grandescas in eo,
 & occurras in uirum perfectum. In eodem bene uale
 frater & amice, semper quidem animo dilecte meo,
 ac nunc multo quā ante hac tum charior, tum iucū-
 dior. Apud diui Audomari. Anno à Christo nato su-
 præ millesimum quingentesimo primo.*

FINIS ENCHIRIDII.

ARGENTORATI APVD IOAN-
 nem Knoblouchium Mense Aprili.
 Anno M. D. XXIII.

cadare iustitiam
fidei, iure

Pro bonis autoribus iustitiam
nam tractat

Dei iure, barbaris, frat. detractionem reddere,

Iure facti parenti
Perdite factis
Iure factis

Quoniam dicit
Dicitur etiam dicitur
si a cunctis oppi
do, ut e apud vales
vires inuicem, et j.

Ordinio finis temporis & vniuersum

Ordinio frat. q. conuenientem,

Belligerari
Bellum gerere
Vim

Militare, am
felle liegen,

Et per p[ro]p[ri]o corp[or]is milito,

Prosequi aliquam odio capitali,
tot. f. d. s. m.

Casus rex francie odio capitali summus
in delictantore, q. s. 36.

Coment nisi
Non coment nisi
cum illo

Bene i felice
vel bene facere
ten facere

Sto a tuis partibus i tuis partibus

Adfuit qui a meis partibus stare uoluit,

A partibus sanctis stare h[ab]et in rebus s[an]ctis

A partibus plebis stare, q[ui] dicitur gemin[us] s[an]ctis

A partibus p[ro]p[ri]o

Ita i p[ro]p[ri]o iude
Ita i p[ro]p[ri]o

Eadem fidem prestare

Hec fac ut amisa appareant tunc.

Dei iure fidem

Datam fidem no solum

Dei iure fidem

Quis i op[er]is iude, in
ciare facit, in uoluntate

Factam fidem

Stare comente

Dei iure iustitiam

Stare iudicis iuris

Dei iure caput inuicem dicit

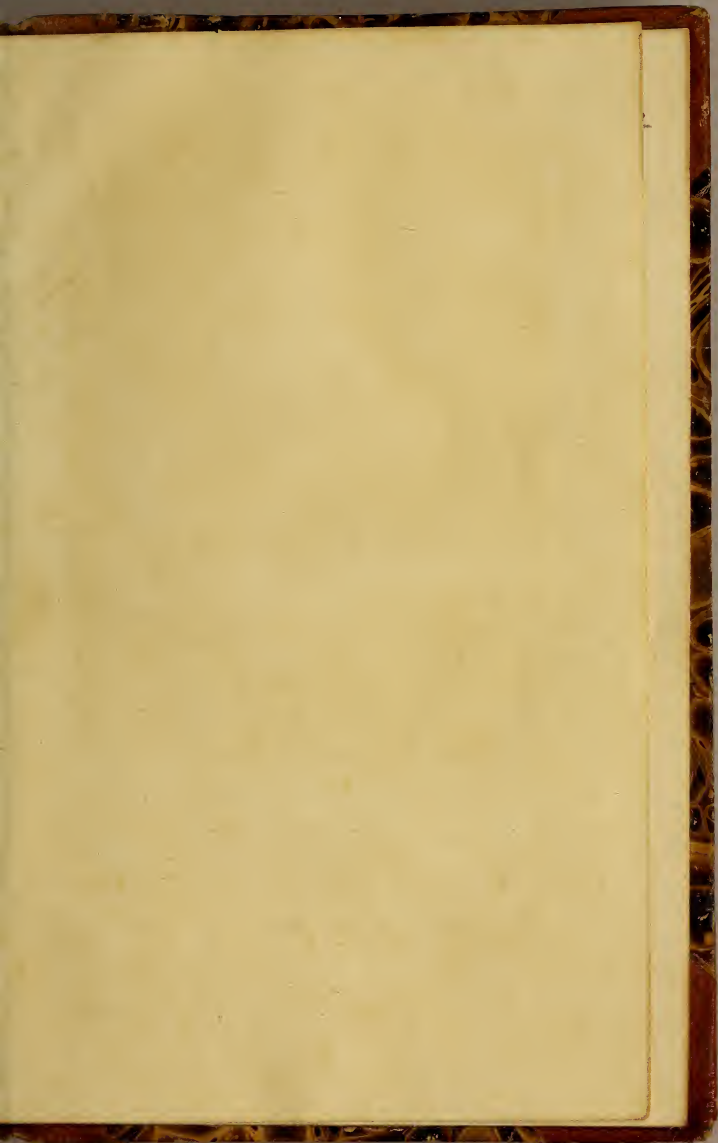
ΝΟΥΝΟΥ ΕΡΟΥ

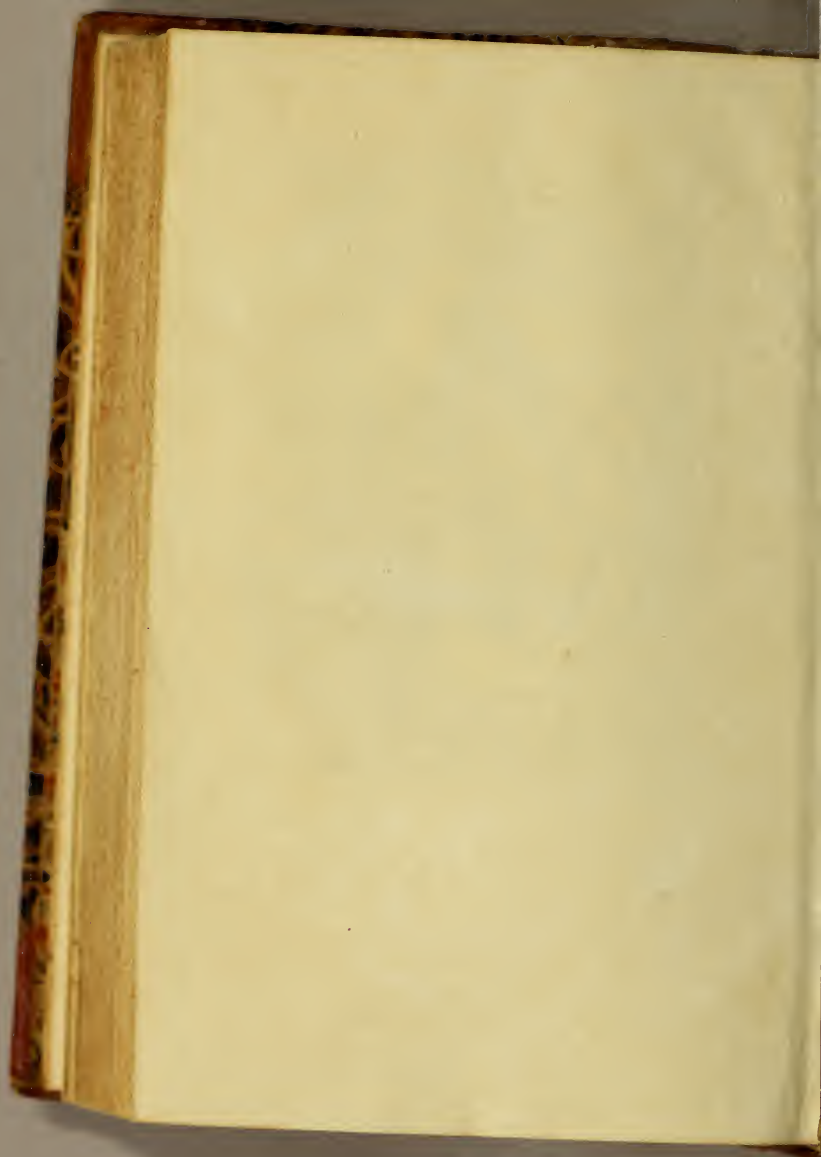

ἀγχι δὲ πρὸς φῶς πλὴν ἀλίθειαν ἡσόνθ

Verum, quum latebris delituit diu, emergit.

FAS23

EGSe

